

ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ

Ιούλης - Αύγουστος 2023 / Νο 159 / Τιμή: 4€

ΑΠΟ ΤΑ ΚΑΤΩ

Η Αντίσταση ξεκίνησε

• Η ΕΕ-φρούριο είναι ο ένοχος,
Ανοιχτά σύνορα είναι η απάντηση

• Η κρίση στον ΣΥΡΙΖΑ, αλλαγή προσώπων ή στρατηγικής;

• Η μάχη του νερού

• Το κίνημα των Εργατών της Τέχνης

• Γυναίκες και συνδικάτα

• Τεχνητή νοημοσύνη

Ιούλης-Αύγουστος 2023

2

Η εργατική αντίσταση ξεκίνησε...

Πάνος Γκαργκάνας

9

Η κρίση στον ΣΥΡΙΖΑ Αλλαγή προσώπων ή στρατηγικής;

Μαρία Στύλλου

16

Η ΕΕ-φρούριο είναι ο ένοχος, Ανοιχτά σύνορα είναι η απάντηση

Γιώργος Πίττας

23

Γυναίκες και συνδικάτα- δύναμη ενάντια στον σεξισμό

Κατερίνα Θωΐδου

29

Η μάχη του νερού

Γιώργος Ράγκος

35

Τεχνητή νοημοσύνη- ο κίνδυνος είναι ο καπιταλισμός

Σωτήρης Κοντογιάννης

41

Το κίνημα των Εργατών της Τέχνης

Συνέντευξη με τη Χριστίνα Καρακιουλάφη

46

Βιβλιοκριτική

Νίκος Μαραντζίδης

Στη Σκιά του Στάλιν-

Μια παγκόσμια ιστορία του ελληνικού
κομμουνισμού

Λέανδρος Μπόλαρης

Απόστολος Καψάλης

Μετανάστες εργάτες γης, καθεστώτα εξαιρέσεως
στην εργασία και στην κινητικότητα

Πέτρος Κωνσταντίνου

Φωτό εξωφύλλου: 29/6/2023, Αντιφασιστικό συλλαλητήριο στα Χανιά.

Ο **Σοσιαλισμός από τα Κάτω** είναι το δίμηνο περιοδικό του **Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος**

Ιδιοκτήτης: Εκδόσεις Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, **Υπεύθυνη σύνταξης:** Μαρία Στύλλου

Συντακτική Επιτροπή: Δημήτρης Δασκαλάκης, Σωτήρης Κοντογιάννης, Λέανδρος Μπόλαρης, Λίλιαν Μπουρίτη, Γιώργος Ράγκος
Εξώφυλλο, Σελιδοποίηση: Γιάννης Κούβαρης, Παντελής Γαβριηλίδης

Κεντρική διάθεση: Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, Φειδίου 14,

Τηλ. 210 5247584, Περιοδικό "Σοσιαλισμός από τα Κάτω", Τ.Θ. 8161-102 10, Αθήνα, **ISSN:** 2241-7176

Για επικοινωνία: socialismosapotakato@gmail.com - www.socialismfrombelow.gr

Η εργατική αντίσταση ξεκίνησε...

Η διπλή εκλογική αναμέτρηση στις 21 Μάη και στις 25 Ιούνη, και ιδιαίτερα η κατάληξή της με την επανεκλογή της Νέας Δημοκρατίας και την άνοδο της ακροδεξιάς, έχει ανοίξει πλήθος ζητήματα που χρειάζονται άμεσα απάντηση: Γιατί φτάσαμε σε αυτό το αποτέλεσμα; Πώς εξασφάλισε ο Μητσοτάκης την επανεκλογή του; Πόσο ισχυρή είναι η «νέα» κυβέρνηση της ΝΔ και τι δυνατότητες έχει το εργατικό κίνημα να απαντήσει νικηφόρα στις επιθέσεις της; Τι συμπεράσματα πρέπει να βγάλει η Αριστερά και ειδικά η επαναστατική αριστερά;

Αφετηρία για να αναζητήσουμε τις

απαντήσεις είναι η απόρριψη της πλαστής εικόνας που ζωγραφίζει η κυβερνητική προπαγάνδα για την κοινωνική πραγματικότητα και για τον εαυτό της. Ο Μητσοτάκης προσπαθεί να πείσει ότι η Νέα Δημοκρατία θα εξασφαλίσει μια ανοδική πορεία για την οικονομία που θα φέρει καλύτερες και περισσότερες θέσεις εργασίας με μεγαλύτερους μισθούς, και βελτίωση του ΕΣΥ και της Παιδείας. Παράλληλα, εμφανίζεται και εγγυητής της δημοκρατίας χαρακτηρίζοντας την παρουσία της ακροδεξιάς στη Βουλή ως «κακοφωνία» και επαναλαμβάνοντας το γνωστό κλισέ για «κυβέρνηση όλων των Ελλήνων».

Μετά τις κάλπες άρχισαν οι απολογισμοί, αλλά και οι νέοι αγώνες.

Ο Πάνος Γκαργκάνας απορρίπτει την πλαστή εικόνα που ζωγραφίζει η προπαγάνδα του Μητσοτάκη, προβάλλει τις αντιστάσεις που ήδη ξεκίνησαν και επιμένει στη στήριξη και σύνδεσή τους σε αντικαπιταλιστική κατεύθυνση.

Το μόνο που μαρτυρούν όλα αυτά είναι την αγωνία του Μητσοτάκη για να προσγειωθεί ομαλά από τις ψεύτικες προεκλογικές εξαγγελίες στις νέες επιθέσεις που ξεκινάει η κυβέρνηση.

Αυτό αφορά πρώτα απ' όλα την οικονομία.

Ο μύθος πως όταν πάνε καλά οι επιχειρήσεις τότε θα πάνε καλά και τα μεροκάματα και συνολικά η θέση της εργατικής τάξης, είναι τόσο παλιός όσο και ο ίδιος ο καπιταλισμός. Ιδιαίτερα μετά την επικράτηση του νεοφιλελευθερισμού, από την εποχή του Ρήγκαν και της Θάτσερ, η θεωρία για τα «trickle-down economics» έγινε ψωμοτούρι για τα κόμ-

ματα της Δεξιάς παγκόσμια: «εξασφαλίζουμε τα κέρδη των επιχειρήσεων με ιδιωτικοποιήσεις, επιδοτήσεις για αυτές και περικοπές στις κοινωνικές παροχές, γιατί ο πλούτος που συγκεντρώνεται στα χέρια των πλουσίων σιγά-σιγά θα 'κατηφορίσει' και στους από κάτω».

Όλα τα στοιχεία δείχνουν ότι στην πράξη αυτό που έγινε ήταν η αύξηση των κοινωνικών ανισοτήτων, με το πλουσιότερο 1% να συγκεντρώνει στα χέρια όλο και πιο πολλών δισεκατομμυριούχων όλο και μεγαλύτερο πλούτο, ενώ παράλληλα για τη μεγάλη πλειοψηφία έπαψε να ισχύει η προσδοκία ότι κάθε γενιά ζει καλύτερα από την προηγούμενη. Αυτό που «κατηφόρισε» ήταν μεγαλύτερη επισφάλεια, μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού σε συνθήκες φτώχειας και μια νεολαία που αναγκάζεται να ζει στο σπίτι των γονιών της σε όλο και μεγαλύτερες ηλικίες.

Για την Ελλάδα του 2022, σύμφωνα με την έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδας, οι ελληνικές επιχειρήσεις κατέγραψαν «τα υψηλότερα κέρδη που έχουν καταγραφεί στην ιστορία» ενώ «η μέση αμοιβή των μισθωτών καθηλώθηκε, με οριακό ρυθμό αύξησης 0,3%! Μέσα στο 2022 τα κέρδη των 17 μεγαλύτερων (κέρδη πάνω από 50 εκατομμύρια ευρώ) εισηγμένων στο χρηματιστήριο επιχειρήσεων κατέγραψαν μια μέση αύξηση των κερδών τους 71.9% σε σχέση με το 2021, με κέρδη που φτάνουν τα 5,2 δις ευρώ. Τα ποσοστά αύξησης των κερδών της Motor Oil και των ΕΛΠΕ μεταξύ 2021 και 2022 έφτασαν το 377,7% και 162% αντίστοιχα.

Την ίδια στιγμή που τα κέρδη των αφεντικών εκτινάσσονται σαν αποτέλεσμα της υπερεκμετάλλευσης και των καθηλωμένων μισθών, δίπλα στον πληθωρισμό, η φορολογία έρχεται με μια δεύτερη επιδρομή να ξετινάξει στην κυριολεξία τα θύματα αυτής της εκμετάλλευσης. Δεν είναι να απορεί κανείς ότι το 72% των καταθετών στις τράπεζες έχει ποσά κάτω από τα 1.000 ευρώ».¹

Πέρα, όμως, από την ιστορική αποτυ-

χία του νεοφιλευθερισμού, που διαψεύδει τους ισχυρισμούς του κάθε Μητσοτάκη και Χατζηδάκη, υπάρχει και η αμεσότητα της οικονομικής κρίσης που δεν λέει να σταματήσει. Βασικές οικονομίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως η Γερμανική, έχουν μπει σε οικονομική ύφεση και αυτό βαραίνει στις προοπτικές όλων των οικονομιών της ΕΕ, και της ελληνικής.

«Ακόμα και οι ίδιες οι επίσημες προβλέψεις εκτιμούν ότι ο ρυθμός ανάπτυξης της οικονομίας, που έφτασε στο 6,1% την περασμένη χρονιά θα προσγειωθεί κοντά στο 1,5% μέσα στα επόμενα χρόνια. Τα πρώτα στοιχεία από τη φετινή χρονιά δείχνουν ότι ακόμα και αυτή η εκτίμηση μπορεί να είναι υπεραισιόδοξη: "Η οικονομία της Ελλάδας συρρικνώθηκε κατά 0,1% σε τριμηνιαία βάση το τρίμηνο έως τον Μάρτιο του 2023" γράφει η ιστοσελίδα Trading Economics, "...σημειώνοντας την πρώτη πτώση από το δεύτερο τρίμηνο του 2020. Η κύρια πίεση προήλθε από τις σταθερές επενδύσεις, οι οποίες μειώθηκαν κατά 1%, αντιστρέφοντας μια άνοδο 8,3% το τέταρτο τρίμηνο του 2022". Η εξέλιξη αυτή, γράφει η ιστοσελίδα, σπρώχνει ακόμη πιο κάτω τις ήδη προς τα κάτω αναθεωρημένες εκτιμήσεις για την ανάπτυξη».²

Ακόμα, όμως, και αν η οικονομία βαδίζει προς νέα ύφεση και ο πληθωρισμός ροκανίζει τους μισθούς, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα επιμένει στην πολιτική της ανόδου των επιτοκίων, κάνοντας αυτό το «σφίξιμο» πιο σκληρό. «Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) "θα συνεχίσει" τις αυξήσεις των επιτοκίων της στη σύνοδο που θα πραγματοποιήσει τον Ιούλιο για τη νομισματική πολιτική της, ώστε να καταπολεμήσει τον πληθωρισμό στην ευρωζώνη, δήλωσε η πρόεδρος της Κριστίν Λαγκάρντ. (...) από πέρυσι τον Ιούλιο, οπότε άνοιξε ο κύκλος των αυξήσεων τα επιτόκια έχουν αυξηθεί συνολικά κατά 4%, συμπαρασύροντας προς τα πάνω το κόστος εξυπηρέτησης των δανείων».³

Η άνοδος του κόστους δανεισμού εί-

ναι μια απειλή για όλες τις κερδοσκοπικές φούσκες που έχουν αναπτυχθεί το προηγούμενο διάστημα και για όλες τις υπερχρεωμένες επιχειρήσεις και κράτη. Αυτό φάνηκε ήδη τον περασμένο Μάρτη καθώς όπως έγραφε σε αυτό το περιοδικό ο Σωτήρης Κοντογιάννης «Η κατάρρευση στα μέσα του Μάρτη της αμερικανικής Silicon Valley Bank (SVB) και της ελβετικής Credit Swiss (CS) λίγες μέρες αργότερα δεν ήταν μια ανοιξιάτικη μπόρα. Ήταν οι πρώτες στάλες μιας καταιγίδας που βρίσκεται μπροστά μας και όχι πίσω μας. (...) Η επέμβαση των "αρχών"» φρενάρισε το κύμα των χρεοκοπιών και των καταρρεύσεων. Προσωρινά, όμως, μόνο. Οι ίδιοι οι τρόποι με τους οποίους οι κεντρικές τράπεζες και οι κυβερνήσεις προσπάθησαν να ελέγξουν την κρίση έχουν βάλει από τώρα τα θεμέλια για το επόμενο "θερμό επεισόδιο". Το οποίο μάλλον δεν θα αργήσει και πάρα πολύ».⁴

Σιωπητήριο προεκλογικά

Αν αυτή η απειλή διαφαίνεται για γίγαντες σαν τις αμερικανικές και ελβετικές τράπεζες, σίγουρα αφορά και την ελληνική οικονομία όπου το δημόσιο χρέος είναι σήμερα μεγαλύτερο από όσο ήταν όταν ξεκίνησαν τα Μνημόνια το 2010. Κι όμως, ο Μητσοτάκης φρόντισε να επιβάλει προεκλογικά σιωπητήριο για όλα αυτά, με τη βοήθεια όλης της άρχουσας τάξης και των «θεσμών» της ΕΕ. Όπως αναφέρει και η ανακοίνωση της ΚΕ του ΣΕΚ μετά τις εκλογές:

«Η Τράπεζα της Ελλάδος και η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα δεν βγήκαν να κουνήσουν το δάχτυλο σε αυτούς που υπόσχονταν παροχές ενώ στην πραγματικότητα έρχεται νέα επίθεση λιτότητας. "Σφίξιμο" το λένε διακριτικά τώρα και άφησαν τον Μητσοτάκη ανενόχλητο, όλοι αυτοί που έκαναν τους εκβιασμούς με τα Μνημόνια και την Τρόικα».⁵

Αυτό το «σιωπητήριο» ήταν σήμα κατατεθέν της προεκλογικής εκστρατείας της Νέας Δημοκρατίας. Η τεράστια οργή που βγήκε στους δρόμους τον Μάρτη μετά το έγκλημα στα Τέμπη αντιμετω-

πίστηκε από τον Μητσοτάκη με συνδυασμό υποκρισίας και ψευτιάς, ώστε να αποφύγει τη μετωπική σύγκρουση που ανοιγόταν. «Εθνικό πένθος» και σκυμμένα κεφάλια στο υπουργικό συμβούλιο και παράλληλα ένας Μητσοτάκης που τριγυρνούσε και ζωγράφιζε μια εικόνα πως όλα θα πάνε καλύτερα: οι μισθοί, το ΕΣΥ, το νερό...

Προφανώς δεν σταμάτησε την πώληση μόνος του με αυτή την τακτική. Προφανώς έπαιξε ρόλο η στάση της κοινοβουλευτικής αντιπολίτευσης που εγκατέλειψε τους αγώνες για να πάει ομαλά στις κάλπες. Όχι μόνο της ηγεσίας του ΣΥΡΙΖΑ που κατηγορούσε κάθε αριστερή φωνή ακόμα και μέσα στον ΣΥΡΙΖΑ ότι θέλει να γυρίσει πίσω στην εποχή που τα εκλογικά ποσοστά του ήταν κοντά στο 3%. Αλλά και της ηγεσίας του ΚΚΕ που τραβούσε χειρόφρενο γιατί οι κινητοποιήσεις διαρκείας «κινδυνεύουν να εκφυλιστούν». Κάπως έτσι φτάσαμε να εκφυλίζεται η προεκλογική εκστρατεία της Αριστεράς σε βαθμό που να εκτοξεύεται η αποχή, ενώ ταυτόχρονα ο Μητσοτάκης έβρισκε το περιθώριο να παίζει το παιχνίδι των ψεύτικων υποσχέσεων.

Τώρα μπαίνουμε στη φάση της διάψευσης όλων αυτών των πλαστών διακηρύξεων. Η πραγματική ατζέντα της «νέας» κυβέρνησης της Νέας Δημοκρατίας περιέχει όλες τις επιθέσεις που προσπαθούσε να κρύψει. Ούτε οι επιλογές προσώπων για τα υπουργεία, ούτε οι πρώτες κινήσεις τους αφήνουν οποιαδήποτε αμφιβολία γι' αυτό. Ο Χατζηδάκης που έχει ταυτιστεί με τις ιδιωτικοποιήσεις πάει στο Οικονομίας, ο Μητράκης που οργάνωσε όλο τον δολοφονικό μηχανισμό στα σύνορα, χερσαία και θαλάσσια, παίρνει την Αστυνομία, ο Χρυσοχοϊδης αναλαμβάνει να κάνει τις «ντουντούκες» να σιγήσουν στα Νοσοκομεία, ο Βορίδης υπεύθυνος μεταγραφών από τις κοινοβουλευτικές ομάδες της ακροδεξιάς και των φασιστών στη Νέα Δημοκρατία...

Το πραγματικό ζήτημα που ανοίγει εί-

ναι το αν και πώς μπορεί το εργατικό κίνημα και η Αριστερά να οργανώσει τις αντιστάσεις σε αυτές τις επιθέσεις μετά το σοκ της εκλογικής ήττας.

Ένα πρώτο απαραίτητο βήμα προς αυτή την κατεύθυνση είναι να απορρίψουμε τις θεωρίες που βλέπουν την εργατική τάξη τσακισμένη ή ακόμη χειρότερα «συντηρητικοποιημένη».

Οι εκλογές αποτελούν βαρόμετρο, αλλά το αποτέλεσμα τους δεν αποτελεί το καθοριστικό στοιχείο για την εξέλιξη της ταξικής πάλης σε κάθε περίοδο. Υπάρχουν πολλά ιστορικά παραδείγματα που διαψεύδουν όσους πιστεύουν ότι η εργατική τάξη και η νεολαία σκύβουν το κεφάλι μετά από τις εκλογικές ήττες της Αριστεράς. Ας περιοριστούμε σε δυο παραδείγματα από την ιστορία του εργατικού κινήματος εδώ.

Το 1961 έγιναν οι περιβόητες εκλογές της βίας και νοθείας. Η ΕΔΑ έχασε τη θέση της αξιωματικής αντιπολίτευσης που είχε κατακτήσει με το 25% των ψήφων το 1958, η Ένωση Κέντρου την προσπέρασε και ο παλιός Καραμανλής ως αρχηγός της ΕΡΕ κατάφερε να ξαναπάρει την κυβέρνηση κάνοντας επίδειξη αστυνομικής καταστολής και ελέγχου των μηχανισμών που νομιμοποίησαν ακόμη και να ψηφίζουν τα... δέντρα. Η συνέχεια, όμως, δεν βρήκε την εργατική τάξη σκυμμένη –κάθε άλλο. Το κύμα των αγώνων που ακολούθησαν τσάκισε την ΕΡΕ των δολοφόνων του Λαμπράκη και έφτασε να βάζει ακόμη και θέμα Πολιτειακό στις μεγαλειώδεις μάχες των Ιουλιανών του 1965.

Αν αυτά μοιάζουν «μακρυνά», μπορούμε να έρθουμε πιο κοντά.⁶ Το 2007 η Νέα Δημοκρατία του Καραμανλή του μικρού κέρδισε τις εκλογές για δεύτερη φορά, παρά τις καταστροφικές πυρκαγιές τότε στην Ηλεία. Η Αριστερά στη Βουλή περιοριζόταν σε ένα 8,15% του ΚΚΕ και σε ένα 5,04% του ΣΥΡΙΖΑ, ενώ η ακροδεξιά είχε ήδη μπει στη Βουλή με ένα 3,80% του ΛΑΟΣ. Η σημερινή βάρδια της εργατικής τάξης θυμάται το τι ακολούθησε: έκρηξη οργής μετά τη δο-

λοφονία του Γρηγορόπουλου την επόμενη χρονιά, το μεγαλύτερο απεργιακό κύμα ενάντια στα Μνημόνια το 2010-12, η κατάρρευση του μέχρι τότε πανίσχυρου εκλογικά δικομματισμού.

Αυτό μας φέρνει σε άλλη μια πλευρά του συσχετισμού δυνάμεων που πρέπει να παίρνουμε υπόψη μας για να ετοιμαζόμαστε για τους επόμενους αγώνες: την πολιτική κρίση του δικομματισμού.

Ο Μητσοτάκης κοιτάζει αφ' υψηλού την κατακερματισμένη αντιπολίτευση και αναγορεύεται από τους αυλοκόλακές του σε κυρίαρχο του παιχνιδιού. Οι ίδιοι αυτοί «αναλυτές» κάνουν πως ξεχνούν ότι υποστήριζαν ότι το θεμέλιο της πολιτικής σταθερότητας είναι ο δικομματισμός: το ένα κόμμα εξουσίας κυβερνάει και το άλλο είναι «κυβέρνηση σε αναμονή». Τα δυο μαζί άθροιζαν γύρω στο 80% της εκλογικής δύναμης και έκαναν την Αριστερά να μοιάζει περιθώριο. Πολιτικός «ρεαλισμός» ήταν να κοιτάζει το εργατικό κίνημα προς την εκλογική ενίσχυση του ΠΑΣΟΚ. Αργότερα, οι ίδιες θεωρίες έβλεπαν την πολιτική σταθερότητα να έρχεται με την ανάδειξη του ΣΥΡΙΖΑ σε δεύτερο πόλο ενός νέου δικομματισμού. Αλλά τώρα προσπαθούν να μας πείσουν ότι η σταθερότητα ήρθε γιατί ο «δεύτερος πόλος» συρρικνώθηκε!

Η αλήθεια είναι ότι η πολιτική κρίση είναι συστατικό στοιχείο της πολυκρίσης του συστήματος που όλοι παραδέχονται ότι υπάρχει σε πολλές πλευρές: στο κλίμα, στην πανδημία, στον «πολυπολικό» κόσμο των διεθνών σχέσεων... Αλλά προτιμούν να «ξεχνούν» την πολιτική πλευρά, επειδή δεν βολεύει πολιτικά.

Κι όμως, σχετικά πρόσφατη είναι η εικόνα της κρίσης του πολιτικού συστήματος στις ΗΠΑ όταν ο Τραμπ και οι οπαδοί του έφτασαν στα όρια πραξικοπήματος με την εισβολή στο Καπιτώλιο. Ακόμα πιο άμεση είναι η εικόνα της αντίστοιχης κρίσης στη Ρωσία με την απόπειρα πραξικοπήματος της Βάγκνερ κόντρα στον Πούτιν. Αν αυτά μοιάζουν

«ακραία», ας παρατηρήσουμε πόσο παραπαίουν τα πολιτικά συστήματα στην Ευρώπη, όπου η εικόνα της παραδοσιακής ομαλής εναλλαγής των κομμάτων στην κυβέρνηση γίνεται παρελθόν.

Οργή στους δρόμους

Στη Γαλλία, η αδυναμία του παραδοσιακού δικομματικού πολιτικού συστήματος έχει αφήσει έναν Μακρόν να αντιμετωπίζει κύματα οργής των εργατών και της νεολαίας στους δρόμους. Γιατί να πιστέψουμε ότι ο Μητσοτάκης είναι πιο δυνατός από τον Μακρόν και δεν θα βρει μπροστά του αντίστοιχα κύματα εργατικής οργής στους δρόμους;

Είναι καίριο ζήτημα για την ανασύνταξη της Αριστεράς, να πάψει να υποτιμάει και την κρίση του αντίπαλου στρατόπεδου και τις δυνάμεις της εργατικής τάξης.

Ένα πρώτο μέτωπο όπου μπορούμε και πρέπει να βγούμε άμεσα στους δρόμους είναι το αντιφασιστικό. Η προσπά-

θεια του Κασιδιάρη να ανασυντάξει τη ναζιστική εγκληματική οργάνωση της Χρυσής Αυγής κάτω από νέο μανδύα πολιτικού κόμματος με την είσοδο των «Σπαρτιατών» στη Βουλή είναι πραγματική απειλή. Είναι επίσης επείγουσα σύγκρουση με την κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας που ευθύνεται για αυτή την εξέλιξη. Όπως τονίζει η ανακοίνωση του ΣΕΚ μετά τις εκλογές:

«Η Νέα Δημοκρατία είναι υπεύθυνη για την επιστροφή στη Βουλή των νεοναζί του Κασιδιάρη. Όλα τα μαγειρέματα με τις τροπολογίες στη Βουλή και τις ρυθμίσεις στον Άρειο Πάγο εκεί κατέληξαν. Η πολιτική των κλειστών συνόρων, ο φονικός ρατσισμός σε βάρος των προσφύγων και των μεταναστών, η πολεμοκαπηλεία ενάντια στην "υβριδική απειλή που μεθοδεύει η Τουρκία εργαλειοποιώντας" τους πρόσφυγες, όλα αυτά έδωσαν αέρα στα πανιά της ακροδεξιάς και η Νέα Δημοκρατία φρόντισε να επισφραγίσει την παρουσία της φασιστικής

απειλής με τις προεκλογικές μεθοδεύσεις της».

Και συμπεραίνει:

«Αυτό κάνει ακόμα πιο επείγον να ξαναστήσουμε το αντιφασιστικό κίνημα που έστειλε τη Χρυσή Αυγή στη φυλακή. Δεν πρέπει να αφήσουμε κανένα περιθώριο στους Σπαρτιάτες του Κασιδιάρη να βοηθήσουν στην αποφυλάκιση των νεοναζί καθώς θα πιέζουν για να πέσουν στα μαλακά στη δεύτερη δίκη τους. Ακόμη περισσότερο δεν πρέπει να αφήσουμε να ξαναφανούν στους δρόμους οι φονιάδες του Παύλου Φύσσα και του Σαχζάτ Λουκμάν φορώντας ξανά τον μανδύα του πολιτικού κόμματος. Ξέρουμε ότι εκεί κρύβεται εγκληματική ναζιστική οργάνωση και καθήκον μας είναι να μην επιτρέψουμε την ανασύνταξή της».⁷

Μια πρώτη τέτοια αναμέτρηση έγι-νε με επιτυχία στα Χανιά στις 29 Ιούνη. Οι Σπαρτιάτες κάλεσαν σε κινητοποίηση εκείνη τη μέρα ενάντια στο πρώτο Pride στην πόλη. Η απάντηση του αντι-

φασιστικού κινήματος ήταν άμεση. Με στήριξη της ΚΕΕΡΦΑ, του ΣΕΠΕ, της ΕΛΜΕ, του φοιτητικού συλλόγου και άλλων οργανώσεων, βγήκε κάλεσμα για συγκέντρωση ενάντια στην πρόκληση των τραμπούκων του Κασιδιάρη. Οι Σπαρτιάτες υποχώρησαν άτακτα. Ο υποψήφιος βουλευτής τους στα Χανιά Ευτυχής Γιανναράκης προσπάθησε να πει ότι το αρχικό κάλεσμά τους ήταν... πλαστό.⁸ Οι αντιφασίστες και οι διαδηλωτές του Pride πανηγύρισαν τη νίκη τους. Όπως έγραψε ο Στέλιος Μιχαηλίδης για την Εργατική Αλληλεγγύη:

«Οι φασίστες άφαντοι. Όταν πλέον η συγκέντρωση των φασιστών είχε ματαιωθεί μια μαζική αντιφασιστική διαδήλωση ξεκίνησε για να ενωθεί με τη συγκέντρωση της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας.

Η Pride πορεία που ακολούθησε δεν είχε προηγούμενο για την πόλη των Χανίων. Χιλιάδες διαδήλωσαν με αντισεξιστικά, αντιμοφοβικά και αντιφασιστικά συνθήματα, διασχίζοντας όλη την πόλη, ξεσηκώνοντας τα υποστηρικτικά χειροκροτήματα πλήθους κόσμου που τη συναντούσε, για να καταλήξει στη Δυτική Τάφρο μέσα σε κλίμα ενθουσιασμού».⁹

Η αντιφασιστική δράση είναι αλληλένδετη με την κινητοποίηση ενάντια στη δολοφονική ρατσιστική πολιτική της Νέας Δημοκρατίας. Στις επόμενες σελίδες αυτού του τεύχους ο Γιώργος Πίττας γράφει αναλυτικά για τα εγκλήματα που κορυφώθηκαν με τον πνιγμό

τόσων προσφύγων στα ανοιχτά της Πύλου. Αυτά τα εγκλήματα δεν θα μείνουν ατιμώρητα, όση συγκάλυψη κι αν επιχειρεί ο Μητσοτάκης. Το ρεύμα αλληλεγγύης για να μην πνίγονται οι πρόσφυγες είναι μαζικό και δεν θα αφήσουμε ούτε τις κραυγές της ακροδεξιάς ούτε τους υπουργούς της ΝΔ να το φιμώσουν.

Χωρίς αμφιβολία, όμως, η δύναμη τέτοιων πρωτοβουλιών εξαρτάται από τη δύναμη του οργανωμένου εργατικού κινήματος. Εκεί βρίσκεται το κλειδί και γι' αυτό κεντρική προσπάθειά μας είναι και θα είναι η συγκρότηση αυτής της δύναμης στους χώρους δουλειάς κόντρα σε όλες τις αντεργατικές επιθέσεις.

Η μάχη για την Υγεία είναι σίγουρα στο κέντρο. Ο υπουργός που ήθελε να φιμώσει «αυτούς με τις ντουντούκες», ο Πλεύρης έμεινε εκτός κυβέρνησης. Είναι και αυτό ένα μικρό δείγμα της αντίστασης που συναντάει η κυβερνητική επίθεση από τους εργαζόμενους στα Νοσοκομεία. Αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι η επίθεση σταματάει. Αντίθετα, ένα από τα πρώτα μέτρα της κυβέρνησης μετά τις εκλογές είναι να βάλει χέρι στο ΕΚΑΒ:

«Σύμφωνα με χθεσινά δημοσιεύματα, η απόφαση του πρωθυπουργού για την κάλυψη των κενών του ΕΚΑΒ είναι να επιστρατευτούν οδηγοί οχημάτων των Ενόπλων Δυνάμεων και της Πυροσβεστικής Υπηρεσίας, οι οποίοι θα τεθούν στη διάθεση των Υγειονομικών Περιφερειών (ΥΠΕ). Με τη συμμετοχή τους θα καταρ-

τιστούν νέα μηνιαία οργανογράμματα για την κίνηση των ασθενοφόρων σε Κέντρα Υγείας και Πολυϊατρεία νησιών και παραμεθόριων περιοχών. Παράλληλα σχεδιάζεται η εκχώρηση των δευτερογενών διακομιδών σε ιδιώτες.

Ο υποτιθέμενος σχεδιασμός ξεπερνά κάθε λογική επιστημονικής προσέγγισης της προνοσοκομειακής παροχής άμεσης βοήθειας, αφού περιλαμβάνει τη χρησιμοποίηση μη εκπαιδευμένου και μη πιστοποιημένου προσωπικού, κάτι πρωτόγνωρο σε επίπεδο τουλάχιστον ευρωπαϊκών χωρών.

Όμως από εκεί και πέρα, το πιο εντυπωσιακό είναι ότι η κυβέρνηση διαρρέει τα παραπάνω για είσοδο στρατού, πυροσβεστικής και ιδιωτών στο ΕΚΑΒ, τη στιγμή που εδώ και τρία χρόνια δεν έχει προκηρυχθεί ούτε μία θέση διασωστη».¹⁰

Το Συντονιστικό των Νοσοκομείων, που πρωτοστάτησε σε τόσες απεργίες, έχει μια θέση στην πρώτη γραμμή για να μην περάσουν αυτά τα σχέδια, με πρώτο βήμα την απεργία στις 12 Ιούλη που κήρυξε η ΠΟΕΔΗΝ ανοίγοντας τον κύκλο των απεργιών μετά τις εκλογές.

Τα Νοσοκομεία δεν είναι μόνα τους στο ξεκίνημα της εργατικής αντίστασης μετά τις εκλογές. Η Συνέλευση της ΔΟΕ έστειλε μήνυμα ότι και οι εκπαιδευτικοί επιμένουν μαχητικά. Η ΔΟΕ είναι η πρώτη ομοσπονδία που ομόφωνα αποφάσισε να συνεχίσει την απεργία - αποχή και όλες τις μορφές αγώνα ώστε να μην περάσει η αξιολόγηση των σχολείων που θα τα κατηγοριοποιήσει και θα εξαρτά τη λειτουργία τους από χορηγούς, για να μην περάσει η αξιολόγηση που θα κάνει τους εκπαιδευτικούς υποταγμένους στους νέους επιθεωρητές και θα τους γυρίσει εργασιακά και επιστημονικά στη δεκαετία του '50.

Η Μαργαρίτα Παπαμηνά συνεδρος από το δίκτυο εκπαιδευτικών "Η Τάξη μας" και τις Παρεμβάσεις Κινήσεις Συσπειρώσεις παρουσίασε το ψήφισμα ενάντια στο έγκλημα της Πύλου, για Ανοιχτά Σύνορα και άνοιγμα των scho-

λείων και των γειτονιών για όλους τους πρόσφυγες/σες, μετανάστες/τριες, το οποίο παραπέμφθηκε για συζήτηση στο επόμενο ΔΣ της Ομοσπονδίας.

Ξεκίνησε την ομιλία της χαιρετίζοντας τους αντιφασίστες και αντιφασίστριες στα Χανιά που ξεκινάγανε την αντιφασιστική συγκέντρωση με αποφάσεις των σωματείων ΣΕΠΕ και ΕΛΜΕ Χανίων, του Φ.Σ. Πολυτεχνείου και άλλων σωματείων και κινήσεων ενάντια στην προσπάθεια των Ναζί του Κασιδιάρη να βγουν στους δρόμους για να εμποδίσουν την πρώτη διοργάνωση του Pride στα Χανιά.¹¹

Το ίδιο κεντρική είναι η μάχη για το νερό. Για τη σημασία της γράφει σε άλλες σελίδες αυτού του τεύχους ο Γιώργος Ράγκος. Μια ακόμα επιβεβαίωση για το πόσο σημαντική είναι αυτή η σύγκρουση έρχεται από τη Βρετανία. Σύμφωνα με τους Φαϊνάνσιαλ Τάιμς στις 29 Ιούνη,

«Υπουργοί έχουν συζητήσει σχέδιο για προσωρινή κρατικοποίηση της εταιρείας Thames Water, καθώς επενδύτές

και κυβέρνηση προετοιμάζονται για ενδεχόμενη κατάρρευση της υπερχρεωμένης εταιρείας. Το σχέδιο ήρθε χτες, μια μέρα μετά την απότομη έξοδο της Sarah Bentley, διευθύντα συμβούλου της Thames Water, η οποία προσπαθούσε να διαχειριστεί μια εταιρεία με παράδοση χαμηλών επενδύσεων και ενός χρέους 14 δις λιρών. Οι μέτοχοι είχαν υποσχεθεί πριν από 12 μήνες ότι θα επενδύσουν 500 εκατομμύρια λίρες και άλλο 1 δις στη συνέχεια, αλλά τα 500 άργησαν μέχρι τον Μάρτη φέτος και το 1 δις ποτέ δεν ήρθε. Ένα ομόλογο της μητρικής εταιρείας, του fund Kemble Water Holdings, κατέρρευσε στην κατηγορία 'σκουπίδια'».¹²

Στην «πατρίδα» των ιδιωτικοποιήσεων συζητούν για κρατικοποιήσεις, καθώς τα υπερχρεωμένα αρπακτικά δεν μπορούν να βρουν νέα δάνεια, και ο Μητσοτάκης προσπαθεί να μας πείσει ότι θα κρατήσει ΕΥΔΑΠ και ΕΥΑΘ στο δημόσιο. Έχει ετοιμάσει όμως τη Ρυθμιστική Αρχή που θα κάνει για το νερό τις

ίδιες κομπίνες που έκανε για την ενέργεια. Η πάλη για να μετατρέψουμε τις τεράστιες συναυλίες υπεράσπισης του νερού σε απεργιακό κίνημα ενάντια στο δίδυμο Μητσοτάκη-Χατζηδάκη είναι μπροστά μας.

Και μαζί είναι ανοιχτό το μέτωπο για επιστροφή στο δημόσιο των συγκοινωνιών και των λιμανιών. Δεν πρέπει να περιμένουμε για να μετρήσουμε πόσους νεκρούς ακόμα θα θρηνήσουμε εξαιτίας της Hellenic Train ή της COSCO. Ακόμη και χωρίς νεκρούς, το ταξίδι Αθήνα-Θεσσαλονίκη με το τρένο έχει γίνει μια οδύσσεια. Ενώ στον Πειραιά και στο Πέραμα παραφράζουν το σύνθημα των Τεμπών «Πάρε με όταν φτάσεις» με μηνύματα «Πάρε με όταν σχολάσεις». Η κρατικοποίηση χωρίς αποζημίωση και με εργατικό έλεγχο παραμένει στην ατζέντα, ό,τι κι αν βγήκε από τις κάλπες. Πολύ περισσότερο, όταν η αποχή από τις κάλπες έφτασε το 50%. Όσοι και όσες παραιτήθηκαν από την προσπάθεια να πάνε να ψηφίσουν, σίγουρα δεν παραι-

Εκλογική εξόρμηση της ΑΝΤΑΡΣΙΑ στη Νίκαια στις 25/6.

τήθηκαν από τον αγώνα για να ζήσουν. Στο χέρι της Αριστεράς είναι να βοηθήσει να βγουν στους δρόμους μαχητικά.

Αυτός ο προσανατολισμός δεν σημαίνει ότι εγκαταλείπουμε το πεδίο των εκλογικών αναμετρήσεων που ακολουθούν. Τον Οκτώβρη έρχονται εκλογές στους Δήμους και στις Περιφέρειες. Το ΣΕΚ έχει απευθύνει κάλεσμα για να πάρεμβουμε και σε αυτή τη μάχη:

«Οι δημοτικές και περιφερειακές εκλογές στις 8 Οκτώβρη είναι μια πολιτική μάχη για να εκφραστεί μαζικά η εργατική και νεολαιίστικη οργή απέναντι στην ΝΔ και την ανερχόμενη απειλή του φασισμού. Αυτό κάθε άλλο παρά θα γίνει αυτόματα όπως έδειξαν οι εκλογές του Μάη και του Ιούνη.

Η μάχη των δημοτικών και περιφερειακών εκλογών δεν υποτάσσεται σε λογικές διαχείρισης του τοπικού κράτους από την αριστερά αλλά είναι ευκαιρία για να συγκρουστούμε με τους περιφερειάρχες και τους Δημάρχους που υπηρετούν τις πολιτικές της επιβολής των πλεονασμάτων στους προϋπολογισμούς που ανοίγουν το δρόμο για περικοπές στις κοινωνικές υπηρεσίες για την φροντίδα για τους άστεγους, τους ηλικιωμένους, τους φτωχούς, τις γυναίκες, τους ανάπηρους. Η εγκατάλειψη των παιδιών στα χέρια "φιλόανθρωπων" τύπου Κιβωτός του Κόσμου άνοιξε το δρόμο για τους Μίχους. Η σύγκρουση με τις αναπλάσεις για χάρη του κέρδους πάει χέρι-χέρι με την σύγκρουση με την αστυ-

νομική καταστολή στις γειτονιές, τις ρατσιστικές επιχειρήσεις σκούπα και τον εκποτισμό των φτωχών και των μεταναστών.

Στις δημοτικές και περιφερειακές εκλογές προτείνουμε την κοινή ενωτική παρέμβαση των δυνάμεων της αντικαπιταλιστικής αριστεράς, του κόσμου της εργατικής αντίστασης και των κινημάτων, του κόσμου που αγανακτεί με τους συμβιβασμούς και το φρένο στους αγώνες. Στηρίζουμε τις πρωτοβουλίες δημοτικών και περιφερειακών σχημάτων για συσκέψεις για να συζητήσουμε ανοικτά την οργάνωση αυτής της μάχης ενωτικά και αντικαπιταλιστικά!¹³

Ολόπλευρη στήριξη

Χρειάζεται, λοιπόν, να προχωρήσουμε ολόπλευρα στη στήριξη και συγκρότηση των εργατικών αντιστάσεων σε όλα τα μέτωπα. Και ταυτόχρονα να ανοίξουμε τη συζήτηση για τον στρατηγικό προσανατολισμό της Αριστεράς. Η αποτυχία του ρεφορμιστικού κοινοβουλευτικού δρόμου για την αλλαγή έχει γραφτεί με μεγάλα γράμματα. Η παραίτηση του Αλέξη Τσίπρα από την ηγεσία του ΣΥΡΙΖΑ είναι μια υπογράμμιση αυτής της αλήθειας. Στην αναζήτηση ενός νέου προσανατολισμού έχουμε να καταθέσουμε την πρόταση του επαναστατικού δρόμου αξιοποιώντας την παράδοση του Μαρξ και του Λένιν, της Ρόζας και του Τρότσκι. Τώρα είναι η ώρα για να στρατευτούμε σε αυτή την προσπάθεια.

Όπως καταλήγει η ανακοίνωση του ΣΕΚ:

«Αυτή η συζήτηση δεν είναι "εσωτερική υπόθεση". Έχει να κάνει με τις αναζητήσεις χιλιάδων και χιλιάδων αγωνιστών της Αριστεράς που εξοργίζονται με τις προκλήσεις της ΝΔ και τις αποτυχίες του ΣΥΡΙΖΑ. Η κρίση του ΣΥΡΙΖΑ δεν είναι κάτι αδιάφορο για τον κόσμο της Αριστεράς, μια κρίση "ενός ακόμη αστικού κόμματος". Είναι μια κρίση που βαραίνει πάνω στον κόσμο που θέλει να παλέψει, όπως φάνηκε και στις κάλπες, και τώρα είναι η ώρα να μιλήσουμε για τον άλλο δρόμο που πρέπει να πάρει η Αριστερά.

Το Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα είναι ενταγμένο στον επαναστατικό δρόμο και αυτή είναι η στρατηγική που θέλει να προωθήσει.»

Σημειώσεις

1. Γιώργος Πίττας, Τα οικονομικά προγράμματα της προεκλογικής εκστρατείας: Η ΝΔ και οι φόροι - Συστηματική αναδιανομή υπέρ των πλουσίων, Εργατική Αλληλεγγύη 1575, 7 Ιούνιο 2023, <https://ergatikiki.gr/article.php?id=27560&issue=1575>
2. Σωτήρης Κοντογιάννης, Η ΝΔ φέρνει ανάπτυξη... της φτώχειας, Εργατική Αλληλεγγύη 1578, 28 Ιούνιο 2023, <https://ergatikiki.gr/article.php?id=27652&issue=1578>
3. [https://www.dikaiologitika.gr/eidhseis/oikonomia/434057/nea-ayksisi-ton-epitokion-apo-tin-ekt-poxo-tha-epireastoun-oi-doseis-stegastikon-daneion](https://www.dikaiologitika.gr/eidhseis/oikonomia/434057/nea-ayksisi-ton-epitokion-apo-tin-ekt-poso-tha-epireastoun-oi-doseis-stegastikon-daneion)
4. Σωτήρης Κοντογιάννης, Τράπεζες: από κρίση σε κρίση, Σοσιαλισμός από τα Κάτω Νο 158, Μάης-Ιούνιος 2023, <https://socialismfrombelow.gr/article.php?id=1419&issue=158#gsc.tab=0>
5. Τέρμα οι κάλπικες απάτες, τώρα οργανώνουμε την εργατική αντίσταση στους δρόμους, <https://sekonline.gr/article.php?id=1477>
6. Δεν μπορούν, όμως, οι θεωρητικοί των «αρνητικών συσχετισμών» να το έχουν δίπορτο, δηλαδή και να λένε ότι τότε ήταν άλλες εποχές, ηρωικές, και να λένε ότι ο ελληνικός καπιταλισμός ήταν υπανάπτυκτος με μικρή εργατική τάξη. Αν μια μικρότερη εργατική τάξη μπορούσε τότε να κάνει τέτοιες ηρωικές εφόδους, το συμπέρασμα είναι ότι σήμερα που είναι μεγαλύτερη μπορεί ακόμη περισσότερο.
7. Όπου και πιο πάνω
8. <https://tinyurl.com/ycknup66>
9. <https://www.facebook.com/photo/?fbid=645013980994714&set=pcb.645017230994389>
10. <https://tinyurl.com/33ms7btk>
11. <https://www.facebook.com/photo/?fbid=1249162389229081&set=a.1030741114404544>
12. UK government looks at nationalising Thames Water as crisis deepens, <https://tinyurl.com/yc5m8suv>
13. Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα Πρόταση για την ενωτική παρέμβαση της αντικαπιταλιστικής αριστεράς στις περιφερειακές και δημοτικές εκλογές <https://sekonline.gr/article.php?id=1478>

Η κρίση στον ΣΥΡΙΖΑ

Αλλαγή προσώπων ή στρατηγικής;

Η παραίτηση του Αλέξη Τσίπρα από την ηγεσία του ΣΥΡΙΖΑ ανοίγει διάπλατα τη συζήτηση για τις επιλογές της Αριστεράς. Η Μαρία Στύλλου εξηγεί γιατί πρέπει να ανατρέξουμε στην επαναστατική παράδοση για στρατηγική ανασύνταξης και νίκης.

Η παραίτηση του Αλέξη Τσίπρα από την ηγεσία του ΣΥΡΙΖΑ, τρεις μέρες μετά την μεγάλη εκλογική ήττα του στις κάλπες της 25 Ιούνη, προκάλεσε σοκ και άναψε τις συζητήσεις μέσα κι έξω από τον ΣΥΡΙΖΑ. Ήρθε σαν επιβεβαίωση ότι το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης βρίσκεται σε βαθιά κρίση, που αφορά όλο το πολιτικό σύστημα αλλά και όλον τον κόσμο της Αριστεράς.

Το ότι αυτή η κρίση αφορά όλο το πολιτικό σύστημα φάνηκε από το γεγονός ότι επισκίασε τους πανηγυρισμούς της νέας κυβέρνησης της Νέας Δημοκρατίας. Ο Μητσοτάκης έτρεξε να κάνει δηλώσεις επίθεσης στον Αλέξη Τσίπρα ακόμα και με τον πρόεδρο του ΣΥΡΙΖΑ παραιτημένο. Δεν ήταν απλά άλλη μια «πολιτική μικροπρέπεια» του αρχηγού

της Δεξιάς, ήταν και είναι άλλη μια ένδειξη για τις ανησυχίες της άρχουσας τάξης που κρύβονται πίσω από τις φιλολογίες περί «σταθερότητας που επέστρεψε». Ξέρουν ότι γύρω τους υπάρχει μια εργατική τάξη και μια νεολαία οργανωμένη και φοβούνται προς τα πού θα στραφούν οι αναζητήσεις της. Γι' αυτό τρέχουν να θάψουν την Αριστερά.

Μέσα στον κόσμο της Αριστεράς, η συζήτηση που έχει ανοίξει δεν περιορίζεται στα ονόματα που θα διαδεχθούν τον Τσίπρα στην ηγεσία του ΣΥΡΙΖΑ. Μπορεί τα δημοσιεύματα στα ΜΜΕ να επικεντρώνονται εκεί, αλλά δεν είναι αυτό το κυρίαρχο. Οπαδοί και επικριτές του πρώην προέδρου του ΣΥΡΙΖΑ γράφουν και μιλούν γι' αυτόν σαν να γράφουν επικήδεις, πράγμα που είναι από πολιτικό λάθος μέχρι απαράδεκτο.

Η πραγματική διάσταση της συζήτησης που άνοιξε έχει να κάνει με τις αιτίες της ήττας και τις αλλαγές που πρέπει να γίνουν. Γιατί διαψεύστηκαν οι μεγάλες προσδοκίες που είχαν αναδειχθεί, τι έφταιξε και πώς θα αλλάξει;

Στη συζήτηση που ανοίγει, άλλες απόψεις επικεντρώνουν στα πρόσωπα, άλλες στην εσωκομματική δημοκρατία, άλλες στις συμμαχίες και συνεργασίες του ΣΥΡΙΖΑ. Όλα αυτά δείχνουν το μέγεθος της κρίσης, αλλά δεν θίγουν το βασικό ζήτημα που αναδεικνύεται, το μεγάλο ζήτημα της στρατηγικής. Τι είδους κόμμα έχει ανάγκη ο κόσμος που παλεύει σήμερα; Κόμμα κυβερνητικής εναλλαγής, «κόμμα των κινημάτων» και με ποια προοπτική; Οι μεγάλες στρατηγικές επιλογές είναι η βάση για να απαντήσουμε στα ερωτήματα που άνοιξαν.

Για να μιλήσουμε για την πτώση του ΣΥΡΙΖΑ χρειάζεται να θυμηθούμε τις ελπίδες που κυριαρχούσαν στην ανοδική πορεία του προς την κυβέρνηση από το 2012. Όπως γράφαμε στις σελίδες αυτού του περιοδικού:

«Ο ενθουσιασμός ήταν τεράστιος σε πολλές οργανώσεις της ριζοσπαστικής αριστεράς σε Ελλάδα και Ευρώπη, για να μην πούμε σε όλο τον κόσμο. Ανοιγόταν η προοπτική για να σχηματιστεί η πρώτη κυβέρνηση της Αριστεράς μεταπολεμικά στην Ελλάδα και αυτό να είναι καρπός των εργατικών αντιστάσεων και των κινημάτων.

Ταυτόχρονα, δίπλα στην αισιοδοξία και τον ενθουσιασμό άνοιγαν συζητήσεις για ένα “νέο μοντέλο” της Αριστεράς: ένα κόμμα που εγκαταλείπει τη λενινιστική στρατηγική αλλά δεν είναι κόμμα της κλασικής σοσιαλδημοκρατίας. Ένα κόμμα που πετυχαίνει εκεί που δεν τα κατάφεραν “ούτε οι μεταρρυθμιστές, ούτε οι επαναστάτες” για να θυμηθούμε την φράση του Μπερτινότε, του ηγέτη της ιταλικής απόπειρας που ήταν προπομπός του Τσίπρα».¹

Ο Μπερτινότε και οι απόψεις του είναι σήμερα ξεχασμένες, αλλά είχαν παίξει ρόλο στην τότε διαμόρφωση του ΣΥΡΙΖΑ.

Η άνοδος

Το 2009 το ΠΑΣΟΚ είχε κερδίσει τις εκλογές και είχε σχηματίσει αυτοδύναμη κυβέρνηση με 44%, τερματίζοντας τη διακυβέρνηση Καραμανλή. Ο ΣΥΡΙΖΑ τότε είχε πάρει 4,60% και το ΚΚΕ 7,54% (όσο και στις πρόσφατες εκλογές). Τυπικά, τίποτε δεν προδικάζε αυτό που θα ακολουθούσε. Όμως πίσω από τα εκλογικά ποσοστά υπήρχαν δυο «αστάθμητοι» παράγοντες: η μεγάλη οικονομική κρίση του καπιταλισμού παγκόσμια και η μαζική ριζοσπαστικοποίηση της εργατικής τάξης που ξέσπασε.

Από το 2010 μέχρι το 2012, τα πρώτα Μνημόνια και οι αλλεπάλληλες πανεργατικές απεργίες ήρθαν να γκρεμίσουν και την κυβέρνηση του Γιώργου Παπανδρέου και την συγκυβέρνηση του Παπαδήμου, συρρικνώνοντας το ΠΑΣΟΚ και κονταίνοντας τη Νέα Δημοκρατία. Μαζικά ένας ολόκληρος κόσμος εγκαταλείπει το ΠΑΣΟΚ και ψάχνει προς τα αριστερά. Οι εκλογές του 2012 γίνονται ένας «σεισμός», όπως τον χαρακτήρισε το βιβλίο με τον ίδιο τίτλο που επιμε-

λήθηκαν ο Ηλίας Νικολακόπουλος και ο Γιάννης Βούλγαρης.²

Ο ΣΥΡΙΖΑ εκτινάχθηκε στο 26,89%, το ΠΑΣΟΚ έπεσε στο 12,28% και η ΝΔ στο 29,66%. Ο δικομματισμός κατέρρευσε καθώς το άθροισμα ΝΔ-ΠΑΣΟΚ έπεσε από το 77% στο 42%. Η κυρίαρχη τάξη γνώρισε μια τριπλή ήττα.

Ήττα πολιτική με τη ΝΔ και το ΠΑΣΟΚ να ψάχνουν στηρίγματα για να σχηματίσουν συγκυβέρνηση, ήττα κοινωνική με την εργατική τάξη να συνεχίζει τη σύγκρουση με τις επιλογές των καπιταλιστών και εδώ και στην ΕΕ. Φέτος συμπληρώθηκαν δέκα χρόνια από τον συγκλονιστικό αγώνα της ΕΡΤ όπου οι εργαζόμενοι ακύρωσαν το «μαύρο» της συγκυβέρνησης Σαμαρά-Βενιζέλου με την κατάληψη. Ήττα και ιδεολογική για τους από πάνω, με την Αριστερά να γίνεται πόλος αναφοράς για μια μεγάλη περίοδο.

Μέσα σε εκείνο το κύμα υπήρχε μια μεγάλη αντίφαση. Από τη μια μεριά υπήρχε η κίνηση εκατομμυρίων προς τα αριστερά που εκφράστηκε και εκλογικά με την άνοδο του ΣΥΡΙΖΑ στις κάλπες και το 2012 και το 2015. Αλλά από την άλλη υπήρχαν και οι αυταπάτες για δικαίωση των αγώνων μέσα από τις υποσχέσεις του ΣΥΡΙΖΑ ότι θα φέρει την αλλαγή σχηματίζοντας «πρώτη φορά κυβέρνηση της Αριστεράς».

Στη σημερινή συζήτηση, οι απόψεις που επαιούν τον Τσίπρα ότι πήρε την Αριστερά από μονοψήφια ποσοστά και την έκανε νικήτρια στις εκλογές, ξεχνούν την πρώτη πλευρά, σβήνουν το ρόλο της εργατικής τάξης σαν της δύναμης που ανέτρεψε το σκηνικό. Η ανατροπή ήρθε από τα κάτω, από τις χιλιάδες και χιλιάδες αγωνιστές και αγωνίστριες που έκαναν κάθε χώρο δουλειάς να ξεσηκώνεται, να απεργεί, να βγαίνει στους δρόμους, να πλημμυρίζει τις πλατείες, να παραλύει τα κόμματα της άρχουσας τάξης.

Και παράλληλα, οι ίδιες απόψεις «ξεχνούν» τους συμβιβασμούς και τα όρια που ήδη από τότε υπήρχαν στην πολιτι-

κή και την στρατηγική του ΣΥΡΙΖΑ. Πριν ακόμα φτάσουμε στη δραματική στροφή το καλοκαίρι του 2015 μετά το δημοψήφισμα, οι συμβιβασμοί φάνηκαν με τον σχηματισμό της συγκυβέρνησης με τους ΑΝΕΛ τον Γενάρη. Αναπόσπαστο κομμάτι της ανάληψης της διακυβέρνησης ήταν οι υποσχέσεις περί «συνέχειας του κράτους». Ο Τσίπρας έλεγε ότι θα αλλάξει τα Μνημόνια, αλλά δεν θα διαταραχθεί η ομαλή εναλλαγή στα υπουργεία ούτε στο «Άμυνας», ούτε στο Εξωτερικών, ούτε στο Δικαιοσύνης, ούτε στην Αστυνομία.

Από τις σελίδες αυτού του περιοδικού, ανοίγαμε από τότε αυτήν την αντιπαράθεση:

«Αρκεί η κοινοβουλευτική πλειοψηφία για να κυβερνήσει η Αριστερά; Η απάντηση είναι ξεκάθαρα όχι. Μια εκλογική νίκη της Αριστεράς εκφράζει αναμφισβήτητα την πολιτική συνειδητοποίηση της εργατικής τάξης και τη διάθεση της να ανατρέψει την προηγούμενη κατάσταση. Αλλά δεν εξασφαλίζει τον έλεγχο πιο έξω από τον περίβολο του κοινοβουλίου.

Πρώτα από όλα δεν εξασφαλίζει κανέναν έλεγχο πάνω στην οικονομική εξουσία. Οι τράπεζες, οι πολυεθνικές επιχειρήσεις, τα εφοπλιστικά γραφεία, η τουριστική βιομηχανία, τα σουπερμάρκετ και τα εργοστάσια ως γνωστό δεν αλλάζουν χέρια το βράδυ των εκλογών. Η δημοκρατία δεν έχει φτάσει ακόμη στα άδυτα της οικονομίας, όπου επικρατεί αν όχι η ελέω θεού μοναρχία σίγουρα το κληρονομικό δικαίωμα των μεγαλομετόχων.

Το πρόβλημα, όμως, δεν περιορίζεται “μόνο” εκεί. Ούτε ο έλεγχος των κρατικών μηχανισμών είναι δοσμένος. Ο στρατός και η αστυνομία είναι σώματα που διοικούνται από τη δική τους ιεραρχία και ακόμη και οι επιλογές του ΚΥΣΕΑ είναι περιορισμένες σε έναν στενό κύκλο ναυάρχων, πτεράρχων και στρατηγών που αναδεικνύονται από τα σπλάχνα μιας μη εκλεγμένης γραφειοκρατίας. Τα ίδια ισχύουν για το Διπλωματικό σώμα, για τους Εισαγγελείς και Δικαστές,

για τους “ράμπο” του ΣΔΟΕ κλπ κλπ. Η σκέψη ότι ένας δημοκράτης αριστερός υπουργός Δημόσιας Τάξης θα δώσει εντολή και τα ΜΑΤ θα αρχίσουν να κυνηγάνε φασίστες αντί για αναρχικούς είναι μάλλον αφελής.

Εξίσου στεγανοποιημένα από την εκλογική διαδικασία είναι τα κέντρα των ιδεολογικών μηχανισμών. Η Εκκλησία, το καθηγητικό κατεστημένο στα Πανεπιστήμια, η ιδιοκτησία των ΜΜΕ είναι επίσης στοιχεία που δεν περνάνε στον έλεγχο των εργατών το βράδυ που η Αριστερά κερδίζει τις εκλογές». ³

Ο κατήφορος

Το κόστος των συμβιβασμών άρχισε να φαίνεται γρήγορα για την εργατική τάξη, έστω και αν η εκλογική καταγραφή του ήρθε αργότερα.

Σίγουρα η πιο σημαντική καμπή ήταν αυτή που μετέτρεψε το τεράστιο ΟΧΙ του δημοψηφίσματος τον Ιούλη του 2015 σε συμφωνία για νέο Μνημόνιο. Τότε, η ηγεσία του ΣΥΡΙΖΑ (και όχι μόνο ο Αλέξης Τσίπρας) υποστήριξαν ότι υπάρχουν περιθώρια «αμοιβαία γόνιμου

συμβιβασμού». Ο Γιάννης Δραγασάκης έγραφε ότι μια κυβέρνηση της αριστεράς μπορεί να είναι με επιτυχία και με τη διαπραγμάτευση και με τις μονομερείς ενέργειες:

«Το δίπολο ‘διαπραγμάτευση ή μονομερείς ενέργειες’ αναδεικνύεται ορισμένες φορές με έναν τρόπο διλημματικό και διχαστικό. Οι καθεστωτικές δυνάμεις κατηγορούν τον ΣΥΡΙΖΑ ότι το πρόγραμμά του αντικειμενικά οδηγεί σε μονομερείς ενέργειες -που θεωρούνται παντού και πάντα επικίνδυνες- ενώ δυνάμεις της εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς, αλλά εσχάτως και το ΚΚΕ, κατηγορούν τον ΣΥΡΙΖΑ για το αντίθετο. Ότι δεν έχει ως πολιτική του τη, σε κάθε περίπτωση, μονομερή ακύρωση του χρέους και των δανειακών συμβάσεων.

Είναι, όμως, αμοιβαία αποκλειόμενες η διαπραγμάτευση και οι μονομερείς αποφάσεις;

Η επιλογή [του ΣΥΡΙΖΑ] δεν αποκλείει ούτε τη διαπραγμάτευση ούτε τη μονομερή ενέργεια ως στοιχεία μιας στρατηγικής που εκτυλίσσεται ανάλογα με την εξέλιξη των συσχετισμών». ⁴

Από τη στιγμή που η ηγεσία του ΣΥΡΙΖΑ αρνήθηκε ότι υπήρχαν οι συσχετισμοί για σύγκρουση με τους τραπεζίτες και την Τρόικα, παρόλο που ένα συντριπτικό 62% ήθελε τη σύγκρουση και το έδειχνε και στην κάλπη και στους δρόμους, ο κατήφορος έγινε μονόδρομος. Και όχι μόνο στην οικονομική πολιτική. Ακολούθησε «μια στρατηγική συμβιβασμών και με την Ε.Ε. και με τον ΣΕΒ, και με τον Τραμπ, και με τον Νετανιάχου, και με το ΝΑΤΟ, και με τον Λάτση. Μια στρατηγική με την οποία έγιναν όλες οι υποχωρήσεις:

-Η συμφωνία να κλείσουν τα σύνορα με υπογραφές Ελλάδας, Γερμανίας και Τουρκίας που έγινε το Μάρτη του 2016, δυο μήνες μετά το συγκλονιστικό συλλαλητήριο στον Έβρο από τον κόσμο της αριστεράς, του αντιρατσιστικού και του εργατικού κινήματος.

-Οι υπογραφές για να ιδιωτικοποιηθούν τα λιμάνια (Πειραιάς και Θεσσαλονίκη), ο δημόσιος σιδηρόδρομος ΟΣΕ, οι μεγάλες κρατικές εκτάσεις όπως το αεροδρόμιο του Ελληνικού, αλλά και να μπουν οι ιδιώτες στην υγεία, στην παι-

δεία, στους δήμους, αποδομώντας κομμάτι κομμάτι το κράτος πρόνοιας, ήταν των υπουργών του ΣΥΡΙΖΑ. Και βέβαια ο Νόμος Κατρούγκαλου για το ασφαλιστικό, τις συντάξεις και τα ταμεία.

-Η συνεργασία με τον Τραμπ και το Ισραήλ (το πιο πιστό τσιράκι του αμερικανικού ιμπεριαλισμού στην περιοχή και το πιο παλιό) σήμαινε ότι ο ΣΥΡΙΖΑ έδωσε συνέχεια στις πολιτικές επιλογές του ελληνικού καπιταλισμού.⁵

Αξίζει να σταθούμε ιδιαίτερα στο κλείσιμο των συνόρων για τους πρόσφυγες. Ήταν ένα χτύπημα σε όσους έλπίζαν ότι ο ΣΥΡΙΖΑ είναι «κόμμα των κινημάτων» που συνδυάζει τη θεσμική με την κινηματική δράση.

Αλλά οι επιπτώσεις της αντιπροσφυγικής συμφωνίας ξεπερνούσαν τα εσωκομματικά όρια και συσχετισμούς. Χάρισαν στη Νέα Δημοκρατία τη δυνατότητα να παίζει το χαρτί του ρατσισμού ξανά και ξανά και να δίνει αέρα στα πανιά της ακροδεξιάς και των φασιστών όταν επέστρεψε στην κυβέρνηση.

«Ωρίμανση»

Με τον ΣΥΡΙΖΑ στην αντιπολίτευση μετά το 2019, η ηγετική ομάδα γύρω από τον Αλέξη Τσίπρα αποφάσισε ότι πρέπει να εγκαταλείψει το ριζοσπαστικό παρελθόν, γιατί εκείνο αποτελούσε κληρονομιά της εποχής που το κόμμα κινούνταν στα επίπεδα του 3-5%. Ένα κόμμα που είχε φτάσει να κυβερνάει και ήταν αξιωματική αντιπολίτευση, έπρεπε να συμπεριφέρεται σαν «κυβέρνηση εν αναμονή». Η «βίαιη ωρίμανση» του 2015 έπρεπε να γίνει μόνιμη και να κατοχυρωθεί και προγραμματικά και οργανωτικά. Αυτή ήταν με δυο λόγια η τραγωδία της πιο δεξιάς αντιπολίτευσης που χάρισε τη νίκη ξανά στη Νέα Δημοκρατία.

Δεν υπήρχε κάποια «πρωτοτυπία» σε αυτή την αντιμετώπιση. Στην Ιταλία το Κ.Κ. άλλαξε το όνομα του, και από Κ.Κ. έγινε Δημοκρατικό Κόμμα και πέταξε τελειώς τα παλιά απομεινάρια περί κυβέρνησης της αριστεράς. Έγινε ένα κόμμα του νεοφιλευθερισμού, με πρωθυπουργό τον Ρέντζι που εφάρμοσε

σκληρό πρόγραμμα περικοπών, ανεργίας, κατάργησης συλλογικών συμβάσεων και αντιδημοκρατικών αλλαγών στο Σύνταγμα. Αυτές οι εξελίξεις άνοιξαν το δρόμο στη Λέγκα του Σαλβίνι να απλώσει την επιρροή της στα μεγάλα εργατικά κέντρα του Βορρά και στις πόλεις κάστρα του Κ.Κ.

Παρά τις διεθνείς εμπειρίες, όμως, η ηγεσία Τσίπρα επιδόθηκε σε αυτό το καταστροφικό έργο συστηματικά. Εσωκομματικά, ταπεινώσε κάθε αριστερή φωνή που διαφωνούσε ή έστω ταλαντευόταν σε αυτή την πορεία. Το Συνέδριο του ΣΥΡΙΖΑ αποτέλεσε μία θριαμβευτική κυριαρχία του Τσίπρα και της γραμμής του. Δεν υπήρχε από καμία οργανωμένη τάση ούτε αμφισβήτηση του ίδιου αλλά, κυρίως, ούτε της πολιτικής κατεύθυνσης.

Τα στελέχη της αριστερής αντιπολίτευσης («Ομπρέλα»), αφού φρόντιζαν να ξεκινάνε τις τοποθετήσεις τους με το «ένας είναι ο Πρόεδρος» και να θυμίζουν τις «ομόφωνα προτεινόμενες πολιτικές θέσεις του Συνεδρίου», έδωσαν μάχη μόνο ενάντια στις προτεινόμενες οργανωτικές αλλαγές. Ο τρόπος και τα επιχειρήματα με τα οποία δώσανε αυτή τη μάχη ήταν εύκολη λεία για τους Προεδρικούς που τους κατηγορούσαν, άλλοτε κομπάζοντας και άλλοτε όχι και τόσο, για «μάχη καρεκλών που δεν ενδιαφέρει την κοινωνία».

Η «σύγχρονη ευρωπαϊκή» σοσιαλδημοκρατία έχει ξεμπλέξει, από καιρό, με τα οργανωμένα μέλη, τις οργανώσεις βάσης και όργανα που εκλέγονται από και λογοδοτούν στα οργανωμένα μέλη. Για την «σύγχρονη» σοσιαλδημοκρατία, το κόμμα είναι «κλειστοί μηχανισμοί αποκομμένοι από την κοινωνία» και αυτό που χρειάζεται είναι μία «χαρισματική ηγεσία» που θα έχει το ελεύθερο να παίρνει αποφάσεις και ο κόσμος θα «κρίνει» αυτές τις αποφάσεις με την ψήφο του στις εκλογές.

Αυτή τη διαδικασία φρόντισε να ολοκληρώσει ο ΣΥΡΙΖΑ στο Συνέδριο του.⁶ Και βέβαια φρόντισε να εφαρμόσει τις δεξιές επιλογές στην πράξη, ακόμη και

όταν η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας συγκλονιζόταν από σκάνδαλα, μαζική οργή και κινητοποιήσεις. Την περίοδο της πανδημίας, όταν οι εργαζόμενοι στα νοσοκομεία έδιναν μάχες διεκδικώντας την ενίσχυση του ΕΣΥ, η πρόταση του «νέου» ΣΥΡΙΖΑ ήταν να υπάρξει υπουργός Υγείας «κοινής αποδοχής». Όταν κάηκε η Βόρεια Εύβοια και η οργή έφτασε μέχρι το σύνθημα «Μητσοτάκη γαμείσαι», ο ΣΥΡΙΖΑ επιδόθηκε σε μαθήματα «πολιτικού πολιτισμού». Όταν αποκαλύφθηκαν οι παρακολουθήσεις από την ΕΥΠ με το predator, ο ΣΥΡΙΖΑ περιορίστηκε στη Βουλή σνομπάροντας τις κινητοποιήσεις στο δρόμο. Και βέβαια, όταν οι κινητοποιήσεις πήραν τεράστιες διαστάσεις τον φετινό Μάρτη μετά το έγκλημα που προκάλεσε η ιδιωτικοποίηση των τρένων με τους 57 νεκρούς στα Τέμπη, ο ΣΥΡΙΖΑ τους γύρισε την πλάτη για να «πάμε ομαλά» στις εκλογές. Ακόμα και μετά τη φρίκη με το ναυάγιο που κόστισε τόσες ζωές προσφύγων λίγο πριν τις δεύτερες κάλπες, ο ΣΥΡΙΖΑ του Αλέξη Τσίπρα επέμενε στην υποστήριξη του φράχτη στον Έβρο και στην πολιτική της ΕΕ.

Επαναστατική στρατηγική

«Είναι επιτακτική η ανάγκη η Αριστερά να ανατρέξει στις επαναστατικές παραδόσεις της.

Ιστορικά, η Αριστερά έχει διαχωριστεί σε δυο ξεχωριστά ρεύματα από την εποχή του Πρώτου Παγκόσμιου Πόλεμου. Τότε οι επίσημες ηγεσίες στήριξαν τον πόλεμο και έβαλαν στο κέντρο τα συμφέροντα του “δικού τους” κράτους, ενώ οι επαναστάτες, ο Λένιν, ο Τρότσκι, η Ρόζα, ο Γκράμσι διαχώρησαν τη θέση τους και συγκρότησαν την επαναστατική αριστερά.

Εκείνη δεν ήταν μια στιγμιαία ρήξη. Ήταν και είναι η μεγάλη στρατηγική επιλογή που καθορίζει τις απαντήσεις μας μέχρι σήμερα.⁷

Η κυρίαρχη τάση φοβάται την πολυκρίση του συστήματος και κυρίως φοβάται την εργατική αντίσταση. Αντίστασης που συνεχίζεται.

Όταν έγινε η Παρισινή Κομμούνα, ο Μαρξ και ο Ένγκελς τόνισαν ότι εκείνη η επανάσταση έδειξε τι σημαίνει η εργατική τάξη στην εξουσία. Ο Λένιν και ο Τρότσκι με την Οκτωβριανή επανάσταση μπόρεσαν να προχωρήσουν πιο πέρα, να δείξουν πιο χειροπιαστά τι είναι η εργατική δημοκρατία. Το σύνθημά τους ήταν «Όλη η εξουσία στα Σοβιέτ», όχι όλη η εξουσία στο κόμμα.

Δεν υπάρχει δρόμος κοινοβουλευτικός για την αλλαγή. Αυτήν τη στρατηγική την έχει πληρώσει με μεγάλο κόστος η εργατική τάξη και στο παρελθόν.

Το τεράστιο κίνημα της Αντίστασης στη ναζιστική κατοχή οδηγήθηκε στη Βάρκιζα και στην ήττα μέσα από τις αναζητήσεις της ηγεσίας του ΚΚΕ για «ομαλή πορεία» μετά την Απελευθέρωση σε συνεργασία με τον Γεώργιο Παπανδρέου. Αυταπάτες που επαναλήφθηκαν στις δεκαετίες του 1950 και 60, όταν το κίνημα ανέβασε την ΕΔΑ σε αξιωματική αντιπολίτευση στις εκλογές του 1958. Και εκείνη τη δύναμη, τελικά η ηγεσία του ΚΚΕ και της ΕΔΑ την χαράμισε ανα-

ζητώντας συμβιβασμούς με τον Γεώργιο Παπανδρέου, συμβιβασμούς στη συνέχεια με την ΕΡΕ και τον Κανελλόπουλο, συμβιβασμούς με την άρχουσα τάξη, που τελικά προτίμησε τη χούντα.

Στη Μεταπολίτευση η ίδια αποτυχημένη στρατηγική σήμανε το περιβόητο «Καραμανλής ή τανκς». Άλλη μια ευκαιρία πήγε χαμένη το 1989. Η ηγεσία του ενιαίου τότε Συνασπισμού της Αριστεράς, προχώρησε στη συγκυβέρνηση με τη Νέα Δημοκρατία που τελικά κατέληξε σε μια αυτοδύναμη κυβέρνηση του μπαμπά Μητσοτάκη.

Η απόρριψη αυτής της στρατηγικής και η σύνδεση με την επαναστατική στρατηγική γίνεται πιο επιτακτική με την πολύπλευρη κρίση που συγκλονίζει τον καπιταλισμό διεθνώς σήμερα.

Η οικονομική κρίση δεν ξεκίνησε ούτε με την πανδημία ούτε με τον πόλεμο. Έχουν περάσει πάνω από δέκα χρόνια από το κραχ του 2008-09, αλλά τώρα ο κόσμος βρίσκεται αντιμέτωπος με πολυεπίπεδη κρίση –οικονομική, περιβαλλοντική, υγειονομική, πολεμική.

Ο καπιταλισμός μπαίνει σε υψηλότερο σημείο της καταστροφικής του μαγίας. Αυτό είχε φανεί με τις διαστάσεις που έχουν πάρει οι περιβαλλοντικές καταστροφές, οι πυρκαγιές και οι πλημμύρες, από την Καλιφόρνια μέχρι την Αυστραλία, περνώντας από τη Μάνδρα, το Μάτι, την Εύβοια. Κι όμως, οι όποιες υποσχέσεις για καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής με στροφή από τα ορυκτά καύσιμα προς τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας εγκαταλείπονται καθώς ο πόλεμος του ΝΑΤΟ με τον Πούτιν προκαλεί νέο αγώνα δρόμου για έλεγχο των πηγών και των δρόμων του πετρελαίου, του φυσικού αερίου, ακόμα και του κάρβουνου.

Και βέβαια οι καταστροφές δεν είναι μοιρασμένες ίσα και όμοια ανάμεσα στις κοινωνικές τάξεις. Την ώρα που ο κόσμος σκοτώνεται στην Ουκρανία, πεινάει στην Αίγυπτο και δεν μπορεί να πληρώσει τους λογαριασμούς στην Ελλάδα, οι τσέπες των πολυεθνικών φουσκώνουν και οι μετοχές στα Χρηματιστήρια παίζουν χρυσοφόρα παιχνίδια. Όσο για

την πολεμική βιομηχανία, επιβεβαιώνει την ιστορική ρήση της Ρόζας Λούξεμπουργκ ότι οι προλετάριοι πέφτουν και οι μετοχές ανεβαίνουν.

Μέσα σε τέτοιες συνθήκες, το σύστημα γεννάει τέρατα όπως η περίπτωση Έποσταιν που με τις πλάτες των μεγαλύτερων τραπεζών του κόσμου διατηρούσε κύκλωμα βιασμών και σεξουαλικής κακοποίησης νέων γυναικών με πελάτες «προσωπικότητες» της υψηλής κοινωνίας. Ο σεξισμός, ο ρατσισμός, οι δολοφονίες γυναικών, οι τραγωδίες των προσφύγων δεν είναι εγκλήματα του «περιθώριου», είναι η σήψη του καπιταλισμού που χτυπάει ανελέητα την εργατική τάξη και τους καταπιεσμένους όλου του κόσμου.

Όμως, η εργατική τάξη δεν έχει πάψει να αντιστέκεται παντού. Εδώ είναι η μεγάλη πρόκληση για την Αριστερά. Δεν μπορεί να κλείνει τα μάτια την ώρα που η Γαλλία φλέγεται σήμερα με την εξέγερση της νεολαίας αλλά και εδώ και μήνες με τις απεργίες ενάντια στη «μεταρρύθμιση» των συντάξεων από τον Μακρόν. Η Γαλλία, στην καρδιά της Ευρώπης, ζει μέρες που είδαμε εδώ και το 2008 και το 2012, αλλά οι ηγεσίες της κοινοβουλευτικής αριστεράς στην Ελλά-

δα αποκηρύσσουν τους αγώνες που δώσαμε τότε και αρνούνται τη συνέχεια.

Στη Λατινική Αμερική το εργατικό κίνημα είχε να αντιμετωπίσει πολύ πιο άγριες επιθέσεις ακόμη και με πραξικοπήματα. Κι όμως άνοιξε ξανά τις ευκαιρίες για την Αριστερά. Όπως έγραφε ο Νίκος Λούντος:

«Η Λατινική Αμερική βρίσκεται στο μέσο ενός δεύτερου κύματος “προοδευτικών” κυβερνήσεων. Η νίκη του Γουστάβο Πέτρο και της Φράνσινα Μάρκες που πήραν την προεδρία και αντιπροεδρία αντίστοιχα στην Κολομβία στις εκλογές του Ιούνη 2022 ήταν η πιο συγκλονιστική από όλες τις αλλαγές. Και η Κολομβία δεν είναι μόνη».⁸ Τον Οκτώβρη του 2022 στη Βραζιλία, ο Μπολσονάρο ηττήθηκε από τον πρώην πρόεδρο Λούλα, τον οποίο είχε στείλει στη φυλακή για 19 μήνες.

Παντού το ζήτημα δεν είναι αν και πόσο παλεύει η εργατική τάξη, αλλά τι κάνουν οι ηγεσίες της Αριστεράς για να δικαιώσουν τους αγώνες. Η αποτυχία και η κρίση του ΣΥΡΙΖΑ είναι μήνυμα για αλλαγή στρατηγικής. Και προειδοποίηση για να μην υπάρχουν αυταπάτες ότι μια τέτοια αλλαγή θα την κάνει η ηγεσία του ΚΚΕ που ρητά και κατηγορηματικά κα-

ταδικάζει και καταδικάζει την πάλη για ανατροπή της κυβέρνησης της Νέας Δημοκρατίας ως «οπορτουνιστική». Η ΚΟΜΕΠ αφιέρωσε πολυσέλιδο άρθρο για αυτή την πολεμική.⁹

Η ηγεσία του ΚΚΕ επαναλαμβάνει μια κλασική επίθεση της Δεξιάς σε κάθε αριστερό αγωνιστή: Η αλλαγή που προσδοκάς και αγωνίζεσαι γι' αυτήν δεν μπορεί να γίνει, αποδέξου το και προσαρμόσου. Ο Μητσοτάκης λέει ότι όποιος κυνηγάει την αλλαγή είναι «λαϊκιστής», ο Τσίπρας λέει ότι όποιος θέλει περισσότερα εγκλωβίζεται στο περιθώριο του 3%, ο Κουτσούμπας λέει ότι «οι συσχετισμοί είναι αρνητικοί». Η επαναστατική αριστερά λέει ότι η ανατροπή της κυβέρνησης είναι μόνο η αρχή, να οργανώσουμε το εργατικό κίνημα ώστε να μπορεί να επιβάλει τις λύσεις του.

Ο Λένιν ήταν αυτός που έκανε τη διπλή ρήξη. Και επέμεινε ότι το «εκσυγχρονισμένο» καπιταλιστικό κράτος δεν μεταρρυθμίζεται παρά μόνο ανατρέπεται και πρότεινε εναλλακτική οργάνωση για την εργατική τάξη: επαναστατικό κόμμα της εργατικής πρωτοπορίας αντί για το πλατύ σοσιαλδημοκρατικό κόμμα.

Ο Λένιν προτείνει τη ρήξη με το σοσιαλδημοκρατικό μοντέλο του κόμματος

4 Φεβράρη 2016. Απεργία ενάντια στο 3ο Μνημόνιο.

5 Μάρτη 2023. Απεργιακή συγκέντρωση στο Σύνταγμα μετά τα Τέμνη. Στο βήμα ο Κώστας Γενιδούνας, πρόεδρος Μηχανοδηγών ΟΣΣ

που αντιμετωπίζει την εργατική τάξη ως παθητικό ψηφοφόρο. Η σοσιαλδημοκρατική αντίληψη λέει για τους εργάτες: Αν ψηφίζουν σωστά, τότε έχουν συνείδηση. Αν όχι, τότε είναι «θύματα» που άγονται και φέρονται από τις αστικές δυνάμεις. Η ρήξη του Λένιν ολοκληρώνει τις βασικές επιλογές ξεκαθαρίζοντας ότι η επαναστατική στρατηγική της ανατροπής του συστήματος και του κράτους του απαιτεί ένα διαφορετικό τρόπο οργάνωσης της εργατικής τάξης και της πρωτοπορίας της, απαιτεί ένα επαναστατικό κόμμα. Ξεκινάει με το «Τι να κάνουμε» και φτάνει στα ιδρυτικά κείμενα της Κομιντέρν που ξεκαθαρίζουν τα βασικά χαρακτηριστικά των επαναστατικών κομμάτων της εργατικής πρωτοπορίας.

Η εργατική πρωτοπορία δεν έχει αναφορά τον εαυτό της, δεν υποτιμάει την τάξη, αντίθετα προσπαθεί να την ενώσει στη δράση γιατί εκεί βρίσκεται η δύναμή της και εκεί αλλάζουν οι ιδέες της. Με τα κείμενά του για τον «Αριστερισμό ως παιδική ασθένεια του κομμουνισμού»

και με τις πρωτοβουλίες της Κομιντέρν για το Ενιαίο Μέτωπο, ο Λένιν επιμένει στην ιστορική αντίληψη του Μαρξ ότι ο «ιστορικός νεκροθάφτης» του καπιταλισμού είναι η ίδια η εργατική τάξη.¹⁰

Οι ριζικές εργατικές απαντήσεις δεν περιορίζονται σε «στενά» οικονομικά αιτήματα. Οι αποκαλύψεις για τα θανατηφόρα «pushbacks» σε βάρος των προσφύγων αναδεικνύουν πόσο κεντρικές είναι οι διεκδικήσεις του αντιρατσιστικού κινήματος για να ανοίξουν τα σύνορα.

Ο ρόλος ενός επαναστατικού κόμματος στη σύνδεση όλων των μαχών είναι καιρός, όχι μόνο για τη γενίκευση των αιτημάτων και τη διαμόρφωση ολοκληρωμένου προγράμματος ριζικής ανατροπής ώστε «να μη μείνει πέτρα πάνω στην πέτρα» από το παλιό σύστημα. Αλλά και για να συγκροτηθεί η δύναμη που μπορεί να το κάνει πράξη. Ένα εργατικό κίνημα συγκροτημένο με αυτή τη στρατηγική δεν πρόκειται να αναθέσει τη λύση σε κανέναν άλλον. ■

Σημειώσεις

1. Μαρία Στύλλου, Τι φταίει για την ήττα του ΣΥΡΙΖΑ., Σοσιαλισμός από τα κάτω 135, Ιούλης-Αύγουστος 2019, <https://socialismfrombelow.gr/article.php?id=1171&issue=135#gsc.tab=0>
2. Ηλίας Νικολακόπουλος και Γιάννης Βούλγαρης (επιμ.), Ο πολιτικός σεισμός του 2012, εκδόσεις Θεμέλιο
3. Πάνος Γκαργκάνας, Μπορεί η Αριστερά να κυβερνήσει., Σοσιαλισμός από τα κάτω 96, Γενάρης-Φλεβάρης 2013, <https://socialismfrombelow.gr/article.php?id=216&issue=96#gsc.tab=0>
4. Κυβέρνηση της Αριστεράς, συλλογικό, εκδόσεις Τόπος, 2013, σελ.34-35.
5. Μαρία Στύλλου, ΣΥΡΙΖΑ- Πόσο ακόμα πιο δεξιά., Σοσιαλισμός από τα κάτω 139, Μάρτης-Απρίλης 2020, <https://socialismfrombelow.gr/article.php?id=1226&issue=139#gsc.tab=0>
6. Βλέπε σχετικά και τα άρθρα του Γιώργου Ράγκου στην Εργατική Αλληλεγγύη εδώ <https://ergatikigr/article.php?id=25861> και εδώ <https://ergatikigr/article.php?id=25974&issue=1523>
7. Συνέντευξη του Τάσου Τσακίρογλου με τη Μαρία Στύλλου στο ένθετο Νησίδες της Εφημερίδας των Συντακτών το Σάββατοκύριακο 30/6-1/7/2023
8. Νίκος Λοϊνός, Λατινική Αμερική- η επιστροφή της Αριστεράς, Σοσιαλισμός από τα κάτω 154, Σεπτέμβρης-Οκτώβρης 2022, <https://socialismfrombelow.gr/article.php?id=1385&issue=154#gsc.tab=0>
9. Λεάνδρος Μπόλαρης, Ανάντηση στις επιθέσεις της ΚΟΜΕΠ: πάλη για να τσακίσουμε την κυβέρνηση της καταστροφής, πάλη για εργατική ενολλακτική, Εργατική Αλληλεγγύη No 1517, 13/4/2022, <https://ergatikigr/article.php?id=25797&issue=1517>
10. Βλέπε σχετικά το άρθρο Κράτος, 'παρακράτος', δημοκρατία και επανάσταση στο Σοσιαλισμός από τα κάτω 154, Σεπτέμβρης-Οκτώβρης 2022, <https://socialismfrombelow.gr/article.php?id=1383&issue=154#gsc.tab=0>

Αντιρατσιστικό συλλαλητήριο στην Αθήνα, δυο μέρες μετά την τραγωδία στην Πύλο.

Η ΕΕ-φρούριο είναι ο ένοχος, Ανοιχτά σύνορα είναι η απάντηση

Οι 650 πνιγμένοι πρόσφυγες του ναυαγίου στα ανοιχτά της Πύλου είναι το μεγαλύτερο σε μέγεθος ρατσιστικό έγκλημα που έχει συμβεί στα νερά της Μεσογείου από τότε που η ΕΕ ξεκίνησε να εφαρμόζει την πολιτική της Ευρώπης-Φρούριο, μεγαλύτερο και από την Λαμπενούζα το 2013, που είχαν πνιγεί πάνω από 360 άνθρωποι.

Από τις γυναίκες και τα παιδιά που βρίσκονταν στο εσωτερικό του πλοίου για να προφυλάσσονται, καθώς η σάπια ψαρότρωτα έπλεε για 5η μέρα στο λιοπύρι, με το νερό να έχει σωθεί, δεν σώθηκε ούτε μια. Ούτε ένα παιδί. Σύμφωνα με μαρτυρίες διασωθέντων, έξι άνθρωποι, ανάμεσά τους δύο παιδιά είχαν χά-

σει τη ζωή τους ήδη μέσα στο πλοiαριο λόγω της δίψας και των συνθηκών.

Οι άνθρωποι που πνίγηκαν είχαν ένα κοινό χαρακτηριστικό. Είχαν όλοι τους γεννηθεί σε κάποια χώρα της Ασίας ή της Αφρικής. Οι 104 διασωθέντες ήταν από την Συρία, την Παλαιστίνη, την Αίγυπτο και το Πακιστάν. Σε αντίθεση με τους ανθρώπους που έχουν γεννηθεί σε κάποια από τις χώρες της ΕΕ και μπορούν βγάζοντας μια βίζα να ταξιδέψουν σχεδόν σε όποια χώρα θελήσουν, στους ανθρώπους αυτούς στερείται αυτό το δικαίωμα. Ο μόνος νόμιμος τρόπος για να ταξιδέψει κανείς στην Ευρώπη και στην Ελλάδα από αυτές τις χώρες είναι να είναι ζάπλουτος καταριανός που έρχεται να «επενδύσει».

Οι πνιγμένοι πρόσφυγες στα ανοιχτά της Πύλου κάνουν επιτακτική την ανάγκη να σταματήσουμε αυτά τα ρατσιστικά εγκλήματα. Ο Γιώργος Πίττας εξετάζει τις αιτίες και δείχνει το δρόμο για το αντιρατσιστικό κίνημα.

Η μοναδική διέξοδος για όλους τους υπόλοιπους είναι να στριμωχτούν σε ένα σάπιο ψαροκάικο δίνοντας 4.000 ευρώ το κεφάλι και να δοκιμάσουν την «τύχη» τους ενώ θα μπορούσαν να μπουν σε ένα αεροπλάνο, ένα τρένο, ένα πλοίο της γραμμής και να έχουν γλυτώσει τη ζωή τους. Στη ρίζα της τραγωδίας στην Πύλο βρίσκεται η Ευρωπαϊκή Ένωση.

Ο ρατσιστικός κατήφορος της ΕΕ-Φρούριο

Εδώ και τουλάχιστον μια εικοσαετία οι πολιτικές ηγεσίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν κατακυλίσει σε ένα ρατσιστικό κατήφορο που είχε να δει η Ευρώπη από τις δεκαετίες του '30 και του '40. Τότε, σύμφωνα με τη ναζιστική προ-

παγάνδα, η κατεχόμενη Ευρώπη «απειλούνταν» από το εξωτερικό από την «παγκόσμια συνωμοσία των Εβραίων», που γι' αυτό έπρεπε να αφανιστούν και από το εσωτερικό της, και από τις «ορδές των σλάβων εξ ανατολών». Έπρεπε σύμφωνα με την προπαγάνδα του Γκέμπελς να γίνει «Festung Europa». Δηλαδή «Ευρώπη-Φρούριο».

Η ΕΕ υψώνει το δικό της ρατσιστικό φρούριο επειδή τάχα απειλείται από τις «ορδές» ή τις «ροές», πιο εκλεπτυσμένα, των προσφύγων που έρχονται κυρίως από τις πρώην αποικίες της στην Αφρική και την Ασία. Άλλοι πρόσφυγες τυγχάνουν διαφορετικής μεταχείρισης.

Οι χώρες της ΕΕ άνοιξαν τα σύνορά τους και δέχτηκαν μαζικά πάνω από 8 εκατομμύρια πρόσφυγες από την Ουκρανία όταν ξέσπασε ο πόλεμος του ΝΑΤΟ με την Ρωσία, οι οποίοι παραμένουν στο έδαφός της, δίνοντάς τους χαρτιά, καταλύματα, δυνατότητα για εργασία. Πρόκειται για τρανή απόδειξη του πόσο ψεύτικη είναι η προπαγάνδα ότι ο γερασμένος πληθυσμός της Ευρώπης «δεν χωράει» άλλους ανθρώπους.

Όμως οι πρόσφυγες από το Μπαγκλαβίντ, το Πακιστάν, την Αφρική αντιμετωπίζονται σαν άνθρωποι β' κατηγορίας που απειλούν την «πολιτισμένη» ΕΕ –όπως ρητά δηλώνει και το όνομα της Επιτροπής της ΕΕ για την «Προστασία του Ευρωπαϊκού Τρόπου Ζωής». Σαν άνθρωποι που δεν αξίζουν άσυλο και προστασία. Τους καταδικάζουν σε μια ζωή κόλαση ή ακόμη και στον θάνατο στην πατρίδα τους. Και όσους επιλέξουν τον δρόμο της προσφυγιάς, τους καταδικάζουν σε θάνατο στον πάτο της Μεσογείου ή σε μια ζωή κόλαση σε κάποιο στρατόπεδο συγκέντρωσης της ΕΕ.

Στόχος τους είναι να «εμπεδωθεί» το μήνυμα «καλύτερα μείνετε πίσω». Είναι κυνικά απάνθρωπο, αλλά εκεί αποσκοπεί συνειδητά όλος αυτός ο τεράστιος, «αποτρεπτικός», κοστοβόρος και πάνω απ' όλα δολοφονικός μηχανισμός φρούρησης της ΕΕ: Φράχτες στα σύνορα, συνεχείς δολοφονικές επαναπροωθήσεις

σε στεριά και θάλασσα, εγκλεισμός μεταναστών και προσφύγων σε άθλια στρατόπεδα συγκέντρωσης, αθρόες απορρίψεις ασύλου και απελάσεις, μηδενική νομιμοποίηση, χρηματοδότηση και δημιουργία στρατοπέδων σε γειτονικές της ΕΕ χώρες, όπως στη διαλυμένη από τον πόλεμο και τις επεμβάσεις Λιβύη απ' όπου ξεκίνησε το πλοίο.

Το έγκλημα της Πύλου, όπως και όλα τα παρόμοια εγκλήματα στα σύνορα της Ευρώπης, ήταν μια ρατσιστική μαζική δολοφονία. Αποτέλεσμα μιας πολιτικής και ενός οργανωμένου σχεδίου που σχετίζεται άμεσα με την καταγωγή, τη θρησκεία, το χρώμα και βέβαια την τάξη αυτών των ανθρώπων. Που επειδή γεννήθηκαν φτωχοί έπρεπε να καταλήξουν τροφή για τα ψάρια.

Γιατί επενδύουν σε αυτήν την πολιτική οι χώρες της ΕΕ; Οι λόγοι είναι ταξικοί. Αναζητούν αποδιοπομπαίους τράγους για να διοχετεύσουν την ολοένα και μεγαλύτερη οργή για την χειροτέρευση της ζωής της εργατικής τάξης και γενικότερα των φτωχών στο εσωτερικό τους. Χρησιμοποιούν την ισλαμοφοβία για να δικαιολογήσουν μια σειρά από επεμβάσεις τους στη Μέση Ανατολή και την Αφρική.

Παρουσιάζουν τους πρόσφυγες σαν μια «τρομοκρατική απειλή» για την «ασφάλεια» δημιουργώντας αυταρχικά καθεστώτα «έκτακτης ανάγκης» όπως στην Γαλλία. Και πάνω απ' όλα επενδύουν στο ρατσισμό και την ισλαμοφοβία σαν ιδεολογικά εργαλεία με τα οποία θα διασπάσουν και θα αποδυναμώσουν την εργατική τάξη βάζοντας τα κομμάτια της να στραφούν το ένα ενάντια στο άλλο.

Μια «ιστορική συμφωνία»

Μόλις δέκα μέρες πριν το ναυάγιο οι υπουργοί μετανάστευσης της ΕΕ προχώρησαν σε μια συμφωνία που θα κάνει την κατάσταση ακόμη πιο δύσκολη για τους πρόσφυγες. Στις 12 ώρες που συζητάγανε ούτε μια κουβέντα δεν λέχθηκε για το πως θα σταματήσουν να πνίγονται πρόσφυγες στη Μεσόγειο. Δεν ήξε-

ραν ότι 2.500 πνίγηκαν το 2022 σε αντίστοιχα ναυάγια;

Αντίθετα, συγκρούονταν μεταξύ τους για το πως θα μοιράσουν τον «τεράστιο» αριθμό των 30.000 προσφύγων που όρισαν σαν «πλαφόν» που μπορεί να αποδεχθεί κάθε χρόνο η ΕΕ. Κοστολογώντας τους τελικά 20.000 ευρώ αντίτιμο το κεφάλι για όποια χώρα της ΕΕ δεν θέλει να τους πάρει. Μπορούν να κοιμούνται ήσυχοι, με τους 650 πνιγμένους γλύτωσαν 1,3 εκατομμύρια ευρώ.

Αποφάσισαν επίσης τη δημιουργία νέων κολαστηρίων, στρατοπέδων προσφύγων στις παράκτιες μη ευρωπαϊκές χώρες της Μεσογείου, όπως η Τυνησία. Συμφώνησαν τα άτομα που υπόκεινται στη διαδικασία ασύλου να μην μπορούν να εισέρχονται στην επικράτεια και να κρατούνται σε κλειστά στρατόπεδα στα σύνορα. Νέες κλειστές Μόριες στα νησιά, δηλαδή. Ενώ δίνεται η δυνατότητα σε κάθε κυβέρνηση της ΕΕ ξεχωριστά να αποφασίζει μονομερώς ποιο κράτος θεωρεί «ασφαλές» για επιστροφή και ποιο όχι.

Σε αυτήν την συμφωνία, ο εκπρόσωπος της ελληνικής υπηρεσιακής κυβέρνησης εφάρμοσε πιστά τη γραμμή Μητσοτάκη, που μαζί με την ακροδεξιά της Μελόνι και του Όρμπαν, πρωτοστατεί στην περαιτέρω σκλήρυνση της ΕΕ-Φρούριο. Η επίτροπος Γιόχανσον την χαρακτήρισε μια «ιστορική συμφωνία. Το ναυάγιο της Πύλου την επιβεβαίωσε. Όπως επιβεβαίωσε και την ελληνική «πρωτοπορία».

Η «πρωτοπορία» Μητσοτάκη

Οι ευθύνες για τη μαζική ρατσιστική δολοφονία της Πύλου βαραίνουν διπλά την κυβέρνηση Μητσοτάκη. Την βαραίνουν και πολιτικά και «επιχειρησιακά» γιατί με τις δικές της οδηγίες και με τον μηχανισμό αποτροπής που αυτή έστησε, αυτός ο μηχανισμός αντί να παρέχει διάσωση σε 750 ανθρώπους που κινδύνευαν, τους έδωσε θάνατο.

Πως λειτουργεί αυτός ο μηχανισμός; Για να μπορέσουν οι πρόσφυγες να βρεθούν σε ένα από τα στρατόπεδα σε ευρωπαϊκό έδαφος και να ζητήσουν άσυ-

λο, θα πρέπει πρώτα να καταφέρουν να περάσουν από τα περίπολα των συνοριοφυλάκων και της αστυνομίας στην στεριά και του Λιμενικού στη θάλασσα. Αυτά όμως, μόλις τους βρίσκουν δεν τους οδηγούν σε ένα κέντρο για να υποβάλουν αίτημα ασύλου ούτε καν τους περισυλλέγουν από την θάλασσα όπως θα όφειλαν.

Στον Έβρο, τους συλλαμβάνουν, τους γδύνουν από τα υπάρχοντά τους (με το αζημίωτο όπως αποκαλύφθηκε με ζοφερό τρόπο στις πρόσφατες συλλήψεις συνοριοφυλάκων) και αφού έχουν βιαιοπραγήσει εναντίον τους, τους πετάνε στην άλλη πλευρά των συνόρων. Στην θάλασσα, τα πράγματα είναι χειρότερα. Τα περιπολικά του Λιμενικού παρεμποδίζουν με επικίνδυνους ελιγμούς τις ξεχειλισμένες βάρκες που προσπαθούν να προσεγγίσουν κάποιο νησί. Το βίντεο από το 2020, με σκάφος του Ελληνικού Λιμενικού, το οποίο επιτίθεται με κοντάρια ακόμη και με πυροβολισμούς σε μια βάρκα μεταναστών που ουρλιάζουν είναι αποκαλυπτικό για τις μεθόδους που ακολουθεί η κυβέρνηση. (<https://www.bbc.com/news/av/world-europe-51715422>).

Τα τελευταία χρόνια, ακόμη και οι πρόσφυγες που καταφέρνουν να πατήσουν το πόδι τους σε κάποιο νησί, κυριολεκτικά απαγάγονται και πετιώνται σε ακυβέρνητες πλαστικές σχεδίες διάσωσης κατά μεσή του πελάγους –όπως αποκάλυψαν τον Μάιο δημοσιεύοντας βίντεο από όλη την διαδικασία, οι New York Times.

Σύμφωνα με την έκθεση της Διεθνούς Αμνηστίας έως και χίλια περιστατικά χερσαίων επαναπροωθήσεων έγιναν μόνο το β' εξάμηνο του 2020. Και καθώς οι πρόσφυγες άρχισαν να επιστρέφουν στην θαλάσσια οδό κλιμακώθηκαν και οι θαλάσσιες. Μόνο την πρώτη εβδομάδα του 2023, η Ελληνική Ακτοφυλακή σταμάτησε 32 σκάφη που μετέφεραν 1108 άτομα, σημειώνοντας αύξηση 125% στις απωθήσεις σε σύγκριση με την πρώτη εβδομάδα του 2022.

Και η ρατσιστική ατζέντα της ΝΔ δεν περιορίζεται στην θανατοπολιτική των pushback. Καθ' όλη την τετραετία, συνοδεύτηκε από μια άγρια ρατσιστική προπαγάνδα. Ξεκίνησε τον Μάρτη του 2020 στον Έβρο, με τον «υβριδικό πόλεμο» εναντίον των προσφύγων που τάχα «τους στέλνει η Τουρκία» για να «μας καταλάβουν». Η κυβέρνηση της ΝΔ μαζι με την αστυνομία και τους συνοριοφύλακες δεν δίστασε να κινητοποιήσει και όλο τον παραστρατιωτικό ακροδεξιό εσμό, παντρεύοντας τον ρατσισμό με τον εθνικισμό.

Στη συνέχεια ο Μητσοτάκης επιχείρησε να καταλάβει τα νησιά με τα ΜΑΤ προκειμένου να επιβάλει στους κατοίκους τους τη δημιουργία νέων στρατοπέδων συγκέντρωσης. Κάτι στο οποίο απέτυχε αρχικά, αλλά σε βάθος χρόνου κατάφερε να υλοποιήσει. Συνέχισε κλείνοντας ανοιχτές δομές στις πόλεις, σταματώντας τα προγράμματα στέγασης των προσφύγων, κόβοντας τα λιγοστά επιδόματα, στερώντας το δικαίωμα στην περιθαλψη. Και βέβαια μετέτρεψε τον Φράχτη στον Έβρο σε νέα «Ακρόπολη του Έθνους».

Ήταν αυτή ακριβώς η ρατσιστική ατζέντα που οδήγησε πρόσφυγες να επιλέγουν τις πιο δύσκολες και μακρύτερες διαδρομές, με αποτέλεσμα ναυαγία, όχι μόνο στη Λέσβο και στην Χίο αλλά και στα Κύθηρα, την Πελοπόννησο, την Κρήτη και το Ιόνιο. Με όλο και μεγαλύτερα πλοιάρια, εξίσου σάπια με τα μικρά, που ξεκινώντας από την Τουρκία, τη Λιβύη, την Τυνησία επιχειρούν να φτάσουν κατευθείαν στα ηπειρωτικά παράλια της Ιταλίας.

Και ιδού ένα τέτοιο, ακυβέρνητο, με 750 ανθρώπους ανοιχτά της Πύλου.

Πνιγμένοι στη θάλασσα...

Τι κάνει η κυβέρνηση και το Λιμενικό όταν ενημερώνονται για την ύπαρξη «πλοίου σε κίνδυνο» νωρίς το πρωί λίγο μετά τις 9 την Τρίτη 13/6 μέσω της ακτιβίστριας Nawal Soufi του Alarm Phone από την Ιταλία, που βρίσκεται σε συνεχή επικοινωνία μαζί τους;

Ακολουθούν την «πεπατημένη» είναι η απάντηση. Ότι κάνουν σε κάθε τέτοια περίπτωση, να εξασφαλίσουν ότι το πλοίο δεν θα μπει στα ελληνικά χωρικά ύδατα, δεν θα φτάσει τις ελληνικές ακτές. Η αντίδραση δεν είναι «άνθρωποι σε κίνδυνο, σπεύσατε να τους σώσετε» είναι «τι είναι αυτό που μας έλαχε, πώς θα γίνει να μην τους φορτωθούμε».

Έτσι εξηγείται καταρχάς η παντελής έλλειψη σπουδής. Σύμφωνα με το τάιμ λάιν του Λιμενικού, στις 11.30 ενημερώνεται το Ενιαίο Κέντρο Συντονισμού Έρευνας και Διάσωσης. Περνάνε δυόμισι ώρες μέχρι στις 13:50 να απογειωθεί από Μυτιλήνη ένα ελικόπτερο με προορισμό το αλιευτικό σκάφος που στις 15.35 εντοπίζεται. Στις 16.53 το Ελληνικό Λιμενικό παίρνει μέσω του Alarm Phone, νέο μήνυμα SOS, το οποίο εξέπεμψαν οι επιβαίνοντες, όπως το έλαβαν και η Frontex και το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη. Ενημερώνονται από το Alarm Phone ότι οι επιβαίνοντες τους λένε ότι «δεν θα βγάλουν τη νύχτα».

Από τη στιγμή που προσεγγίζεται το πλοιάριο μέχρι τη βύθισή του περνάνε 11 συνολικά ώρες όπου βρίσκεται υπό τη συνεχή επιτήρηση του ελληνικού λιμενικού εν γνώσει και της Frontex και του ιταλικού λιμενικού. Υπάρχει όλος ο χρόνος για να πραγματοποιηθεί διάσωση. Στο Γύθειο, σταθμεύει μεγάλο ναυαγιστικό αλλά δεν παίρνει ποτέ διαταγή να πάει στο πλοιάριο. Στις 2 τα ξημερώματα το πλοιάριο βυθίζεται.

... και στα ψέματα

Αυτό που ακολουθεί είναι η απόπειρα του Λιμενικού και της κυβέρνησης να συμμαζέψουν τα ασυμμάζευτα. Οι πρώτες ανακοινώσεις του Λιμενικού αναφέρουν δυο καταφανώς αντιφατικές μεταξύ τους δικαιολογίες γιατί δεν προέβησαν σε διάσωση: ότι δεν είχαν υποχρέωση να παρέμβουν επειδή ήταν σε διεθνή ύδατα. Αλλά τελικά παρενέβησαν και οι επιβαίνοντες τάχα δεν ήθελαν να τους διασώσουν! Πέρα από αντιφατικές αποδείχθηκαν και ψευδείς.

Το ναυάγιο συνέβη μέσα σε διεθνή

Συγγενείς αγνοούμενων από το ναυάγιο της Πύλου μιλούν σε συνέντευξη Τύπου της ΚΕΕΡΦΑ.

ύδατα για τα οποία υπεύθυνο για τη διάσωση ήταν το Ελληνικό Λιμενικό. Γι' αυτό άλλωστε βρέθηκε και εκεί. Και μόνο η φωτογραφία των ανθρώπων στο πλοίο από το ελικόπτερο, με σηκωμένα τα χέρια, φτάνει να αποδείξει ότι ζητούσαν απεγνωσμένα βοήθεια. Το επιβεβαιώνει η Nawal Soufi, που συνομιλούσε μαζί τους. Το επιβεβαίωσαν αυτό και οι ίδιοι οι επιζώντες.

Στις αρχικές του ανακοινώσεις το Λιμενικό ισχυριζόταν ότι δεν είχε υπάρξει καμιά επαφή με το πλοιάριο. Στην επίσημη αναφορά του δεν υπήρχε καμιά αναφορά σε πρόσδεση του αλιευτικού από το πλωτό του Λιμενικού με σχοινί ούτε σε μηχανική βλάβη του πλοίου.

Αλλά σαν κύμα άρχισαν να έρχονται οι μαρτυρίες των επιζώντων ότι το Λιμενικό προσπάθησε να δέσει και να τραβήξει το πλοιάριο και τότε το πλοίο ταλαντεύτηκε και βυθίστηκε. Το ανέφεραν αυτό Πακιστανοί επιζώντες σε βίντεο που ανάρτησε η Πακιστανική Κοινότητα: «Αυτοί μας βύθισαν το σκάφος. Το σκάφος μας δεν θα βυθιζόταν αλλιώς. Από τη μια πλευρά έβαλαν ένα σκοινί λόγω του οποίου έγινε αυτό».

Το Λιμενικό και εκπρόσωποι της κυβέρνησης άλλαξαν τον ισχυρισμό τους

λέγοντας ότι υπήρξε κάποια επαφή με το πλοιάριο αλλά δυο τρεις ώρες πριν τη βύθιση. Αλλά οι μαρτυρίες συνεχίστηκαν. Δημοσιογράφοι από την Γερμανία που μίλησαν με επιζώντες κατήγγειλαν στο γερμανικό WDR: «αυτό το σκάφος ουσιαστικά ρυμουλκήθηκε - όχι μόνο μία, όχι μόνο δύο, αλλά συνολικά τρεις φορές. Και τότε το πλοίο παλάντζαρε και βυθίστηκε». Το BBC και ο Guardian ανέτρεψε τους ισχυρισμούς του Λιμενικού ότι το αλιευτικό κινείτο με σταθερή πορεία και ταχύτητα μεταξύ 19:40 και 22.40 αποδεικνύοντας ότι ήταν ακινητοποιημένο για 7 ώρες, πριν βυθιστεί.

Η κυβέρνηση θεώρησε ότι μαντρώνοντας τους επιζώντες στην Μαλακάσα και βάζοντας τον εισαγγελέα Ντογιάκο να ανακοινώσει «μυστικότητα της έρευνας» θα μπορούσε να φιμώσει τις φωνές 104 ανθρώπων. Αλλά δεν της βγήκε. Είναι τόσο ξεδιάντροπα αυτά που συμβαίνουν ώστε ακόμη και η Σόφι Ιν'τ Βελντ, της Επιτροπής PEGA του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου δήλωσε: «Ο εισαγγελέας Ντογιάκος θέλει η έρευνα για το ναυάγιο στην Πύλο, να είναι μυστική. Πρόκειται για τον ίδιο που προσπάθησε να παρεμποδίσει την έρευνα στο σκάνδαλο με το Predator. Είναι ορατό το μοτίβο;»

Είναι ορατό σε όλο τον πλανήτη. Η ύπατη αρμοστέα του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες δήλωσε ξεκάθαρα ότι πρέπει να υπάρξει ανεξάρτητη έρευνα. Δεν μπορεί να έχει κανείς καμιά απολύτως εμπιστοσύνη στις ελληνικές και ευρωπαϊκές αρχές γιατί είναι υπεύθυνες για το έγκλημα.

Υπάρχουν τρία βασικά ζητούμενα που έχουν προκύψει από το ναυάγιο της Πύλου. Όλη η αλήθεια να βγει στην επιφάνεια, να πληρώσουν όλοι οι φυσικοί και ηθικοί αυτουργοί αυτού του εγκλήματος και βέβαια αυτό το έγκλημα να μην επαναληφθεί.

Μπορούμε να νικήσουμε

Ο μόνος που μπορεί να επιβάλει ότι αυτοί οι στόχοι θα επιτευχθούν είναι το αντιρατσιστικό κίνημα και το κίνημα αλληλεγγύης στην Ελλάδα και διεθνώς. Το έχει ξανακάνει.

Η πρώτη μαζική είσοδος μεταναστών και προσφύγων από τα Βαλκάνια, την Αν. Ευρώπη και τη Μέση Ανατολή την δεκαετία του '90 ξεκίνησε με το δόγμα του μπαμπά Μητσοτάκη που εισήγαγε τον όρο «λαθρομετανάστες» μην παρέχοντας καμιά απολύτως διαδικασία νομιμοποίησης και δολοφονώντας τους στα βόρεια κυρίως σύνορα. Είχαμε βρε-

θεί έξω από την Βουλή, μια μικρή συγκέντρωση, όταν ψηφιζόταν ο σχετικός νόμος καταγγέλλοντας τη ρατσιστική εκστρατεία. Αλλά στο τέλος της δεκαετίας πάνω από μισό εκατομμύριο μετανάστες πήραν χαρτιά κάτω από την πίεση ενός μαζικού αντιρατσιστικού κινήματος που είχε την στήριξη των συνδικάτων και αναπτύχθηκε μέσα από μια σκληρή και επίπονη δουλειά όλα εκείνα τα χρόνια.

Στα μέσα της δεκαετίας του 2000 το ελληνικό κράτος έβαλε τέλος στις διαδικασίες νομιμοποίησης προσαρμοζόμενο στις νέες επιταγές της Ευρώπης-Φρούριο. Τα σύνορα άρχισαν να κλείνουν όλο και περισσότερο, οι μετανάστες και οι πρόσφυγες να βρίσκονται υπό διωγμό μέσα στην ίδια τη χώρα με ρατσιστικές επιχειρήσεις «σκούπα» που κορυφώθηκαν το 2012 με τον «Ξένιο Δία» που οργάνωνε ο Δένδιας. Αλλά το 2015 ένα ορμητικό ποτάμι από ένα εκατομμύριο πρόσφυγες πέρασε το ένα μετά το άλλο τα σύνορα της ΕΕ σπάζοντας τις απαγορεύσεις έχοντας στην πρώτη γραμμή το κίνημα αλληλεγγύης στην Ελλάδα που έγινε σύμβολο διεθνώς, κάνοντας ακόμη και τον Πάπα να προσκυνήσει στην Λέσβο. Η συντριπτική πλειοψηφία της κοινωνίας βρέθηκε στο πλευρό των προσφύγων.

Η καταδίκη της Χ.Α ήταν αποτέλεσμα

μιας εξίσου σκληρής και πολυετούς μάχης κόντρα στην πολιτική και πρακτική κάλυψη που της παρείχαν οι μηχανισμοί του ελληνικού κράτους και οι συνδέσεις της με τη Νέα Δημοκρατία. Τον Οκτώβριο του 2020 έξω από το Εφετείο ήταν οι δεκάδες χιλιάδες αντιφασίστες-τριες που πανηγύρισαν μαζί με όλο τον κόσμο την καταδίκη της Χρυσής Αυγής. Οι πρόσφυγες και οι μετανάστες και μαζί τους η εργατική τάξη πήρε μια βαθιά ανάσα.

Μπορούμε να επαναλάβουμε σήμερα αυτές τις νίκες; Είναι μια μεγάλη παραγγελιά. Βρισκόμαστε αντιμέτωποι με μια ΕΕ απολύτως αποφασισμένη να συνεχίσει τη δολοφονική της πολιτική. Και απέναντι σε μια νέα κυβέρνηση Μητσοτάκη που υποβοηθούμενη από την είσοδο των φασιστικών-ακροδεξιών κομμάτων στην Βουλή -στα οποία η δική της ρατσιστική ατζέντα άνοιξε το δρόμο- ετοιμάζεται να κλιμακώσει την επίθεση. Μήπως είναι μάταιος κόπος γιατί η ελληνική κοινωνία έχει «ορμαιοποιηθεί»;

Οι 750.000 ψήφοι των ακροδεξιών κομμάτων που μπήκαν στην Βουλή, ανάμεσά τους και η «νέα» ναζιστική συμμορία του Κασιδιάρη, με κοινό τους παρονομαστή τον ανοιχτό ρατσισμό προς τους πρόσφυγες και τους μετανάστες, είναι μια αρνητική εξέλιξη που κα-

νείς δεν πρέπει να υποτιμήσει. Αλλά δεν μπορεί να καταλήγει κανείς σε εύκολα συμπεράσματα περί «ορμαιοποίησης» της κοινωνίας απλά με βάση τα εκλογικά αποτελέσματα.

Συμπεριέλαβε π.χ. ποτέ κανείς εκλογολόγος τους πρόσφυγες και τους μετανάστες σε αυτόν τον «λογαριασμό»; Δεν ανήκουν αυτοί στην «κοινωνία»; Τον Φεβρουάριο του 2023 ο αριθμός των καταγεγραμμένων μεταναστών που ζουν και εργάζονται στην Ελλάδα ήταν 748.709 χωρίς να συμπεριλάβουμε εκείνους χωρίς χαρτιά, παραπάνω απ' όσες ήταν οι ψήφοι όλων των φασισταριών μαζί. Δεν έχουν δικαίωμα ψήφου, δεν τους μετράνε στις δημοσκοπήσεις, αλλά ζούμε δίπλα-δίπλα, αποτελούν περίπου το 10% του πληθυσμού και το 28% του εργατικού δυναμικού.

Δεν είναι πλειοψηφία η ακροδεξιά μέσα στην κοινωνία -ακόμη και αν σε αυτή θρούσει το κομμάτι των ακροδεξιών ψηφοφόρων της ΝΔ. Αλλιώς, γιατί η ΠτΔ Σακελλαροπούλου, που προχθές φωτογραφιζόταν στον Φράχτη, να ηγείται την επόμενη στην Πύλο; Σάπιος και υποκριτικός ο ανθρωπισμός της, όπως και η κήρυξη του τριήμερου πένθους, αλλά αντανάκλα μια πραγματικότητα:

Η πλειοψηφία του κόσμου δεν θέλει να βλέπει τους πρόσφυγες να πνίγονται. Και αυτή είναι μια καλή αφετηρία από την οποία μπορεί να ξεκινήσει κανείς για να του εξηγήσει τους λόγους για τους οποίους συμβαίνει αυτό αλλά και τι μπορεί να κάνει για να το σταματήσει.

Ακόμη περισσότερο, οι νίκες και οι ήττες δεν μετριούνται μόνο μια φορά στα τέσσερα χρόνια με την ψήφο, κρίνονται μέρα τη μέρα στο πεδίο της ταξικής πάλης, της οποίας οι εκλογές αποτελούν μόνο ένα από τα μέτωπα, και το πιο αδύναμο από την πλευρά του εργατικού κινήματος. Το ποιος θα νικήσει θα κριθεί σε άλλα πιο κρίσιμα. Ποιος ελέγχει τους δρόμους; Ποιος διαδήλωσε κατά χιλιάδες μετά το ναυάγιο; Με ποιον είναι η εργατική τάξη και τα συνδικάτα;

Οι δεκάδες χιλιάδες κόσμου που δια-

Η πρώτη επίσκεψη Μηταράκη, ενός νέου υπουργού ΠΡΟΠΟ ήταν στο Α.Τ. Ομόνοιας...

Πρόσφυγες με δεμένα χέρια και μάτια στην Κω.

δήλωσαν στα συλλαλητήρια που κατήγγειλαν το ρατσιστικό έγκλημα στην Πύλο σπάζοντας το υποκριτικό «τριήμερο πένθος» είναι η ζωντανή απόδειξη ότι το αντιρατσιστικό κίνημα είναι πιο μεγάλο και πολύ πιο μπροστά απ' ό,τι ήταν την δεκαετία του 1990 ή του 2000. Τα αντιρατσιστικά συλλαλητήρια αλληλεγγύης που έγιναν στην Ολλανδία, την Βρετανία, την Ιταλία, αυτά που προηγήθηκαν στην Γαλλία, και αυτά που θα ακολουθήσουν σε όλη την Ευρώπη, δείχνουν ότι είναι κομμάτι ενός διεθνούς κινήματος.

Δεκάδες ήταν τα συνδικάτα και τα Εργατικά Κέντρα που κάλεσαν στα συλλαλητήρια μεταξύ αυτών και το Εργατικό Κέντρο Αθήνας. Πολλά παραπάνω ήταν εκείνα που όλο το προηγούμενο διάστημα στα νοσοκομεία, στην εκπαίδευση, στη Μανωλάδα, στα λιμάνια και αλλού υπερασπίστηκαν τους μετανάστες και τους πρόσφυγες.

Η κοινωνική δύναμη που έχει σήμερα ο «ενορίτης» ψηφοφόρος της Νίκης ή ο οπαδός του Κασιδιάρη που απειλεί τον Κωνσταντίνου και τον Αποστολόπουλο με δολοφονίες κρυμμένος πίσω από ένα

πληκτρολόγιο, είναι περιρρέουσα σκόνη μπροστά στην οργανωμένη δύναμη της εργατικής τάξης. Αυτή μπορεί, μπαίνοντας σε κίνηση, να αποτρέψει αυτή τη σκόνη να κατακαθήσει σε ένα αντιδραστικό φασιστικό κίνημα σαν και αυτό που πήγε να κάνει η Χ.Α. την προηγούμενη δεκαετία και σαν αυτό που θα επιχειρήσουν οι «Σπαρτιάτες του Κασιδιάρη» σήμερα.

Ξέρουμε πως πρέπει να απαντήσουμε: Κρατώντας τους δρόμους, τις γειτονιές, τα σχολεία και τους χώρους εργασίας καθαρούς από τα ναζιστικά τάγματα εφόδου. Αντιπαλεύοντας και απομονώνοντας κάθε απόπειρά των εχθρών της δημοκρατίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων να νομιμοποιήσουν την παρουσία τους «αφού τους ψήφισε τόσος κόσμος». Δίνοντας την μάχη για την κατάδική του Κασιδιάρη και της υπόλοιπης ναζιστικής συμμορίας και στο Εφετείο. Χτίζοντας το ενιαίο μέτωπο της εργατικής τάξης ενάντια στον φασισμό με τα συνδικάτα στην πρώτη γραμμή. Υπάρχουν κεκτημένα σε αυτό το επίπεδο από τη νικηφόρα μάχη που δώσαμε ενάντια στην Χ.Α. και είναι επείγουσα ανάγκη να

τα ξανακάνουμε πράξη. Χρειάζεται απαραίτητα να κάνουμε και κάτι ακόμη.

Τα συνδικάτα και η Αριστερά να βάλουν στην πρώτη γραμμή δίπλα στον αντιφασιστικό αγώνα τη μάχη ενάντια στον ρατσισμό της ΝΔ που μετατοπίζει την πολιτική ατζέντα συνεχώς προς τα ακροδεξιά. Είναι τα ιδεολογικά εργαλεία της άρχουσας τάξης, ο ρατσισμός, ο εθνικισμός, το «πατρικό θρησκειά οικογένεια» που θρέφουν τους φασίστες. Όποιος αφήνει «στην άκρη» ή «προσαρμόζεται» σε αυτά τα μέτωπα αργά ή γρήγορα θα δει νέα κεφάλια της φασιστικής Λερναίας Ύδρας να ξεπετιούνται ξανά.

Τι να κάνουμε

Χρειάζεται δράση. Να κρατηθεί ανοιχτό το μέτωπο που άνοιξε στο δρόμο με μαζικά ενωτικά συλλαλητήρια σαν και αυτά που είδαμε τις μέρες μετά το ναυάγιο σε όλη την Ελλάδα. Σε αυτόν τον αγώνα να μπουν μπροστά με αποφάσεις τα συνδικάτα και οι φοιτητικοί σύλλογοι, οργανώνοντας συνελεύσεις και εκδηλώσεις, ενημερώνοντας τα μέλη τους. Να κινητοποιηθεί το μεγάλο δυνα-

μικό του κόσμου της αλληλεγγύης, των κοινοτήτων των προσφύγων και των μεταναστών κρατώντας ζωντανή την επικοινωνία και την σύνδεση με τους διασωθέντες που η κυβέρνηση κρατάει απομονωμένους στην Μαλακάσα. Παίρνοντας κάθε πρωτοβουλία σε νομική κατεύθυνση που δεν θα αφήσει την πολιτική, δικαστική εξουσία να κουκουλώσουν αυτό το έγκλημα, που θα εξασφαλίσει δικαιοσύνη για τους επιζώντες και τους συγγενείς των νεκρών. Να υπάρξουν πρωτοβουλίες κοινής δράσης σε διεθνές επίπεδο.

Σε αυτήν την κατεύθυνση κινήθηκε η ΚΕΕΡΦΑ βγάζοντας το πρώτο κάλεσμα για συλλαλητήρια την επόμενη του ναυαγίου σε όλη την Ελλάδα, οργανώνοντας μαζί με την Πακιστανική Κοινότητα συνέντευξη τύπου για τους συγγενείς των θυμάτων, βγάζοντας τις μαρτυρίες τους στη δημοσιότητα, πηγαίνοντας στην Μαλακάσα για να βρει και να συντονίσει τα επόμενα βήματα μαζί με τους διασωθέντες.

Αλλά χρειάζονται και στόχοι. Το αντιρατσιστικό κίνημα και το κίνημα αλληλεγγύης χρειάζεται να αγκαλιάσουν και να προτάξουν ξανά το απλό αίτημα που οι ίδιοι οι πρόσφυγες θέτουν από το 2015 προς την ελληνική κυβέρνηση και την ΕΕ: *Open the borders* -Ανοίξτε τα σύνορα.

Μόνο έτσι θα σταματήσουν να ριψοκινδυνεύουν άνδρες, γυναίκες και παιδιά τις ζωές τους σε βαρκούλες και σαπιοκάραβα, θα σταματήσει ο θάνατος σε ποτάμια και θάλασσες, θα μείνουν χωρίς δουλειά οι διακινητές εντός και εκτός των συνόρων, θα σταματήσουν τα δολοφονικά pushbacks.

Θα μπει ένα τέλος στην τεράστια σπατάλη δισεκατομμυρίων ευρώ στον αποτρεπτικό μηχανισμό θανάτου που έχουν στήσει η Frontex, οι ακτοφυλακές και τα λιμενικά των χωρών εισόδου, στην τεράστια σπατάλη των φραχτών και των υπερσύγχρονων μέσων επιτήρησης συνόρων, την σπατάλη των στρατοπέδων συγκέντρωσης που χτίζει η ΕΕ στις χώ-

ρες εισόδου και στις γειτονικές χώρες. Απαιτώντας τα χρήματα αυτά να διατεθούν για στέγη, σίτιση, παιδεία, υγειονομική περίθαλψη για αυτόν το κόσμο.

Το αίτημα για ανοιχτά σύνορα που βάζει η ΚΕΕΡΦΑ εκφράζοντας ένα μεγάλο κομμάτι του αντιρατσιστικού κινήματος και του κινήματος αλληλεγγύης, είναι μειοψηφικό στα κόμματα της Αριστεράς με εξαίρεση την ΑΝΤΑΡΣΥΑ που το ανέδειξε συστηματικά πριν και μετά την Πύλο.

Οι ηγεσίες των κομμάτων της ρεφορμιστικής Αριστεράς σε όλη τη μακρά προεκλογική περίοδο αγνόησαν συνειδητά ένα από τα πιο κεντρικά μέτωπα της ατζέντας της ΝΔ, θεωρώντάς το προνομιακό της πεδίο και προσαρμοζόμενα όλο και περισσότερο σε αυτήν την ατζέντα αντί να την κοντράρουν. Χρειάστηκε να γίνει το ναυάγιο για να κινητοποιηθούν - και ήταν θετικό ότι κάλεσαν τον κόσμο στο δρόμο, πήγαν στην Πύλο, μίλησαν με τους διασωθέντες, κατήγγειλαν τη ΝΔ. Αλλά αυτά δεν απαλλάσαν στην απειλή.

«Απέναντι σε αυτή την Alt Right υπερσυντηρητική αντεπίθεση που διεκδικεί μακρά περίοδο ιδεολογικής και πολιτικής ηγεμονίας, η Αριστερά οφείλει να αντιτάξει μια εξίσου ολοκληρωμένη, μαζική, επιθετική και με αυτοπεποίθηση διατυπωμένη Alt Left πολιτική», τονίζουν σε κοινή τους ανακοίνωση 23 μέλη και στελέχη του ΣΥΡΙΖΑ ζητώντας από το κόμμα τους *«να πρωταγωνιστήσει στην έρευνα για τις βαριές ευθύνες της ελληνικής πλευράς και του Λιμενικού Σώματος, τις βαρύτερες ευθύνες του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, της Commission και της Frontex, να μην απαλλάξει των εγκληματικών ευθυνών της την κυβέρνηση Μητσοτάκη, να αποσύρει ΤΩΡΑ την υποστήριξη του στον υπάρχοντα φράχτη στον Έβρο»*. Είναι στη σωστή κατεύθυνση.

Αλλά ο Τσίπρας κινείται στην αντίθετη. Τι πρακτικό αντίκρουσμα έχει το ευχολόγιο *«για ένα νέο σύμφωνο μετανάστευσης και ασύλου με νόμιμες οδούς»*,

όταν ήταν ο ΣΥΡΙΖΑ που το 2016 υπέγραψε τη Συμφωνία ΕΕ-Τουρκίας που έκλεισε τα σύνορα και άνοιξε τα στρατόπεδα στα νησιά;

Και οι ηγεσίες του ΚΚΕ και του ΜέΡΑ25 διστάζουν να πάρουν καθαρή θέση πάνω στα ίδια ζητήματα. Αντί να πούνε καθαρά *«σας καλωσορίζουμε»*, *«είστε καλοδεχούμενοι να μείνετε στην Ελλάδα»*, να απαντήσουν με σθένος *«ναι θα τους πάρουμε σπίτι μας»*, εστιάζουν στην *«ελεύθερη διέλευση»* και την ανατροπή της συμφωνίας του Δουβλίνου για μια πιο *«δίκαια ανακατανομή»* των προσφύγων. Αποδέχονται δηλαδή το αφήγημα της ΝΔ ότι η Ελλάδα *«δεν χωράει άλλους»*, οπότε ας περάσουν να πάνε σε άλλη χώρα της Ευρώπης.

Τι αλήθεια σημαίνει το αίτημα για *«ασφαλή περάσματα»* και ποια είναι αυτά; Το αίτημα των *«ασφαλών περασμάτων»* στην ουσία υποκύπτει στον ρεαλισμό *«για να μην τα τσουγκρίσουμε με την ΕΕ, ας κρατάνε κλειστές τις πύλες αλλά ας χαλαρώσουν λίγο τη φύλαξη να περνάνε όσοι τα καταφέρνουν με καμιά βαρκούλα»*. Δεν μπορεί να είναι αυτό το ζητούμενο του κινήματος αλληλεγγύης.

Ανοίξτε τα σύνορα, ρίξτε τον φράχτη, σταματήστε τα pushback και τις δολοφονίες, δώστε άσυλο, στέγη, εκπαίδευση, υγειονομική περίθαλψη, ίσα δικαιώματα, καταργήστε τις μεταναστατευτικές συμφωνίες της ΕΕ.

Αυτό είναι το πλαίσιο που μπορεί να μετατρέψει την οργή της πλειοψηφίας για τις δολοφονίες σε πλειοψηφική δύναμη ανατροπής της πολιτικής της Ευρώπης-Φρούριο που βρίσκεται στο επίκεντρο του προβλήματος. Αυτό είναι το πλαίσιο που μπορεί να βάλει φραγμό στην ακροδεξιά και να τσακίσει την φασιστική απειλή. Το πλαίσιο που πρέπει να υιοθετηθεί κάθε κόμμα της Αριστεράς. Και αν δεν το κάνουν οι ηγεσίες, οφείλει να το κάνει η βάση. Από τη δική μας πλευρά θα κάνουμε ό,τι περνάει από το χέρι μας σε αυτήν την κατεύθυνση. ■

Γυναίκες και συνδικάτα

δύναμη ενάντια στον σεξισμό

Η έκρηξη του νέου διεθνούς κινήματος γυναικών που παλεύει από τις σεξουαλικές παρενοχλήσεις μέχρι το δικαίωμα στην έκτρωση και την κατάργηση των διακρίσεων στους χώρους δουλειάς, έχει φέρει στην επιφάνεια ζητήματα που για δεκαετίες δεν υπήρχαν στη δημόσια συζήτηση.

Το διεθνές και ελληνικό #metoo μαζί με την καμπάνια της "Κίνησης για την Απεργιακή 8 Μάρτη" στην Ελλάδα άνοιξαν μετά από πολλά χρόνια σιωπής το ζήτημα ότι η πάλη ενάντια στη βία κατά των γυναικών δεν είναι προσωπική υπόθεση και ούτε μπορεί να λυθεί από τα πάνω αλλά από τη συλλογική πάλη των ίδιων των γυναικών της εργατικής τάξης, μέσα από τα συνδικάτα.

Σεξισμός και διάλυση των εργασιακών σχέσεων πάνε μαζί, γράφει η Κατερίνα Θωίδου. Τα συνδικάτα με τις γυναίκες μπροστά μπορούν να είναι δύναμη για την απελευθέρωση.

Ο Συνήγορος του Πολίτη που είναι ο αρμόδιος φορέας για την εξέταση καταγγελιών σεξουαλικής παρενόχλησης στους χώρους εργασίας, παρουσίασε σε μία πρόσφατη έκδοση, μια ειδική έρευνα που έγινε την περίοδο 2021-22 με τίτλο «Η παρενόχληση και η σεξουαλική παρενόχληση στην εργασία».¹

Όπως διαβάζουμε: «Ένα πρώτο συμπέρασμα της έρευνας είναι ότι οι μορφές παρενόχλησης διαφοροποιούνται ποσοτικά στον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα. Συγκεκριμένα, στο Δημόσιο

το 57% των καταγγελιών αφορούν σεξουαλική παρενόχληση και το 43% άλλες μορφές παρενοχλητικής συμπεριφοράς. Στον ιδιωτικό τομέα, το 80,5% των αναφορών αφορούν σεξουαλική παρενόχληση και μόλις το 19,5% άλλη μορφή παρενόχλησης».

Στην πλειονότητα των αναφορών ο καταγγελλόμενος για παρενόχληση είναι ιεραρχικά ανώτερος, ενώ σε ελάχιστες περιπτώσεις υφιστάμενος. Ο μεγαλύτερος συγκριτικά αριθμός αναφορών σεξουαλικής παρενόχλησης στον ιδιωτι-

κό τομέα εμφανίζει και μια άλλη ενδιαφέρουσα παράμετρο. Όχι σπάνια η παρενόχληση συνδέεται αμφίδρομα και με άλλες παραβιάσεις της εργατικής νομοθεσίας από μέρους του εργοδότη (οφειλή δεδουλευμένων, δώρων, ρεπό, καταχρηστική απόλυση κτλ.). Συνεπώς, η σεξουαλική παρενόχληση θα μπορούσε να εξεταστεί και ως ένα στοιχείο που συνδέεται και με άλλες παραμέτρους εκμετάλλευσης της εργασίας και ιδίως, εν προκειμένω, της εργασίας των γυναικών.

Τέλος, ένα άλλο ενδιαφέρον στοιχείο που προκύπτει από τα στοιχεία των αναφορών για τον ιδιωτικό και τον δημόσιο τομέα είναι το εξής: «*Η συνήθης απόληξη της αντίδρασης του εργαζόμενου στην παρενοχλητική συμπεριφορά του εργοδότη, στον ιδιωτικό τομέα, είναι η απώλεια της θέσης εργασίας. Στον δημόσιο τομέα, είναι συχνή η αλλαγή θέσης εργασίας του καταγγέλλοντος προσώπου, ενίοτε δε και η τοποθέτηση σε υποδεέστερη θέση, αλλά πάντως ενέργειες που συχνά ενέχουν τιμωρητικό χαρακτήρα.*»

Πρέπει επίσης να τονιστεί ότι «*οι υποθέσεις σεξουαλικής παρενόχλησης που εξετάστηκαν από τον Συνήγορο στη συντριπτική πλειονότητα ήταν περιπτώσεις που τα θιγόμενα πρόσωπα προσέφυγαν απευθείας στην Αρχή και όχι περιπτώσεις που οι καταγγελίες διαβιβάστηκαν από τις υπηρεσίες τους, παρά τη σχετική ρητή υποχρέωση που υπάρχει στη νομοθεσία και αφορά όλες τις δημόσιες αρχές.*»

Το Κοινωνικό Πολυκέντρο της ΑΔΕΔΥ παρουσίασε μία έρευνα που διεξήγαγε μέσα στο 2021 για τη σεξουαλική παρενόχληση στο Δημόσιο Τομέα. Όπως τόνισε η υπεύθυνη της ερευνητικής ομάδας, αναπληρώτρια καθηγήτρια του Παντείου Πανεπιστημίου, Μαρία Στρατηγάκη, στη συνέντευξη Τύπου «*Ειδικά την εποχή του #metoo στην Ελλάδα είναι πολύ σημαντικό να δούμε από κοντά ποια είναι η κατάσταση για να μη μένουμε με τους μύθους. Ο πρώτος είναι ότι*

δεν υπάρχει εκτεταμένη σεξουαλική παρενόχληση γιατί υπάρχει ασφάλεια της εργασίας. Ο δεύτερος είναι ότι η σεξουαλική παρενόχληση ασκείται αποκλειστικά από ανώτερους ιεραρχικά άντρες προς κατώτερες ιεραρχικά γυναίκες, σε ανδροκρατούμενα περιβάλλοντα. Ο τρίτος μύθος είναι ότι η σεξουαλική παρενόχληση καταγγέλλεται όταν συμβεί γιατί δεν απειλεί την εργασιακή ασφάλεια των καταγγελλουσών. Ο τέταρτος είναι ότι όταν καταγγεθθεί ασκείται δίωξη και τιμωρούνται οι δράστες.»²

Συμφωνά με την έρευνα της ΑΔΕΔΥ αλλά και του Συνηγόρου του Πολίτη ο φόβος των “αντίποιων” όπως οι δυσμενείς μετακινήσεις, η περιθωριοποίηση, η αφαίρεση καθηκόντων ή η απόλυση, είναι η βασική αιτία που η σεξουαλική παρενόχληση συνήθως δεν καταγγέλλεται. Ασπίδα σε αυτά τα “αντίποινα” μπορεί να γίνει μόνο η συλλογικότητα της εργατικής τάξης μέσα από τα συνδικάτα.

Όπως τόνισε η Τιάνα Ανδρέου, συνδικαλίστρια και εργαζόμενη στην Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς και μέλος της Κίνησης για την Απεργιακή 8 Μάρτη, στη συνέντευξη τύπου παρουσίασης της έρευνας της ΑΔΕΔΥ «*Να μη μας κάνει εντύπωση ότι ένα μεγάλο κομμάτι των καταγγελιών δεν γίνονται γιατί οι εργαζόμενες που υποστήκανε παρενοχλήσεις δεν μπορούν να γραφτούν στα σωματεία. Είναι εγκληματικό το ότι για συμβασιούχες εργαζόμενες, που είναι χιλιάδες στο δημόσιο και έχουν τις πιο επισημαίες σχέσεις εργασίας, δεν αλλάζουν τα καταστατικά των σωματείων για να τις δεχτούν –όπως και όλους τους συμβασιούχους– επί ίσοις όροις.*»

Είναι πολύ σωστό να μπει σαν πειθαρχικό παράπτωμα η παρενόχληση, αλλά πρέπει στα καταστατικά των σωματείων να μπει ρήτρα που να λέει ότι οποιοσδήποτε κάνει σεξουαλική παρενόχληση θα διαγράφεται. Δεν μπορούμε να βάλουμε τον λύκο να φυλάει τα πρόβατα, όπως έχει γίνει στον ιδιωτικό τομέα όπου ένας βιομήχανος ορίζει την επιτροπή που ελέγχει.

Ασπίδα ενάντια στις παρενοχλήσεις είναι τα σωματεία, αν μπορέσουν χιλιάδες γυναίκες που είναι έξω απ' αυτά να γραφτούν. Για να μπορούν να παλέψουν και για τις συνθήκες εργασίας τους όπως και για τις παρενοχλήσεις. Να μπουν μπροστά τα σωματεία και μετά να ξαναγίνει μια τέτοια έρευνα με άλλους όρους, και νομίζω τότε θα είναι πολύ πιο αντιπροσωπευτικό το δείγμα.»³

Όπως μας δείχνει και η έρευνα του Συνηγόρου του Πολίτη σεξισμός και διάλυση των εργασιακών σχέσεων πάνε μαζί. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο χρειάζεται να χτίσουμε την ενότητα της εργατικής τάξης από τα κάτω. Αυτό σημαίνει στην πράξη ότι χρειάζονται απεργιακές απαντήσεις σε όλων των ειδών τις επιθέσεις. Δεν υπάρχουν γυναικεία αιτήματα που αφορούν τις γυναίκες ή τις φεμινιστικές οργανώσεις, τουναντίον τα αιτήματα των γυναικών χρειάζεται να γίνουν αιτήματα των συνδικάτων και ταυτόχρονα οι μάχες ενάντια στις ιδιωτικοποιήσεις, για μονιμοποιήσεις, ΣΣΕ και αυξήσεις χρειάζεται να συνδεθούν και με τις μάχες ενάντια στις παρενοχλήσεις και τις σεξιστικές διακρίσεις.

Όσο η γυναίκα της εργατικής τάξης φορτώνεται τα βάρη της αναπαραγωγής της οικογένειας, γιατί το κοινωνικό κράτος έχει διαλυθεί, τόσο περισσότερο είναι αναγκασμένη να δέχεται μια σειρά πιέσεις όπως δουλειά χωρίς σταθερά ωράρια, πλήρως εντατικοποιημένη, χωρίς μέτρα ασφάλειας, χωρίς Συλλογική Σύμβαση. Πλάι σε αυτού του είδους τις εργασιακές συνθήκες πάνε και οι σεξουαλικές παρενοχλήσεις (όπως αποδεικνύει και η έρευνα του Συνηγόρου του Πολίτη) γιατί απλούστατα η ασυδοσία του αφεντικού και η ανάδειξη της κερδοφορίας του ως υπέρτατη αξία σημαίνει ότι έχει το δικαίωμα να ορίζει όχι μόνο τις συνθήκες εργασίας αλλά ακόμα και τα ίδια τα σώματά μας. Η ανυπαρξία οποιουδήποτε ελέγχου από την πλευρά των δημόσιων φορέων όπως το Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας είναι άλλωστε το καλύτερο δώρο της κυβέρνησης

28 Ιούνη 2022. Πορεία στην Αμερικάνικη πρεσβεία ενάντια στην απαγόρευση των εκτρώσεων.

Μητσοτάκη στα αφεντικά. Προφανώς από όλη αυτή τη διαδικασία δεν κερδίζουν οι άντρες της εργατικής τάξης, αλλά ανοίγει ο δρόμος για την καταπάτηση των εργασιακών δικαιωμάτων όλων αντρών και γυναικών.

Όπως τόνισε η Μαργαρίτα Συγγενιώτου γραμματέας της Πανελληνίας Ομοσπονδίας Θεάματος Ακροάματος (ΠΟΘΑ) σε διαδικτυακή εκδήλωση της Κίνησης για μία απεργιακή 8 Μάρτη (27/3/21) «Αν μπορεί ένας εργοδότης να απολύσει μία γυναίκα επειδή δεν ενέδωσε ή επειδή είναι έγκυος, αυτό γίνεται επειδή υπάρχουν οι σχέσεις εξουσίας. Τι είναι αυτό που δίνει στον εργοδότη την εξουσία: Η ανεργία... Δεν έχουμε βρει κανένα άλλο σύστημα που να προστατεύει τους εργαζόμενους καλύτερα από τη Συλλογική Σύμβαση Εργασίας (ΣΣΕ). Όλες μας οι δυνάμεις να είναι προς αυτή την κατεύθυνση ώστε ο κώδικας δεοντολογίας να έχει κανονιστική και εφαρμοστική δυνατότητα μέσω συλλογικών διαπραγματεύσεων».⁴

Ο δρόμος για τα παλέψουμε όλα αυ-

τά έχει ανοίξει και χρειάζεται να τον συνεχίσουμε για να γίνουν ακόμα περισσότερα βήματα στην υπεράσπιση των δικαιωμάτων των γυναικών στους χώρους εργασίας, καθώς όσο τα συνδικάτα ανοίγουν αυτά τα ζητήματα τόσο βάζουν τις προϋποθέσεις για να χτιστεί η ενότητα στη βάση και να ανοίξει ο δρόμος για το δυνάμωμα των ίδιων των συνδικάτων και των ίδιων των αγώνων. «Η σημασία της συλλογικής διεκδίκησης ενάντια στις ανισότητες και στις διακρίσεις δεν περιορίζεται στην οικονομική βελτίωση της θέσης των γυναικών. Ο οργανωμένος συλλογικός αγώνας δίνει την αυτοπεποίθηση και τη δυνατότητα στις εργαζόμενες να καταγγείλουν και να αποκρούουν τις σεξουαλικές παρενοχλήσεις στο χώρο δουλειάς».⁵

Όλες οι εργατικές μάχες από την περίοδο των μνημονίων μέχρι σήμερα, στην υγεία, στους δήμους, στην εκπαίδευση, στο χώρο της τέχνης, στον επισιτισμό, στα Πανεπιστήμια, όπου οι γυναίκες μπόηκαν δυναμικά στην πρώτη γραμμή αλλά και ο ρόλος που έπαιξε στην Ελ-

λάδα η καμπάνια της «Κίνησης για την Απεργιακή 8 Μάρτη» άνοιξαν και εδώ το δρόμο για να αρχίσει κάθε συνδικάτο να ακούει τη φωνή των γυναικών. Να αρχίσει να διεκδικεί δίπλα στα οικονομικά αιτήματα τα δικαιώματα των γυναικών να ζουν και να εργάζονται με αξιοπρέπεια κόντρα στην ασυδοσία των αφεντικών όσο ψηλά και αν βρίσκονται, που λόγω της θέσης τους και του πλούτου τους θεωρούν ότι έχουν την εξουσία πάνω στο γυναικείο σώμα. Αυτή η εξέλιξη δεν έπεσε από τον ουρανό. Με πρωτοβουλίες της Κίνησης για την Απεργιακή 8 Μάρτη άρχισαν τα τελευταία πέντε χρόνια να οργανώνονται συζητήσεις στους χώρους δουλειάς, που έδωσαν τη δυνατότητα σε γυναίκες από πολλούς χώρους από τις Τέχνες μέχρι την Υγεία και από τα ΜΜΕ μέχρι τον Επισιτισμό και τα Πανεπιστήμια να φέρουν στην επιφάνεια την έκταση των σεξιστικών επιθέσεων, από προϊσταμένους, διευθυντές κλπ.

Ίσως το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το Σωματείο Ελλήνων Ηθοποιών, το οποίο είναι το μοναδικό σω-

ματείο εργαζομένων που πήρε τόσο ξεκάθαρη θέση ενάντια στις σεξουαλικές παρενοχλήσεις, ανέλαβε το καθήκον της δημοσιοποίησης των καταγγελιών, της προστασίας των θυμάτων, αντρών και των γυναικών που προέβησαν στις καταγγελίες και προχώρησε ακόμα και σε διαγραφές των μελών βιαστών όπως του Κιμούλη, του Χαϊκάλη, του Φιλιππίδη μετά από απόφαση Γενικής Συνέλευσης, ενώ είχε προηγηθεί και η οριστική διαγραφή του Λιγνάδη. Δε δίστασε μάλιστα μαζί με την Πανελλήνια Ομοσπονδία Θεάματος Ακροάματος (ΠΟΘΑ) να διεκδικήσει την παραίτηση της Μενδώνη μετά την αποκάλυψη του σκανδάλου του εκλεκτού της Λιγνάδη. Αυτές οι πρωτοβουλίες του ΣΕΗ συσπείρωσαν ακόμα περισσότερα μέλη στο σωματείο με αποτέλεσμα να μπορέσει να προχωρήσει σε μεγάλες και πολύ μαζικές κινητοποιήσεις ενάντια στο ΠΔ 85/22, που υποβάθμισε τα πτυχία των καλλιτεχνών, με αποκορύφωμα την ιστορική διήμερη απεργία του ΣΕΗ όπου νέκρωσε όλα τα θέατρα και τα τηλεοπτικά στούντιο.

Το σωματείο του νοσοκομείου Αγ. Σάββας που δίνει τα τελευταία χρόνια σκληρές μάχες ενάντια στις απολύσεις των συμβασιούχων και τους εργολάβους, ήταν από τα πρώτα σωματεία που άνοιξαν το θέμα του σεξισμού οργανώνοντας την απεργία στις 8 Μάρτη. Αυτή η σύνδεση έπαιξε ρόλο ώστε οι σεξιστικές επιθέσεις στους χώρους δουλειάς να μην μένουν αναπάντητες. Όπως αναφέρει ανακοίνωση του Συλλόγου: «Ο Σύλλογος Εργαζόμενων του Νοσοκομείου Άγιος Σάββας στέκεται στο πλάι της συναδέλφου που βρήκε το θάρρος να καταγγείλει τη σεξιστική συμπεριφορά και τις ύβρεις από μεριάς συντονιστή διευθυντή γιατρού. Δεν είναι η πρώτη φορά που ο εν λόγω "συνάδελφος", στο χώρο του δημόσιου νοσοκομείου, προσβάλλει, απαξιώνει και αναπαράγει σεξιστικά και ακροδεξιά σχόλια και συμπεριφορές τύπου αφεντικού ιδιωτικής κλινικής». «Η καταγγελία πήρε διαστάσεις με αναφορά στη Διοίκηση του νοσοκομείου,

ενώ έγινε θέμα και στον ΙΣΑ», είχε δηλώσει στην Εργατική Αλληλεγγύη η Ζαννέτα Λυσικάτου, αντιπρόεδρος τότε του Συλλόγου Εργαζομένων. «Από τη μεριά μας, σαν ΔΣ του Συλλόγου, κυκλοφορήσαμε αμέσως, μοιράσαμε αλλά και στείλαμε με μέηλ την ανακοίνωση σε όλους και όλες τους εργαζόμενους και τις εργαζόμενες για να ενημερωθούν και να μην μείνει το θέμα μόνο στα επίσημα όργανα. Το αποτέλεσμα ήταν ότι πολλές εργαζόμενες πήραν θάρρος από τη δημοσιοποίηση της επίθεσης και προχώρησαν μετά σε ανάλογες καταγγελίες».⁶

Αντίστοιχα το σωματείο των εργαζομένων στο Παιδιατρικό Νοσοκομείο "Αγλαΐα Κυριακού" κινητοποιήθηκε απέναντι στην πολιτική του κράτους να φυλακίζει παιδιά και εφήβους με εισαγγελικές αποφάσεις στους θαλάμους του ελείψει δημόσιων δομών κατάλληλων για τη φροντίδα εγκαταλελειμμένων και κακοποιημένων παιδιών, ζητώντας να κρατικοποιηθούν όλες οι ιδιωτικές δομές πρόνοιας παιδιών.

Στους χώρους της Νεολαίας η μάχη ενάντια στις σεξουαλικές παρενοχλήσεις των μεγαλοκαθηγητάδων έχει πάρει τεράστιες διαστάσεις τα τελευταία χρόνια. «Η δύναμη του #metoo σε συνδυασμό με την αυτοπεποίθηση των πανεκπαιδευτικών συλλαλητηρίων και τη συλλογικότητα των συνελεύσεων που επανεμφανίστηκαν παρότι οι σχολές είναι κλειστές, συντέλεσαν στο να υπάρξει ένα μεγάλο κύμα αποκαλύψεων και καταγγελιών και στα πανεπιστήμια. Μετά τις φοιτήτριες της Φιλοσοφικής του ΑΠΘ, πάνω από 70 καταγγελίες έχει λάβει η Φοιτητική Πρωτοβουλία Καταγραφής Παρενοχλήσεων στην ΑΣΚΤ. Η μάχη ενάντια στην εφαρμογή του νέου νόμου Χρυσοχοϊδη-Κεραμέως, που βάζει ταξικούς φραγμούς στη φοίτηση και προβλέπει πανεπιστημιακή αστυνομία, θα είναι καθοριστική για τη δυνατότητα να μπορούν τα θύματα να καταγγέλλουν και να δικαιώνονται για τις παρενοχλήσεις, αλλά και για να προστατεύονται από αυτές».⁷

Πολλά συνδικάτα σε όλο τον κόσμο παίρνουν τα τελευταία χρόνια πρωτοβουλίες ενάντια στο ζήτημα της σεξουαλικής παρενόχλησης. Το Νοέμβριο του 2018 το συνδικάτο εργαζομένων στην Google προχώρησε σε παραστάσεις διαμαρτυρίας και απεργία κατά της σεξουαλικής παρενόχλησης στους χώρους εργασίας μετά τις καταγγελίες για περιστατικά σεξουαλικής βίας, φυλετικών διακρίσεων και κατάχρησης εξουσίας από υψηλόβαθμα στελέχη. «Οι εργαζόμενες κατέβασαν τα ρολά στο 60% των χώρων της εταιρείας παγκόσμια, από τη Σιγκαπούρη, το Τόκιο και τη Βομβάη μέχρι το Βερολίνο, το Δουβλίνο, το Λονδίνο, τη Ζυρίχη, τη Νέα Υόρκη».⁸

Τον ίδιο χρόνο οι εργαζόμενοι στα McDonald's σε 10 πόλεις μεταξύ άλλων σε Σικάγο, Κάνσας, Λος Άντζελες, Μαϊάμι, Νέα Ορλεάνη, Ορλάντο Σαν Φρανσίσκο απήργησαν διαμαρτυρόμενοι για τη σεξουαλική παρενόχληση εντός του εργασιακού περιβάλλοντος. «Η απεργία αυτή ήρθε μετά την κατάθεση παραπόνων από 10 εργαζόμενους της αλυσίδας fast-food στις ΗΠΑ σε μια Επιτροπή για την ισότητα στο χώρο εργασίας. Οι εργαζόμενοι κατηγορείαν ότι η εταιρεία αγνόησε τα συγκεκριμένα παράπονα που αφορούσαν σεξουαλική παρενόχληση στο χώρο εργασίας που περιελάμβανε μεταξύ άλλων ανάρμοστο άγγιγμα, προτάσεις για σεξ και σχετικά σχόλια. Η δράση αυτή ήταν η πρώτη απεργία σε διαφορετικές πολιτείες των ΗΠΑ που επικεντρώνεται στην σεξουαλική παρενόχληση».⁹

Όλη αυτή η τεράστια δυναμική που έχει αρχίσει να απελευθερώνεται στη βάση των συνδικάτων σε όλο τον κόσμο, είναι η αιτία των αποκαλύψεων τεράστιων σκανδάλων που συγκλόνισαν όλο τον πλανήτη τα τελευταία χρόνια. Μην ξεχνάμε ότι το 2017 οι ΗΠΑ συγκλονίστηκαν από ένα τεράστιο κίνημα γυναικών ενάντια στις σεξιστικές δηλώσεις Τραμπ, που επηρέασε καθοριστικά την άνοδο ενός παγκόσμιου κινήματος γυναικών. Μπορεί στις ΗΠΑ να είχαμε την

Διαδήλωση στον Κολωνό ενάντια στο κύκλωμα βιαστών.

αποκάλυψη του σκανδάλου του μεγαλοκαρχαρία Έποσταιν, αλλά στην Ελλάδα είχαμε τους Λεβέντηδες της Coca Cola που από τη μία απειλούσαν να κλείσουν το εργοστάσιο στη Θεσσαλονίκη, να απολύσουν όλους τους εργαζόμενους και να το μεταφέρουν στη Βουλγαρία και από την άλλη πήγαν να βγάλουν "τρελή" τη Γεωργία Μπίκα, που κατήγγειλε τον γιο Λεβέντη για βιασμό και έχει καταφύγει στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για να βρει δικαιοσύνη, επειδή εδώ τα δικαστήρια έβαλαν την υπόθεση στο αρχείο.

Κάτω από αυτή την πίεση ο Χατζηδάκης συμπεριέλαβε στον περιβόητο Νόμο του μια σειρά άρθρα για τη σεξουαλική παρενόχληση στο χώρο εργασίας, που απαγορεύουν την παρενόχληση και "υποχρεώνουν" τον εργοδότη να προχωρήσει σε «μέτρα πρόληψης και αντιμετώπισης της βίας και της παρενόχλησης». Στην πραγματικότητα πρόκειται για ένα υποκριτικό δήθεν προοδευτικό περιτύλιγμα ενός νόμου που έχει σαν πραγματικό στόχο να διαλύσει κά-

θε εργατική κατάκτηση και συνολικά τα ίδια τα συνδικάτα.

Ο Μητσotάκης και το κόμμα της ΝΔ δε δίστασε να εμφανιστεί μέσα στην προεκλογική περίοδο ως δήθεν προστάτης των γυναικών. Είναι «προϋπόθεση ανάπτυξης να αυξήσουμε τη συμμετοχή των γυναικών στην οικονομία. Χρειάζονται πολιτικές που θα βοηθήσουν τις γυναίκες να ισορροπήσουν ανάμεσα στην εργασία και την προσωπική ζωή» είπε χαρακτηριστικά σε συνέντευξή του που έδωσε παραμονές των εκλογών της 21 Μάη.¹⁰

Πέρα από τα παραμύθια του Μητσotάκη η πραγματικότητα είναι ότι η κυβέρνηση της ΝΔ υπήρξε η πιο σεξιστική κυβέρνηση των τελευταίων χρόνων και αυτό δεν μπορεί να κρυφτεί πίσω από τα ωραία λόγια και τις υποσχέσεις χωρίς αντίκρισμα, ότι δήθεν θα έρθουν οι νέοι επενδυτές για να φέρουν αυξήσεις στους μισθούς των γυναικών. Το κόμμα της άρχουσας τάξης που διαχειρίζεται ένα σύστημα που βρίσκεται σε πολλα-

πλή κρίση, δε δίστασε ειδικά τα τελευταία χρόνια να προχωρήσει στο τσάκισμα όλων των γυναικείων κατακτήσεων από την περίοδο της Μεταπολίτευσης, ανοίγοντας το δρόμο για να μετατραπεί η ζωή των γυναικών σε καθημερινή κόλαση και στη συνολικότερη αύξηση της βίας απέναντι στις γυναίκες, τα παιδιά και τη ΛΟΑΤΚΙ κοινότητα.

Η ιστορία με τον μαστροπό βιαστή στον Κολωνό, αποκάλυψε τις διασυνδέσεις της ΝΔ με κύκλωμα δεκάδων βιαστών που είχε στηθεί από τον ίδιο τον Μίχο. Αντίστοιχη εικόνα έρχεται από το σκάνδαλο της ΜΚΟ "Κιβωτός του κόσμου", που έχει στηριχθεί και με χρηματοδότηση χιλιάδων ευρώ από τη δημοτική αρχή Μπακογιάννη και για την οποία υπήρξε πλήθος καταγγελιών για κακοποίηση παιδιών. Ακόμα πιο αποκαλυπτική για το τι ρόλο έπαιξε η κυβέρνηση και οι θεσμοί του κράτους, ήταν η υπόθεση του βιασμού μίας νέας γυναίκας μέσα στο Αστυνομικό Τμήμα Ομόνοιας από αστυνομικούς. Δεν ξεχνάμε

άλλωστε ότι η ΝΔ ψήφισε το νόμο για τη Συνεπιμέλεια κάτω από την πίεση του κυκλώματος των λεγόμενων “Ενεργών Μπαμπάδων” που όπως αποκαλύφθηκε, κάποιιοι από αυτούς είχαν διασυνδέσεις με τη Greek Mafia.

Αν η μία πλευρά ήταν οι πλάτες της ΝΔ στα κυκλώματα βιαστών από την άλλη ήταν οι πλάτες στους οπαδούς του δόγματος Πατρίς-Θρησκεία-Οικογένεια, με τα συνέδρια για την υπογονιμότητα και την επίθεση στο δικαίωμα της έκτρωσης, προκειμένου να επιβάλλει το σεξιστικό ιδεολόγημα του αναπαραγωγικού ρόλου των γυναικών ως “φυσιολογικό” προορισμού. Παράλληλα με όλα αυτά, μέσα από τις ιδιωτικοποιήσεις και τις περικοπές στις κοινωνικές δαπάνες και τις ελλείψεις προσωπικού, η κυβέρνηση Μητσοτάκη δε δίστασε να διαλύσει κάθε δομή στήριξης της οικογένειας και της γυναίκας, να στρώσει το δρόμο για την περαιτέρω ελαστικοποίηση της εργασίας, τη φτώχεια, την ανεργία, την κατάρτιση των Συλλογικών Συμβάσεων με το Νόμο Χατζηδάκη.

Κάθε χρόνο τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης αξιολογούνται προκειμένου να διαπιστωθεί πόσο απέχουν από την επίτευξη του στόχου της ισότητας των φύλων. Οι αξιολογήσεις βασίζονται στις διαφορές μεταξύ γυναικών και ανδρών σε έξι τομείς: εργασία, χρήματα, γνώση, χρόνος, εξουσία και υγεία. Με βάση τα συγκριτικά στοιχεία του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου για την Ισότητα των Φύλων (EIGE) η Ελλάδα και το 2022 καταλαμβάνει την τελευταία θέση στην κατάταξη των ευρωπαϊκών χωρών σε ό, τι αφορά τα ζητήματα ισότητας των φύλων με συνολική βαθμολογία 53,4%.¹¹

Μέσα σε όλο αυτό το περιβάλλον που διαμορφώθηκε δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι οι σεξουαλικές παρενοχλήσεις, οι βιασμοί και οι γυναικοκτονίες, έχουν αυξηθεί σε τεράστιο βαθμό σε σχέση με το παρελθόν. Μία έρευνα του Μεσογειακού Ινστιτούτου Ερευνητικής Δημοσιογραφίας που δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα των Συντακτών (26/2/23) με τίτ-

λο “Ο ακήρυχτος πόλεμος κατά των γυναικών στην Ευρώπη”, δείχνει ότι στην Ελλάδα υπήρξε η υψηλότερη αύξηση, 187,5%, στις γυναικοκτονίες το 2021. Επίσης ότι η σεξουαλική βία στην Ελλάδα αυξήθηκε 115,6% το 2020 και 104,3% το 2021.

Η προοπτική για να τα τσακίσουμε όλα αυτά είναι να μετατρέψουμε την οργή μας ενάντια στη βρωμιά του συστήματος σε οργανωμένη δράση μέσα από τα συνδικάτα αλλά και στο δυνάμωμα της αντικαπιταλιστικής αριστεράς που παλεύει για να τσακίσει την κυβέρνηση των πλούσιων εκ-βιαστών και να ανοίξει το δρόμο για μία κοινωνία απαλλαγμένη από την εκμετάλλευση και όλες τις διακρίσεις. Για να βάλουμε τέλος στην καταπίεση των γυναικών χρειάζομαστε να τσακίσουμε το ίδιο το σύστημα που στηρίζει ο Μητσοτάκης και οι όμοιοί του, τον καπιταλισμό, που μέσα στην κρίση του ενισχύει τον ρατσισμό και τον σεξισμό, για να κρατά διασπασμένη την εργατική τάξη και να μπορεί να αυξάνει την εκμετάλλευση και τα κέρδη του.

Ταυτόχρονα χρειάζονται και οι απαιτήσεις σε όλες τις ιδεολογικές επιθέσεις, που δικαιολογούν το μεγάλωμα της ψαλίδας μεταξύ αντρών και γυναικών και ταυτόχρονα καλλιεργούν το ιδεολόγημα της γυναικείου προορισμού της αναπαραγωγής ή της γυναίκας σεξουαλικό αντικείμενο. Χρειάζεται να βάλουμε στο κέντρο της συζήτησης το πώς λειτουργεί συνολικά αυτό το σύστημα και γιατί έχει ανάγκη την οικογένεια και την καταπίεση των γυναικών για να συντηρείται και να αυξάνει τα κέρδη του. Η οικογένεια μέσα στον καπιταλισμό είναι ο θεσμός που εξασφαλίζει την τρέχουσα αλλά και την επόμενη γενιά των εργατών. Εκτός του ότι εξασφαλίζει την αναπαραγωγή των εργατών με το πιο φθηνό κόστος, ταυτόχρονα σημαίνει και πίεση πάνω στις ιδέες της εργατικής τάξης να αποδεχτεί το μοντέλο της πυρηνικής οικογένειας ως φυσιολογικό και κατά συνέπεια και το ρόλο τον γυναικών ως το κομμάτι της κοινωνίας που είναι

επιφορτισμένο από τη φύση να αναλάβει να οργανώσει μέσα στην οικογένεια αυτή την αναπαραγωγή.

Όλα αυτά επιβάλλονται με την κυρίαρχη ιδεολογία που καλλιεργεί τα σεξιστικά στερεότυπα και επιβάλλει τις διακρίσεις στην πράξη. Αν για πολλά χρόνια το σύστημα χρησιμοποιούσε το επιχείρημα της βιολογικής κατωτερότητας των γυναικών, σήμερα που οι γυναίκες αποτελούν το μισό της εργατικής τάξης και σε ορισμένους τομείς μάλιστα είναι και πλειοψηφία, προβάλλει τις ιδέες του εμπορεύματος. Το γυναικείο σώμα μετατρέπεται σε αντικείμενο και πετυχημένος είναι αυτός που μπορεί να το χρησιμοποιήσει. Αυτή η σχέση νομιμοποιεί τη βία κατά των γυναικών και τους βιασμούς.

Αυτό είναι όμως ένα ιδεολογικό δηλητήριο και το αντίδοτό του είναι οι αγώνες και η συλλογική πάλη. Μέσα από τις κοινές εμπειρίες αντρών και γυναικών μέσα στα συνδικάτα, αναδεικνύεται ο ρόλος του συστήματος και διαμορφώνονται συνθήκες ριζοσπαστικοποίησης των ιδεών για όλους, άντρες και γυναίκες. Ο γιορτασμός της 8 Μάρτη με απεργία τα τελευταία πέντε χρόνια στην Ελλάδα είναι ένα τεράστιο βήμα για να ξηλώσουμε και τις διακρίσεις στην πράξη αλλά και όλο το ιδεολογικό υπόβαθρο πίσω από αυτές. ■

Σημειώσεις

1. <https://www.synigoros.gr/el/category/ekdoseis-ekbeseis/post/eidikh-ekbesh-or-h-parenoxlhsh-kai-h-se3oyalikh-parenoxlhsh-sthn-ergasia>
2. Εργατική Αλληλεγγύη τεύχος Νο1514 (23/3/22)
3. Εργατική Αλληλεγγύη τεύχος Νο1514 (23/3/22)
4. Μαρία Στύλλου, Η Πάλη για την Απελευθέρωση των Γυναικών, εκδόσεις Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο
5. Μαρία Στύλλου, Η Πάλη για την Απελευθέρωση των Γυναικών, εκδόσεις Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο
6. Εργατική Αλληλεγγύη, Νο 1405, 15/1/20 “Αγ. Σάββας: STOP στον σεξιστή Διευθυντή”
7. Εργατική Αλληλεγγύη, Νο 1459, “Πάμε για μια 8 Μάρτη-σεισμό”, Αφροδίτη Φράγκου
8. Μαρία Στύλλου, Η Πάλη για την Απελευθέρωση των Γυναικών, εκδόσεις Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο
9. www.3pointmagazine.gr Απεργία στα McDonald’s ενάντια στη σεξουαλική παρενόχληση (20/9/18)
10. ΤΑ ΝΕΑ 17/5/23
11. ΤΟ ΒΗΜΑ 24/10/22

Στάση εργασίας και συγκέντρωση μπροστά στα γραφεία της ΕΥΔΑΠ στον Περιίσσο.

Η μάχη του νερού

Οι προεκλογικές δηλώσεις του Μητσοτάκη ότι δεν θα ιδιωτικοποιήσει το νερό, μετά τη μαζική κατακραυγή του κόσμου, δεν έχουν την παραμικρή αξία.¹ Η μάχη για την αποτροπή της ιδιωτικοποίησης και εμπορευματοποίησης του νερού και των υπηρεσιών ύδρευσης και αποχέτευσης, για μία δημόσια ενιαία διαχείριση του «κύκλου του νερού» κάτω από εργατικό έλεγχο, είναι από τις μεγαλύτερες που έχουμε να δώσουμε την επόμενη περίοδο.

Ιδιωτικοποίηση του νερού: από αγαθό σε εμπόρευμα

Το νερό είναι απαραίτητο για να διατηρηθεί στη ζωή ο άνθρωπος αλλά και κάθε οικοσύστημα του πλανήτη. Άρα, η καθολική και αδιάλειπτη πρόσβαση σε ποιοτικές υπηρεσίες ύδρευσης και αποχέτευσης πρέπει να είναι ζωτικό και θεμελιώδες ανθρώπινο και κοινωνικό δικαίωμα. Η ιδιωτικοποίηση του νερού στερεί αυτό το δικαίωμα.

Η βασική ιδέα πίσω από την ιδιωτι-

Οι ιδιωτικοποιήσεις, η αρπαγή των υδάτινων πόρων από τις πολυεθνικές, η καταστροφική για τη φύση μαγιά του καπιταλισμού απειλούν το πιο πολύτιμο αγαθό. Ο Γιώργος Ράγκος προβάλλει τους εργατικούς αγώνες για να σώσουμε το νερό.

κοποίηση του νερού, και κάθε ιδιωτικοποίηση, είναι ότι το κέρδος που παράγεται από τους ιδιώτες θα διοχετεύεται στις υποδομές και στους ελέγχους ώστε να βελτιωθεί η ποιότητα του νερού και οι παρεχόμενες υπηρεσίες ύδρευσης. Όμως, όπου αυτή έγινε σήμαινε απώλεια του δημόσιου ελέγχου σε ένα βασικό κοινωνικό αγαθό, διάσπαση της ενιαίας διαχείρισης του κύκλου του νερού, μείωση των θέσεων εργασίας και επιδείνωση των εργασιακών σχέσεων, υπέρογκες αυξήσεις στα τιμολόγια, εκατομμύρια νοικοκυριά χωρίς πρόσβαση σε νερό, εγκατάλειψη των υποδομών, κακή ποιότητα νερού, μόλυνση των υδάτινων πόρων και «απροσδόκητα κέρδη» για τους ιδιώτες – «επενδυτές».

Το παράδειγμα της Αγγλίας

Πρόσφατα, η βρετανική εφημερίδα «Guardian» αποκάλυψε μία Έκθεση, από το 2002, επιστημόνων που προειδοποιούσε την τότε βρετανική κυβέρνηση για τους κινδύνους που δημιουργήθηκαν από την ιδιωτικοποίηση, το 1989, των υπηρεσιών ύδρευσης.² Η Έκθεση, που κρατήθηκε μυστική όλα αυτά τα χρόνια, απέδιδε στις ιδιωτικές εταιρίες ύδρευσης την εκτεταμένη ρύπανση, από ακατέργαστα λύματα, στο βρετανικό οικοσύστημα. Οι 15 ιδιωτικές εταιρείες ύδρευσης έχουν στους ισολογισμούς τους χρέος 51 δισ. λίρες, ενώ την ίδια στιγμή έχουν διανείμει ως μερίσματα στους μετόχους 56 δισ. λίρες. Την ίδια στιγμή, οι λογαριασμοί του νερού είναι

τόσο υψηλοί που 11,5 εκατομμύρια βρετανοί δεν μπορούν να τους εξοφλήσουν.

Η επικεφαλής της Έκθεσης, Τζέιν Γκούντολ, δήλωσε ότι: «Κατά την άποψή μου η ιδιωτικοποίηση δημιούργησε έναν κλάδο που είναι πλέον αδύνατο να ρυθμιστεί... Σήμερα η Εταιρεία Ρύθμισης Εταιρειών Ύδρευσης (Ofwat) έχει σχεδόν χάσει κάθε ρυθμιστικό έλεγχο στον υπερχρεωμένο κλάδο. Για παράδειγμα είναι πολύ δύσκολο να βεβαιώσουν ότι οι εταιρείες ύδρευσης θα επενδύσουν αρκετά για να περιορίσουν τη ρύπανση με λύματα, τις διακοπές παροχής νερού και τις διαρροές. Είναι πράγματα τα οποία είχαμε προβλέψει δύο δεκαετίες τώρα». Είναι τέτοια η καταστροφή που ακόμα και οι Εργατικοί δήλωσαν ότι θα επανεθνικοποιήσουν την ύδρευση και την αποχέτευση, όταν θα εκλεγούν στην κυβέρνηση.³

Αυτές οι συνέπειες της ιδιωτικοποίησης του νερού δεν αποτελούν βρετανική ιδιαιτερότητα. Σε όλη την Ευρώπη, εξαιτίας της οργής και των κινητοποιήσεων, υπάρχει ένα κύμα επιστροφής της ύδρευσης στο Δημόσιο ή στους Δήμους.⁴

Ελλάδα: Συνεχόμενη προσπάθεια ιδιωτικοποίησης...

Στην Ελλάδα, οι υπηρεσίες υδροδότησης και αποχέτευσης παρέχονται από την ΕΥΔΑΠ για την Αττική, την ΕΥΑΘ για την Θεσσαλονίκη και τις Δημοτικές Επιχειρήσεις Ύδρευσης Αποχέτευσης (ΔΕΥΑ) για τους κατά τόπους Δήμους της επαρχίας. Οι ΕΥΔΑΠ και ΕΥΑΘ είναι Ανώνυμες Εταιρίες με το πλειοψηφικό πακέτο μετοχών να ανήκει στο Δημόσιο και οι ΔΕΥΑ είναι «Κοινωνικές μη κερδοσκοπικές δημοτικές επιχειρήσεις».

Η πορεία ιδιωτικοποίησης του νερού ξεκίνησε τον Ιανουάριο του 2000 με την εισαγωγή, από την κυβέρνηση Σημίτη, της ΕΥΔΑΠ, όπως και άλλων ΔΕΚΟ, στο Χρηματιστήριο. Από τις 100 εκατ. μετοχές της ΕΥΔΑΠ, τις οποίες έχει στην κατοχή του το ελληνικό Δημόσιο, δόθηκαν

στο «επενδυτικό κοινό» 25 εκατ. μετοχές καθώς και 6,5 εκατ. νέες μετοχές οι οποίες προήλθαν από αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου. Σήμερα, οι ιδιώτες κατέχουν το 39% των μετοχών της ΕΥΔΑΠ.

Όπως και με τον ΟΣΕ, και προκειμένου να γίνει «ελκυστική» η μετοχή της, η ΕΥΔΑΠ «σπάει στα δύο» και «μεταφέρει» όλα τα πάγια, και κυρίως το Εξωτερικό Υδροδοτικό Σύστημα (ΕΥΣ) Αττικής, σε μία νέα εταιρία, την ΕΥΔΑΠ Παγίων, η οποία δεν έχει δικό της προσωπικό και υπογράφει σύμβαση για τη λειτουργία και συντήρηση του ΕΥΣ Αττικής με την ΕΥΔΑΠ.

Με το δεύτερο Μνημόνιο, η κυβέρνηση ΝΔ - ΠΑΣΟΚ μεταβίβασε τα πλειοψηφικά πακέτα των μετοχών του Δημοσίου των ΕΥΔΑΠ και ΕΥΑΘ στο Ταμείο Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου (ΤΑΙΠΕΔ) προκειμένου να τα ξεπουλήσει προς αποπληρωμή του χρέους. Η Ολομέλεια του ΣτΕ, το 2014, ακύρωσε αυτή την μετάβαση ως αντισυνταγματική γιατί «η αποξένωση από το ελληνικό Δημόσιο μετατρέπεται κατά ουσίαν τη δημόσια επιχείρηση σε ιδιωτική, καθιστώντας αβέβαιη τη συνέχιση της παροχής προσιτών υπηρεσιών, υψηλής ποιότητας. Συνθήκη όμως που αντίκειται στις επιταγές του Συντάγματος, δεδομένου του μονοπωλιακού χαρακτήρα των υπηρεσιών, οι οποίες μάλιστα αφορούν στην παροχή ενός φυσικού αγαθού απαραίτητου για την επιβίωση».⁵

Με το τρίτο Μνημόνιο, και με νόμο της κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ, μεταβιβάστηκαν, και πάλι, τα πλειοψηφικά πακέτα των μετοχών του Δημοσίου στην Ελληνική Εταιρεία Συμμετοχών και Περιουσίας, το λεγόμενο «Υπερταμείο». Και αυτή η μεταβίβαση ακυρώθηκε από το ΣτΕ, τον Φεβρουάριο του 2022, ως αντισυνταγματική⁶ αλλά η κυβέρνηση της ΝΔ, με νόμο, τον Ιούλιο του 2022, επαναμεταβίβασε τις μετοχές στο Υπερταμείο και μάλιστα αναδρομικά.

Ταυτόχρονα, η κυβέρνηση έβαζε μπρος την ιδιωτικοποίηση των «παγίων» της ΕΥΔΑΠ. Το Μάη του 2020, το

Υπουργείο Μεταφορών και Υποδομών, ξεκίνησε τη διαδικασία διαγωνισμού για την ιδιωτικοποίηση, μέσω ΣΔΙΤ, ύψους 291 εκατ. €, της διαχείρισης, λειτουργίας και συντήρησης, από το 2024 και για 20 χρόνια, του ΕΥΣ Αττικής.

Το ΕΥΣ Αττικής, όπου εργάζονται 200 άτομα από το μόνιμο προσωπικό της ΕΥΔΑΠ, περιέχει το 80% των συνολικών αποθεμάτων νερού, εξυπηρετεί το μισό πληθυσμό της Ελλάδας και περιλαμβάνει όλα τα φυσικά και τεχνητά ακίνητα και εγκαταστάσεις που είναι αναγκαία, από την άντληση του νερού μέχρι αυτό να φτάσει στη βρύση για κατανάλωση. Συνίσταται από ποταμούς που καταλήγουν σε τρεις τεχνητές λίμνες (Ευήνου, Μόρνου, Μαραθώνα) και μία φυσική λίμνη (Υλίκη), από πλήθος υπόγειων υδατικών πόρων, από εγκαταστάσεις άντλησης, αποθήκευσης, ελέγχου και ασφαλούς μεταφοράς του νερού έως τα τέσσερα διυλιστήρια νερού της Αττικής, στα οποία γίνεται η επεξεργασία για να μετατραπεί σε πόσιμο και ακολούθως η διανομή του προς κατανάλωση.

Το ΣτΕ, το 2022, ακυρώνει και το διαγωνισμό για την ιδιωτικοποίηση του ΕΥΣ καθώς αποδέχεται ότι «η παροχή ύδρευσης είναι ένα ενιαίο σύστημα από τις πηγές μέχρι τις βρύσες» και ότι ΕΥΔΑΠ και ΕΥΔΑΠ Παγίων «αποτελούν ενιαίο λειτουργικό σύστημα».⁷

Οι αποφάσεις του ΣτΕ δεν «ιδρώνουν το αυτί» της κυβέρνησης. Λίγες μέρες μετά από το έγκλημα στα Τέμπη, που «είχε τη σφραγίδα» της ιδιωτικοποίησης των σιδηροδρόμων, η κυβέρνηση κατεβάζει Πολυνομοσχέδιο, που αναρτήθηκε μόλις 4 (!) ημέρες για «διαβούλευση», με τίτλο: «Μετονομασία της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας σε Ρυθμιστική Αρχή Αποβλήτων, Ενέργειας και Υδάτων και διεύρυνση του αντικειμένου της με αρμοδιότητες επί των υπηρεσιών ύδατος και της διαχείρισης αστικών αποβλήτων...». Η διαχείριση της ύδρευσης και αποχέτευσης, για όλη την Ελλάδα, μεταφέρεται σε μία Ρυθμιστική Αρχή, τη ΡΑΑΕΥ, που δεν θα υπάγεται καν στην

εποπτεία του Δημοσίου, που σημαίνει την πλήρη ιδιωτικοποίηση των ΕΥΔΑΠ, ΕΑΥΘ και ΔΕΥΑ.⁸

Όλη αυτή η πορεία προσπάθειας ιδιωτικοποίησης των ΕΥΔΑΠ και ΕΑΥΘ συνοδεύτηκε και με την λειτουργία αυτών των εταιριών με «ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια» με ανάλογες συνέπειες και για τους εργαζόμενους σ' αυτές αλλά και για όλη την κοινωνία. Στο ΔΣ της ΕΑΥΘ συμμετέχει η γαλλική πολυεθνική «Suez» που είναι υπεύθυνη για την ιδιωτικοποίηση του νερού σε όλα τα μήκη και πλάτη του πλανήτη. Το μόνιμο προσωπικό της ΕΥΔΑΠ έχει μειωθεί κατά 50% σε σχέση με το 2003 και 70% σε σχέση με το 1995, έχουν επεκταθεί οι εργολαβίες, η μείωση των αποδοχών και οι ελαστικές σχέσεις εργασίας με 9 (!) διαφορετικές σχέσεις εργασίας να βρίσκονται σε ισχύ.⁹ Τα τιμολόγια της ΕΥΔΑΠ έχουν αυξηθεί κατά 150% σε σχέση με το 1999. Οι αποδοχές της διοίκησης της ΕΥΔΑΠ είναι συνδεδεμένες με την «επιτυχή εισπραξιμότητα» που σημαίνει ότι, για να αυξήσει η διοίκηση τις αποδοχές της, συνεργάζεται με εισπρακτική εταιρεία για την αποπληρωμή των οφειλών και διακόπτει την παροχή νερού σε νοικοκυριά για οφειλές 100 ευρώ και άνω.¹⁰

Επιπλέον, και σύμφωνα με στοιχεία του ΙΟΒΕ, μόνο το 2022, οι εταιρείες εμφιάλωσης πούλησαν στην Ελλάδα 2,25 δις. λίτρα εμφιαλωμένου νερού και είχαν τζίρο 1,32 δις ευρώ. Εμφιαλωμένο

νερό που προήλθε από την ιδιωτικοποίηση του νερού, ως φυσικού πόρου, μέσω της εμπορευματικής εκμετάλλευσης των φυσικών υδάτινων πηγών.¹¹

... που τις σταμάτησαν οι αγώνες των εργαζόμενων και η αλληλεγγύη

Χρειάζεται να έχουμε καθαρό ότι η αποτροπή της ιδιωτικοποίησης των ΕΥΔΑΠ και ΕΑΥΘ δεν ήρθε μέσα από τις (καλοδεχόμενες) αποφάσεις του ΣτΕ αλλά από τις απεργίες και τις κινητοποιήσεις των εργαζόμενων που βρήκαν αμέριστη αλληλεγγύη από όλα τα υπόλοιπα κομμάτια της εργατικής τάξης και όλη την κοινωνία. Έτσι έγινε το αίτημα «να μην ιδιωτικοποιηθεί το νερό» να είναι μαζικά πλειοψηφικό. Το είδαμε στο δημοψήφισμα για το νερό στη Θεσσαλονίκη, στις μεγαλειώδεις φετινές συγκεντρώσεις – συναυλίες σε Θεσσαλονίκη και Δραπετσώνα, στις απεργιακές διαδηλώσεις μετά το έγκλημα στα Τέμπη.

Αυτό ανάγκασε και το ΣτΕ, που πάντα ήταν στο πλευρό της «τήρησης των μνημονιακών υποχρεώσεων», να γνωμοδοτεί κατά.

Τα Σωματεία εργαζόμενων στην ΕΥΔΑΠ, στην ΕΑΥΘ είναι Σωματεία δυνατά, μαζικά και με μεγάλη εμπειρία αγώνων και απεργιών. Όλα αυτά τα χρόνια, κάθε προσπάθεια κάθε κυβέρνησης να «ανοίξει την πόρτα της ιδιωτικοποίησης» βρήκε απέναντί της απεργιακές κι-

νητοποιήσεις. Από την απεργία για να μην δοθούν στους ιδιώτες μετοχές της ΕΥΔΑΠ και μέχρι την φετινή απεργία, στις 20 Μάρτη ενάντια στο Πολυνομοσχέδιο για την ΡΑΑΕΥ, και σε κάθε ενδιάμεση μάχη.

Διαβάζουμε στην «Εργατική Αλληλεγγύη», το 2016: «Με μια επιτυχημένη κινητοποίηση των εργαζόμενων της ΕΥΔΑΠ και αλληλέγγυου κόσμου, ματαιώθηκε η γενική συνέλευση των μετόχων της ΕΥΔΑΠ, που επρόκειτο να πραγματοποιηθεί την Πέμπτη 1/12 στα κεντρικά στο Γαλάτσι. Ο Κώστας Λυμπέρης από το ΣΕΚΕΣ ΕΥΔΑΠ δήλωσε: «Ματαιώσαμε τη γενική συνέλευση των μετόχων. Επρόκειτο να πραγματοποιηθεί μια διαδικασία που επιβάλλει το τρίτο μνημόνιο για να πάρουν τη ρευστότητα της ΕΥΔΑΠ. Εκτός από τα 33 εκατομμύρια ευρώ που έχουν ήδη πάρει και τα 20 εκατομμύρια που έχουν πάει στην τράπεζα Αττικής, άλλα 40 εκατομμύρια από τα αποθεματικά της ΕΥΔΑΠ θέλουν να τα δώσουν στους μετόχους. Δηλαδή Πόσον, ΤΑΙΠΕΔ, τράπεζες κλπ. Πρόκειται για ένα στάδιο προαπαιτούμενο για να προχωρήσει η ιδιωτικοποίηση. Οι εργαζόμενοι της ΕΥΔΑΠ μαζί με κομμάτια της κοινωνίας αντιδράσαμε. Τα λεφτά της ΕΥΔΑΠ πρέπει να διατεθούν για μόνιμες προσλήψεις, για επενδύσεις σε υποδομές και δίκτυα κι όχι να χαριστούν στους τραπεζίτες και το ΤΑΙΠΕΔ. Θα μας βρίσκουν συνεχώς μπροστά τους. Όποια προσπά-

θεια και να κάνουν για την ιδιωτικοποίηση της ΕΥΔΑΠ δεν πρόκειται να τους περάσει».¹²

Χρειάζεται, άμεσα, να οργανωθεί ένας νέος γύρος κινητοποιήσεων και απεργιών. Σ' αυτή την κατεύθυνση, ήταν και η Σύσκεψη που οργάνωσε ο Συντονισμός Εργατικής Αντίστασης, την Τετάρτη 31 Μάη, για να ανοίξει η καμπάνια για απεργία από τους εργαζόμενους της ΕΥΔΑΠ ενάντια στην ιδιωτικοποίηση του νερού. Στην ανακοίνωση του, ο Συντονισμός αναφέρει: «Δεν χρειάζεται αναμονή για να κλιμακώσουμε τον αγώνα μέχρι η ΝΔ να κάνει το επόμενο βήμα. Η συντριπτική πλειοψηφία του κόσμου είναι ενάντια στην ιδιωτικοποίηση του νερού, γιατί ξέρει ότι αυτό θα σημάνει αυξήσεις, χειρότερη ποιότητα και αντεργατικές επιθέσεις. Το επόμενο βήμα να είναι δικό μας, με απεργία σε ΕΥΔΑΠ και ΕΥΑΘ και μια πανεργατική κινητοποίηση που θα τσακίσει προεκλογικά τα ψεύτικα λόγια τα μεγάλα του Μητσοτάκη και θα ανατρέψει τη Ρυθμιστική Αρχή και κάθε σχέδιο ιδιωτικοποίησης».¹³

Η μάχη ενάντια στην ιδιωτικοποίηση του νερού είναι άρρηκτα δεμένη με τη μάχη ενάντια στη κλιματική κρίση και την καταστροφή του περιβάλλοντος και των υδάτινων πόρων.

Από τον «κύκλο του νερού»...

Η υδρόσφαιρα, η ποσότητα δηλαδή του νερού στον πλανήτη, είναι συγκριμένη και αναλλοίωτη. Απ' όλο το νερό στη Γη, λιγότερο από το 1% προορίζεται για τις ανθρώπινες ανάγκες, το λεγόμενο «γλυκό νερό». Βρίσκεται σε ποτάμια, λίμνες και υπόγειους υδροφόρους ορίζοντες με χωρική και χρονική ανισοκατανομή ανάλογα την περιοχή και την εποχή του έτους. Βραζιλία, Καναδάς, Κολομβία, Ινδονησία και Ρωσία έχουν το 40% αλλά Ινδία και Κίνα, όπου ζει και το ένα τρίτο του πλανήτη, έχουν λιγότερο από το 10%.

Για ολόκληρες χιλιετίες, ο «κύκλος του νερού» παρείχε αξιόπιστες προμήθειες

και διατηρούσε τις συνθήκες που ευνοούσαν την ανθρώπινη ανάπτυξη και τον πολιτισμό σε όλο τον πλανήτη.

... στη «κρίση του νερού»

Όμως, τις τελευταίες δεκαετίες ο «κύκλος του νερού» αρχίζει να βρίσκεται «εκτός ισορροπίας». Όλες οι επιστημονικές προβλέψεις, ακόμα και για το άμεσο μέλλον, είναι δυσοίωνες εξαιτίας της υπερθέρμανσης του πλανήτη και της εντατικής άντλησης των υπόγειων αποθεμάτων του νερού για τις ανάγκες της βιομηχανίας και της βιομηχανοποιημένης γεωργίας και κτηνοτροφίας.

Αν σ' αυτά προσθέσουμε τις ιδιωτικοποιήσεις των δικτύων ύδρευσης, τον τρόπο διαχείρισης και την εκτεταμένη μόλυνση των υδάτινων πόρων, διαμορφώνεται μια παγκόσμια «κρίση του νερού» με καταστροφικές επιπτώσεις που γίνονται, ήδη, αισθητές.¹⁴

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, 2 δισεκατομμύρια άνθρωποι δεν έχουν άμεση πρόσβαση σε πόσιμο νερό (ως το 2050 θα αυξηθούν σε 5 δισεκατομμύρια), από αυτά τα 844 εκατ., κυρίως γυναίκες και παιδιά, ταξιδεύουν περισσότερα από 30 λεπτά την ημέρα για να βρουν ένα ποτάμι ή μια πηγή, όπου τις περισσότερες φορές το νερό είναι μολυσμένο, αντί να εργάζονται ή να πηγαίνουν στο σχολείο ή να φροντίζουν τις οικογένειές τους. Ένα παιδί πεθαίνει κάθε 17 δευτερόλεπτα από ασθένειες που μεταδίδονται από το νερό, περίπου 850.000 άνθρωποι πεθαίνουν κάθε χρόνο από διάρροια, σε περιοχές που υπάρχει έλλειψη πόσιμου νερού. 3 δισεκατομμύρια άνθρωποι αντιμετωπίζουν επισιτιστική ανασφάλεια λόγω λειψυδρίας.¹⁵

Υπερθέρμανση του πλανήτη = Ξηρασία και μείωση των αποθεμάτων νερού

Φέτος, την Τρίτη 23 Μαΐου, «έσπασαν» τρία κλιματολογικά ρεκόρ, σε μία ημέρα, σε τρεις δείκτες με ιδιαίτερη σημασία για την πορεία υπερθέρμανσης του πλανήτη. Ο δείκτης επιφανειακής

θερμοκρασίας της θάλασσας και ο δείκτης θερμοκρασίας αέρα βρέθηκαν σε ιστορικά υψηλά, ενώ η έκταση του θαλάσσιου πάγου σημείωσε ιστορικό χαμηλό. Το ότι, αυτά τα ρεκόρ, συμβαίνουν την ίδια ημέρα σημαίνει ότι δεν αποτελούν μεμονωμένες ανωμαλίες αλλά μία αλληλοσυνδεδεμένη κατάσταση που επιβεβαιώνει μια αδιάλειπτη πορεία προς έναν θερμότερο πλανήτη που διαταράσσει τα καιρικά μοτίβα με αποτέλεσμα «ακραία καιρικά φαινόμενα», επιδείνωση της λειψυδρίας και μείωση των αποθεμάτων νερού.

Αυτή η υπερθέρμανση του πλανήτη δεν αποτελεί κάποιο «φυσικό ή γεωλογικό» φαινόμενο. Είναι το αποτέλεσμα, κυρίως, της αύξησης των εκπομπών CO2 που προέρχονται από την εκτεταμένη και όλο αυξανόμενη καύση ορυκτών καυσίμων που εκτοξεύει τα κέρδη των καπιταλιστών.¹⁶

Η υπερθέρμανση οδηγεί στην άνοδο της στάθμης της θάλασσας που κάνει το «γλυκό νερό» να γίνεται «αλμυρό», σε αύξηση των θανατηφόρων παθογόνων στους υδάτινους πόρους, σε μείωση του όγκου των λιμνών που «αποθηκεύουν» το 87% των αποθεμάτων «γλυκού» νερού αλλά η χειρότερη συνέπεια είναι η ξηρασία.

Όσο οι θερμοκρασίες αυξάνονται, τόσο περισσότερη ποσότητα νερού εξατμίζεται και τόσο μειώνονται τα αποθέματα. Σύμφωνα με Έκθεση του Παγκόσμιου Μετεωρολογικού Οργανισμού (WMO),¹⁷ ο αριθμός και η διάρκεια των ξηρασιών αυξήθηκαν κατά 29% την περίοδο 2000 - 2020, σε σύγκριση με τις δύο προηγούμενες δεκαετίες. Τα τελευταία 20 χρόνια, η αποταμίευση υδάτων στην ξηρά μειώνεται με ρυθμό 1 cm ετησίως.

Ήδη, από φέτος την άνοιξη, περισσότερο από το ένα τέταρτο της Ευρώπης βρίσκεται αντιμέτωπο με ξηρασία. Πολλές χώρες προετοιμάζονται για μια επανάληψη του περσινού καλοκαιριού, που ήταν το θερμότερο των τελευταίων 500 χρόνων, αν όχι για μια χειρότερη κατάσταση. Η υπερθέρμανση αποδυναμώνει

νει τους ευρωπαϊκούς αεροχειμάρρους και τα συστήματα πίεσης αέρα «κολλάνε» και δημιουργούν παρατεταμένες περιόδους ζέστης και ξηρασίας ή ακραίων βροχοπτώσεων. Οι παγετώνες και η χιονοκάλυψη της Ευρώπης μειώνεται, γεγονός που στερεύει, ζωτικής σημασίας, ποταμούς όπως ο Ρήνος, ο Δούναβης, ο Ροδανός, ο Πάδος. Στην Ιβηρική χερσόνησο και στη νότια Γαλλία, που πλήττονται από τη σοβαρότερη ξηρασία, εδώ και έναν αιώνα, τα αποθέματα του νερού θα περιοριστούν έως και κατά 40% έως το 2050. Φέτος, η αγροτική παραγωγή της Ισπανίας, και κυρίως το ελαιόλαδο, έχει μειωθεί στο μισό, σε σχέση και με την χαμηλή περσινή παραγωγή. Η τιμή του ελαιολάδου στην Ευρώπη έχει, σχεδόν, διπλασιαστεί.¹⁸

Η Ελλάδα δεν είναι έξω από αυτή την εικόνα. Αν και έχει δεχτεί ικανά ποσά βροχής, τη φετινή άνοιξη και τον Ιούνιο, η κατάσταση ξηρασίας παρατηρείται από ανησυχητική στην Κρήτη και τα νησιά του Αιγαίου έως επικίνδυνη στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη.

Το Κέρας της Αφρικής (Αιθιοπία, Ερυθραία, Σομαλία, Τζιμπουτί, Κένυα και Σουδάν) είναι αντιμέτωπο με τη χειρότερη παρατεταμένη ξηρασία εδώ και δεκαετίες. «Η κλιματική αλλαγή... κατέστησε περίπου 100 φορές πιο πιθανή την ξηρασία στο Κέρας της Αφρικής... επη-

ρέασε σημαντικά την αύξηση της θερμοκρασίας, που ευθύνεται για την κατακόρυφη άνοδο της εξατμισοδιαπνοής που οδήγησε στην αποξήρανση ρεκόρ των εδαφών και των φυτών... αν η θερμοκρασία ήταν κατά 1,2 βαθμό Κελσίου χαμηλότερη, ο συνδυασμός των μειωμένων βροχοπτώσεων και της εξατμισοδιαπνοής δεν θα είχαν οδηγήσει στην ξηρασία... 22 εκατομμύρια άνθρωποι απειλούνται με πείνα», αναφέρει το World Weather Attribution (WWA), ένα παγκόσμιο δίκτυο επιστημόνων που ερευνά τη σχέση μεταξύ ακραίων κλιματικών φαινομένων και της κλιματικής απορρύθμισης.¹⁹

Το πρόβλημα της ξηρασίας είναι τόσο έντονο στη Μέση Ανατολή όπου σε χώρες, όπως η Ιορδανία, οι επιστήμονες εκτιμούν ότι μέχρι το τέλος του αιώνα θα πρέπει να έχει περιοριστεί η κατά κεφαλή κατανάλωση νερού στο μισό.

Για μια αναστροφή της κατάστασης θα χρειαζόταν τουλάχιστον μια δεκαετία ισχυρών βροχοπτώσεων αλλά η πρόβλεψη της γερμανικής Μετεωρολογικής Υπηρεσίας, είναι πως οι βροχοπτώσεις θα μειωθούν κατά τη διάρκεια της επόμενης δεκαετίας.

Η ξηρασία δημιουργεί και τις συνθήκες ούτως ώστε, όταν έρθουν οι βροχές, το έδαφος να μην είναι σε θέση να τις απορροφήσει. Ξηρό έδαφος, μεγάλα

ύψη βροχής σε συνδυασμό με τιμμεντοστρώσεις, μπαζώματα ρεμάτων, αποψίλωση και καμένα δάση, δημιουργούν το καταστροφικό αποτέλεσμα των πλημμυρών, όπως είδαμε φέτος στην Ιταλία και πέρσι στο Πακιστάν. Από το 2000, οι καταστροφές που σχετίζονται με πλημμύρες αυξήθηκαν κατά 134% σε σύγκριση με τις δύο προηγούμενες δεκαετίες.

Ο ΟΗΕ και η Παγκόσμια Τράπεζα έχουν υπολογίσει πως η «κρίση του νερού» μπορεί να οδηγήσει σε προσφυγιά, τουλάχιστον, 700 εκατομμύρια ανθρώπους μέχρι το 2030. Οι λεγόμενοι «κλιματικοί πρόσφυγες», σαν αυτούς που έπνιξε το ελληνικό λιμενικό στα ανοικτά της Πύλου.²⁰

Πολυεθνικές: Υπεράντληση και μόλυνση των αποθεμάτων του νερού

Η σύγχρονη βιομηχανοποιημένη γεωργία και κτηνοτροφία, δημιούργημα των πολυεθνικών τροφίμων, εκμεταλλεύονται τεράστιες ποσότητες νερού. Μόνο η γεωργία καταναλώνει το 70% του γλυκού νερού στον πλανήτη. Η καλλιέργεια ενός κιλού ρυζιού απαιτεί 3.400 λίτρα νερού, η παραγωγή ενός κιλού βοδινού κρέατος απαιτεί έως 100.000 λίτρα νερού. Ορισμένα πηγάδια αναπληρώνονται φυσικά, αλλά άλλα, γνωστά ως «απολιθωμένοι υδροφόροι ορίζο-

ντες», δεν αναπληρώνονται. Ο υδροφόρος ορίζοντας Ogallala, που παρέχει το 30% του νερού άρδευσης που χρησιμοποιείται από τους αγρότες στις ΗΠΑ, θα «στεγνώσει» στα επόμενα 25 χρόνια. Η Παγκόσμια Τράπεζα εκτιμά ότι 175 εκατομμύρια άνθρωποι στην Ινδία και 130 εκατομμύρια στην Κίνα εξαρτώνται από τα σιτηρά που παράγονται από την υπεράντληση των υπόγειων υδάτων.

Ο φαύλος κύκλος συνίσταται στο ότι όσο πιο βαθιά ή πιο απρόσιτο είναι το νερό, τόσο περισσότερη ενέργεια θα πρέπει να δαπανηθεί για την άντλησή του στην επιφάνεια, πράγμα που σημαίνει ότι θα καίγονται περισσότερα ορυκτά καύσιμα, αυξάνοντας έτσι τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου που προκαλούν την υπερθέρμανση του πλανήτη.

Η βιομηχανοποιημένη γεωργία και η κτηνοτροφία προκαλούν και ρύπανση των υδάτινων πόρων. Εκτός από τα φυτοφάρμακα και τα λιπάσματα, που καταλήγουν στους υδροφόρους ορίζοντες, είναι και η κοπριά των ζώων. Ένα κοπάδι 100 αγελάδων γαλακτοπαραγωγής μπορεί να παράγει τόσα λύματα όσο μια πόλη 5.000 κατοίκων. Στο παρελθόν η κοπριά από τις αγελάδες διασκορπιζόταν πίσω στα χωράφια ως λίπασμα, αλλά, σήμερα, η εντατική γαλακτοκομία με την εργοστασιακή εκτροφή των αγελάδων, παράγει τόσο μεγάλες ποσότητες κοπριάς, που δεν είναι δυνατόν να τις δεχθεί το έδαφος και είτε πετιούνται σε ποτάμια και λίμνες είτε αποθηκεύονται σε τεράστιες δεξαμενές που, από τις διαρροές τους, μολύνουν τα υπόγεια ύδατα.²¹

Αν υπάρχει μία βιομηχανία, που συνδυάζει ρεκόρ για την κατανάλωση και μόλυνση του νερού και την εκπομπή αερίων που ευθύνονται για την υπερθέρμανση του πλανήτη, αυτή είναι η βιομηχανία «γρήγορης μόδας», οι γνωστές πολυεθνικές ρούχων. Καταναλώνει 79 δις m³ νερού ή το 10% (!) του συνόλου του νερού που χρησιμοποιείται στη βιομηχανία. Χρειάζονται 3.000 λίτρα νερού για ένα βαμβακερό πουκάμισο, ποσότητα που θα καταλάωνε ένας άνθρωπος

σε 3 χρόνια. Ευθύνεται για το 20% της μόλυνσης του νερού παγκοσμίως. Η βαφή υφασμάτων είναι ο δεύτερος μεγαλύτερος ρυπαντής του νερού. Μόνο μία πλήση συνθετικών ρούχων μπορεί να αφήσει έως και 700.000 ίνες μικροπλαστικών που καταλήγουν στην τροφική αλυσίδα. Οι ετήσιες εκπομπές άνθρακα είναι περισσότερες από ότι όλες μαζί από τις διεθνείς πτήσεις και τις θαλάσσιες μεταφορές.²²

Φράγματα: Οι επόμενοι πόλεμοι θα είναι για το νερό;

Η μοιρασιά, των όλο και λιγοστών, υδάτινων πόρων θεωρείται ως ένας από τους πιο σημαντικούς παράγοντες για διαμάχες και (μελλοντικούς) πολέμους σε διάφορα άνυδρα ή ημί-άνυδρα σημεία του πλανήτη. Η μεγαλύτερη απειλή προέρχεται από την σχεδιαζόμενη κατασκευή νέων φραγμάτων. Τα φράγματα επηρεάζουν τη συνολική ροή του νερού και δημιουργούν συγκρούσεις γύρω από τη διαχείριση αυτού του νερού από κάθε χώρα. Τέτοιες συγκρούσεις είναι εδώ. Στο ποτάμι Μεκόνγκ μεταξύ της Κίνας και των γειτονικών Ασιατικών χωρών, στον Νείλο μεταξύ Αιθιοπίας, Αιγύπτου και Σουδάν, στον Τίγρη και στον Ευφράτη μεταξύ Τουρκίας, Συρίας, Ιράκ και Ιράν.²³

Να αλλάξουμε το σύστημα για να σώσουμε το νερό

Έχοντας όλη αυτή την εικόνα, το σε ποianού τα χέρια θα αφήσουμε το νερό είναι «ζήτημα ζωής ή θανάτου».

Σπάζοντας το φαύλο κύκλο της καταστροφής που φέρνει ο καπιταλιστικός τρόπος παραγωγής, ανοίγουμε το δρόμο ώστε η εργατική τάξη να πάρει στα χέρια της τον έλεγχο της κοινωνίας και έτσι να οργανώσει συλλογικά, τοπικά και παγκόσμια, τον τρόπο διαχείρισης του «κύκλου του νερού» για να «σώσει το νερό» και να εξασφαλίσει την καθολική και αδιάλειπτη πρόσβαση σε ποιοτικές υπηρεσίες ύδρευσης και αποχέτευσης, σε όλα τα μήκη και πλάτη του πλανήτη. ■

Σημειώσεις

1. <https://sekes-eydap.gr/sekes-oi-diloseis-mitsotaki-einai-omologia-ittas-ton-politikon-idiotikopoiisis-tou-nerou>
2. <https://www.theguardian.com/environment/2023/may/20/revealed-warning-to-ministers-over-privatised-water-kept-secret-since-2002>
3. <https://www.theguardian.com/environment/2022/dec/02/water-renationalised-without-compensation-activists-shareholders-england>
4. <https://www.citizen.org/wp-content/uploads/top10-reasonsstoopposewaterprivatization.pdf>
5. <https://www.constitutionalism.gr/ste1906-2014-eydap-taipad>
6. <https://www.makthes.gr/epitropi-symmorfothis-ste-i-kyvernisi-den-symmorfothis-me-tis-apofaseis-gia-to-nero-ofeilei-na-epistrepsei-eydap-eyath-sto-dimosio-apo-to-ypertameio-635205>
7. <https://sekes-eydap.gr/deftero-chastouki-tou-ste-gia-to-nero-bloko-stin-idiotikopoiisis-tou-efs>
8. <https://sekes-eydap.gr/nero-erchontai-afxiseis-timon-kai-i-rythmistiki-archi-proangelos-idiotikopoiisis/>
9. <https://ergatikiki.gr/article.php?id=19839&issue=1361>
10. https://www.efsyn.gr/oikonomia/elliniki-oikonomia/324253_eispraktores-thisayrizoyn-eis-baros-tis-eydap
11. <https://www.newmoney.gr/roh/palamos-oikonomias/business-stories/i-machi-gia-ta-132-dis-tou-emfialomenu-nerou-ke-ta-neateli-pou-erchonte-grafimata>
12. <https://ergatikiki.gr/article.php?issue=1252&id=14787>
13. <https://ergatikiki.gr/article.php?id=27519>
14. https://www.avgi.gr/entheta/prisma/444069_i-krisi-toy-neroy-kai-oi-epiptoseis-tis-gia-toys-anthropoys-kai-periballon
15. <https://www.ieidiseis.gr/perivallon/112871/klimatiki-allagi-aneparkis-provasi-se-nerogia-pano-apo-5-dis-anthropous-eos-to-2050>
16. Πώργος Ράγκος. Κλιματική καταστροφή: Ο καπιταλισμός δεν είναι βιώσιμος. ΣΑΚ. 154. <https://socialismfrombelow.gr/article.php?id=1382&issue=154#gsc.tab=0>
17. <https://news.un.org/en/story/2023/04/1135852>
18. <https://www.worldweatherattribution.org/extreme-april-heat-in-spain-portugal-morocco-algeria-almost-impossible-without-climate-change>
19. <https://www.worldweatherattribution.org/human-induced-climate-change-increased-drought-severity-in-southern-horn-of-africa>
20. <https://www.ot.gr/2021/08/24/green/klimatiki-allagi/pagkosmia-trapeza-i-elleipsi-nerou-apeilei-700-ekat-anthropous-katalytis-gia-tin-pagkosmia-metanasteysi>
21. Martin Empson, Food, agriculture and climate change. ISJ. 152. <http://isj.org.uk/food-agriculture-and-climate-change>
22. <https://earth.org/fast-fashion-pollution-and-climate-change>
23. <https://www.ot.gr/2021/08/28/analyseis-2/oi-eperxomenoi-polemoi-gia-to-nero>

Τεχνητή νοημοσύνη- ο κίνδυνος είναι ο καπιταλισμός

Ο Σωτήρης Κοντογιάννης εξηγεί τι πραγματικά μπορεί να κάνει η τεχνητή νοημοσύνη, ξεφουσκώνει τις υπερβολές και θυμίζει πώς ο καπιταλισμός μετατρέπει την τεχνολογική πρόοδο σε απειλή.

Η τεχνητή νοημοσύνη δεν πρόκειται ούτε να καταστρέψει την κοινωνία, ούτε να αντικαταστήσει την ανθρώπινη εργασία, ούτε να δώσει νέα πνοή ζωής στον γερασμένο καπιταλισμό. Ο θόρυβος στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης για τις υποτιθέμενες υπερφυσικές της ικανότητες έχει πολύ περισσότερο σαν στόχο να προσελκύσει επενδυτές παρά να προειδοποιήσει τις

«αρχές» έτσι ώστε να λάβουν μέτρα για τον έλεγχο της «πριν είναι αργά».

Καθόλου τυχαία ανάμεσα στους εκατοντάδες επιστήμονες, στελέχη επιχειρήσεων και επενδυτές που υπέγραψαν στα τέλη του Μάρτη την διάσημη «ανοιχτή επιστολή» με την οποία ζητούσαν μια «εξάμηνη παύση στην ανάπτυξη συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης» συγκαταλέγονται επιχειρηματί-

ες σαν τον Έλον Μασκ, τον Στιβ Βόζνι-ακ και τον Εμάντ Μοστάκιου. Ο Μασκ, εκτός από αφεντικό του Twitter και της Tesla ήταν και ένας από τους συνιδρυτές της OpenAI, της εταιρίας που ανέπτυξε το ChatGPT –το διάσημο πλέον «διαλογικό ρομπότ» που πυροδότησε τον περασμένο Νοέμβρη την έκρηξη του θαυμασμού και του φόβου απέναντι στην τεχνητή νοημοσύνη. Ο Μασκ αποχώρη-

σε από την OpenAI όχι από κάποιο ενδιαφέρον για την κοινωνία και την ανθρωπότητα αλλά για να πριμοδοτήσει το τμήμα τεχνητής νοημοσύνης της δικής του Tesla. Ο Βοζνιακ ήταν (μαζί με τον Στιβ Τζομπς) ένας από τους συνιδρυτές της Apple –η οποία έχει μπει και αυτή στον αγώνα δρόμου για την κατάκτηση της τεχνητής νοημοσύνης. Ο Μοστάκιου είναι το αφεντικό της Stability AI, μιας εταιρίας τεχνητής νοημοσύνης που ειδικεύεται στην παραγωγή εικόπων από κείμενο.

Η κινδυνολογία για μια τεχνητή νοημοσύνη με θεϊκές δυνάμεις ικανές να αφανίσουν την ανθρωπότητα, γράφει το «Ερευνητικό Ινστιτούτο Κατανεμημένης Τεχνητής Νοημοσύνης»,¹ είναι μια «διαφημιστική υπερβολή», ένα «κόλπο» που έχει σαν πραγματικό στόχο να δελεάσει το κοινό και τους επενδυτές και όχι να επιβάλλει πραγματικά κανόνες και περιορισμούς.²

Ανεξάρτητα από το αν είναι κόλπο ή όχι, η πραγματικότητα είναι ότι η συζήτηση για την τεχνητή νοημοσύνη έχει ήδη ηλεκτρίσει τους επιχειρηματίες από τη μια μέχρι την άλλη άκρη του πλανήτη. Το 2012 όλες οι εταιρίες τεχνητής νοημοσύνης κατάφεραν με δυσκολία να συγκεντρώσουν επενδύσεις μερικών εκατομμυρίων δολαρίων. Το 2022 ξεπέρασαν τα 10 δις. Το πρώτο τρίμηνο του 2023 τα 21 δις.³ Και οι μετοχές της NVIDIA, της κύριας εταιρίας κατασκευής τσιπ τεχνητής νοημοσύνης έχουν απογειωθεί: από τα 165 δολάρια τον Ιούνιο του 2022 έχουν φτάσει στα 422 δολάρια σήμερα –και συνεχίζουν να ανεβαίνουν.

Δεν είναι, φυσικά, όλες οι φωνές που προειδοποιούν για τους κινδύνους που κουβαλάει η τεχνητή νοημοσύνη «εκ του πονηρού». Ένα παράδειγμα είναι ο Τζέφρεϊ Χίντον. Ο Χίντον θεωρείται ένας από τους «πατέρες» της τεχνητής νοημοσύνης. Το 2018 κέρδισε (μαζί με τον Γιαν ΛεΚουν και τον Γίοςουα Μπένιο) το βραβείο Τούρινγκ, το αντίστοιχο του βραβείου Νόμπελ της πληροφορικής, για την συνεισφορά του στην ανάπτυξη

των μεθόδων διδασκαλίας των «τεχνητών νευρωνικών δικτύων» που αποτελούν τον πυρήνα της σύγχρονης τεχνητής νοημοσύνης.

Η τεχνητή νοημοσύνη, λέει τώρα ο Χίντον, μπορεί ακόμα και «να αφανίσει την ανθρωπότητα». Αλλά ο κίνδυνος δεν προέρχεται ουσιαστικά από την ίδια την τεχνολογία. Προέρχεται από αυτούς που την ελέγχουν. Ο Χίντον δεν υπέγραψε την ανοιχτή επιστολή γιατί θεωρεί την πρόταση για «εξάμνη παύση» αφελή. Σε ένα σύστημα που κυριαρχείται από μεγάλες ανταγωνιστικές εταιρίες σαν την Microsoft και την Google και ανταγωνιστικά κράτη σαν τις ΗΠΑ και την Κίνα, λέει, δεν μπορεί να υπάρξουν ούτε έλεγχοι ούτε μορατόρια. Ο Χίντον είναι πολύ απαισιόδοξος για το μέλλον της ανθρωπότητας. Στις συνεντεύξεις του δεν διστάζει να αποκαλεί αυτό το σύστημα που απειλεί με αφανισμό την ανθρωπότητα με το όνομά του: καπιταλισμός.⁴

Τι είναι και τι δεν είναι η τεχνητή νοημοσύνη

Η τεχνητή νοημοσύνη μπορεί να ήρθε στη δημοσιότητα τον περασμένο Νοέμβριο με το ChatGPT, είναι όμως στην πραγματικότητα κοντά μας εδώ και πολλά χρόνια. Υπάρχει, για παράδειγμα, σε όλα τα αυτόματα μηχανήματα ελέγχου διαβατηρίων που έχει εγκαταστήσει η Ευρώπη Φρούριο στα διεθνή αεροδρόμιά της. Παλιότερα, η ταυτοποίηση του «κομιστή» με την φωτογραφία του διαβατηρίου γινόταν από το αστυνομικό όργανο πίσω από τον γκισέ, από μια «φυσική ευφυΐα». Τώρα έχει αντικατασταθεί από μια «έξυπνη μηχανή». Οι κάμερες που επιτηρούν τα συρματοπλέγματα και τους φράχτες είναι πλέον εφοδιασμένες με τεχνητή νοημοσύνη, η οποία μπορεί να καταλάβει αν αυτός που «παραβίασε» το σύνορο ήταν ένα πουλί ή ένας άνθρωπος. Οι σύγχρονες βόμβες διαθέτουν πλέον «ευφυΐα» έτσι ώστε να μπορούν να πετύχουν με μεγαλύτερη ακρίβεια τον στόχο τους –ακό-

μα και όταν αυτός προσπαθεί να ξεφύγει– και να μεγιστοποιήσουν την απόδοσή τους, δηλαδή τον θάνατο που θα σπείρουν. Όπως συμβαίνει με όλα τα τεχνολογικά άλματα στον καπιταλισμό, το πρώτο πεδίο στο οποίο βρήκε μεγάλη εφαρμογή η τεχνητή νοημοσύνη ήταν στο πεδίο του πολέμου και της καταστολής.

Το σημείο καμπής, όμως, που έφερε την έκρηξη τόσο των προσδοκιών όσο και των φόβων, ήταν η κατάκτηση από την πλευρά της τεχνητής νοημοσύνης της φυσικής ανθρώπινης γλώσσας. Όποιος έχει δοκιμάσει έστω και για λίγο να επικοινωνήσει με το ChatGPT ξέρει ότι είναι αδύνατο να διακρίνει από τις απαντήσεις του ότι δεν συνομιλεί με ένα άλλο ευφυές ανθρώπινο πλάσμα. Αυτό ήταν μέχρι πριν από λίγα μόνο χρόνια αδιανόητο. Καμιά μηχανή δεν είχε καταφέρει μέχρι τώρα να περάσει με επιτυχία το «Τούρινγκ Τεστ»,⁵ δηλαδή να εξαπατήσει τους κριτές και να τους πείσει ότι πίσω από την οθόνη, αυτός που πληκτρολογεί τις απαντήσεις είναι ένας άνθρωπος και όχι μια μηχανή. Το ChatGPT το πέρασε.

Υπήρχαν είναι αλήθεια και στο παρελθόν μηχανές που είχαν καταφέρει να μπερδέψουν ένα τμήμα τουλάχιστον των κριτών. Το πιο διάσημο από αυτά τα προγράμματα ήταν η ELIZA. Η ELIZA αναπτύχθηκε στις αρχές της δεκαετίας του 1960 από τον Γίοςεφ Βάιτσενμπουμ, έναν καθηγητή πληροφορικής του MIT, σαν μια παρωδία ψυχανάλυσης.⁶ Οι απαντήσεις της ήταν απλά μια διαστρόφη της φράσης που πληκτρολογούσε ο συνομιλητής ή μια επιθετική υπεκφυγή, με προ-υπαγορευμένες φράσεις, όταν δεν μπορούσε να «αναγνωρίσει» τι της έλεγε:

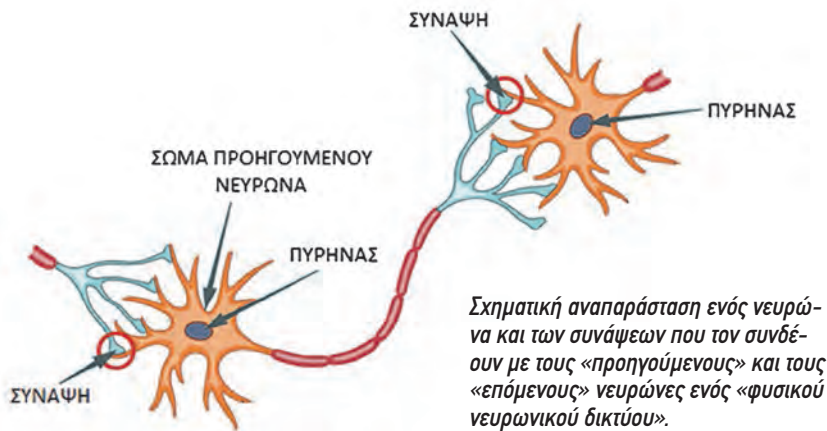
Άνθρωπος: Ποιο είναι το αγαπημένο σου χρώμα;

Ελίζα: Γιατί σε ενδιαφέρει ποιο είναι το αγαπημένο μου χρώμα;

Άνθρωπος: Νοιάζεσαι για τον κόσμο;

Ελίζα: Μιλάμε για εσένα όχι για εμένα.

Η σύγχρονη τεχνητή νοημοσύνη δεν

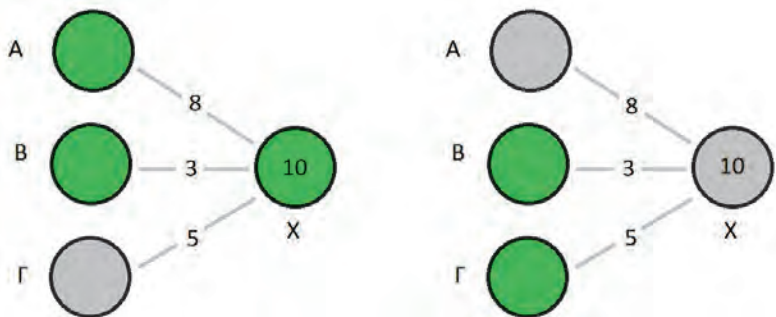
στηρίζεται σε προκαθορισμένες απαιτήσεις, όπως η ELIZA αλλά σε μια απομίμηση της ίδιας της υποτιθέμενης δομής και λειτουργίας του ανθρώπινου εγκεφάλου. Ο εγκέφαλός μας αποτελείται από δισεκατομμύρια νευρικά κύτταρα («νευρώνες») τα οποία είναι συνδεδεμένα μεταξύ τους μέσα από «κόμβους» που η βιολογία ονομάζει «συνάψεις». Τα ερεθίσματα από τα οπτικά μας νεύρα, την αφή ή την όσφρηση διεγείρουν μέσα από ένα περίπλοκο σύστημα χημικών αντιδράσεων και ηλεκτρικών σημάτων τα νευρικά μας κύτταρα για να μετατραπούν τελικά μέσα από μια διαδικασία που μάλλον εικάζουμε παρά γνωρίζουμε σε παραστάσεις, ιδέες, αισθήματα και σκέψεις στο «μυαλό μας».

Τα τεχνητά νευρωνικά δίκτυα αποτελούνται και αυτά από «νευρώνες» και «συνάψεις» –που δεν είναι όμως παρά μια απλοϊκή προσομοίωση της δομής του ανθρώπινου εγκεφάλου. Ένας τεχνητός νευρώνας μπορεί να βρίσκεται σε δυο μόνο καταστάσεις, να είναι ενεργοποιημένος ή απενεργοποιημένος. Η κατάσταση του εξαρτάται από την κατάσταση των προηγούμενων νευρώνων και έναν αριθμό που τον συνδέει με τον καθένα από αυτούς –τις συνάψεις δηλαδή. Η ενεργοποίηση στηρίζεται σε μια απλή αριθμητική πράξη: προσθέτουμε τις αξίες των συνάψεων αλλά μόνο εφόσον ο αντίστοιχος νευρώνας είναι ενεργοποιημένος. Αν το αποτέλεσμα της πρόσθεσης ξεπερνάει ένα όριο –την «πόλωση» του νευρώνα– τότε αυ-

τός ενεργοποιείται. Αν όχι παραμένει απενεργός.

Μελέτες από τη δεκαετία του 1940 κιάος έχουν δείξει ότι ένα τέτοιο δίκτυο μπορεί να επιλύσει κάθε πρόβλημα που μπορεί να επιλύσει και ένας κλασικός ψηφιακός υπολογιστής.⁷ Πειράματα που έχουν γίνει δείχνουν ότι ακόμα και ένα μικροσκοπικό (σε σχέση με τον ανθρώπινο εγκέφαλο ή το ChatGPT) τεχνητό νευρωνικό δίκτυο μπορεί πχ να αναγνωρίσει αριθμούς γραμμένους με το χέρι με πολύ μεγάλη επιτυχία.⁸ Ένα σύγχρονο δίκτυο σαν το ChatGPT αποτελείται από εκατομμύρια ή δισεκατομμύρια «νευρώνες» οργανωμένους σε χιλιάδες επίπεδα.

Για να μπορεί να λειτουργήσει ένα τεχνητό νευρωνικό σύστημα χρειάζεται να «εκπαιδευτεί» –που δεν σημαίνει τί-

Ο νευρώνας X συνδέεται μέσω τριών συνάψεων με τους προηγούμενους νευρώνες A, B και Γ. Οι αξίες αυτών των συνάψεων είναι 8, 3 και 5 ενώ η πόλωση του X είναι 10. Στην αριστερή εικόνα οι νευρώνες A και B είναι ενεργοποιημένοι ενώ ο Γ όχι. Το άθροισμα των «ενεργών συνάψεων» του X είναι $3 + 8 = 11$. Το νούμερο αυτό είναι μεγαλύτερο από την πόλωση του (10) και επομένως ο X θα ενεργοποιηθεί. Στη δεξιά εικόνα, ο A είναι απενεργός και οι B και Γ ενεργοί. Το άθροισμα των «ενεργών συνάψεων» είναι $3 + 5 = 8$, το οποίο είναι μικρότερο από το 10 και επομένως ο X απενεργοποιείται.

ποτα άλλο από το να ρυθμιστούν σωστά οι «πολώσεις» του κάθε νευρώνα και οι «αξίες» της κάθε μιας από τα δισεκατομμύρια των συνάψεων του. Δυο αλληλένδετες μεταξύ τους νέες τεχνολογίες, τα «Μεγάλα Γλωσσικά Μοντέλα» και οι αλγόριθμοι «Βαθιάς Εκμάθησης» έφεραν την τομή στην τεχνητή νοημοσύνη που βλέπουμε σήμερα. Το βραβείο Τούρινγκ το κέρδισαν ο Χίντον, ο ΛεΚούν και ο Μπένιο για την συνεισφορά τους σε αυτό ακριβώς το πεδίο το 2018.

Θα ξεπεράσουν οι μηχανές σε ευφύια τον άνθρωπο;

Στην εισαγωγή του κλασσικού τους βιβλίου του 1990 για τα νευρωνικά δίκτυα οι Müller και Reinhardt ανέφεραν ότι μια από τις βασικές αιτίες για την έρευνα στο πεδίο αυτό ήταν και η ανάγκη κατανόησης, μέσω της δημιουργίας ενός τεχνητού μοντέλου, των λειτουργιών του ανθρώπινου εγκεφάλου.⁹ Πολλοί επιστήμονες όμως αμφιβάλλουν τώρα αν τα μοντέλα που έχουμε κατασκευάσει έχουν κάποια πραγματική σχέση με τον ανθρώπινο νου. Ένας από αυτούς είναι και ο Χίντον. Ο Χίντον δεν θεωρεί ότι τα τεχνητά νευρωνικά δίκτυα δεν θα φτάσουν ποτέ τον ανθρώπινο εγκέφαλο: αντίθετα θεωρεί ότι έχουμε κατασκευάσει ήδη κάτι πολύ ανώτερο.

Το ChatGPT έχει σήμερα περίπου 175 δισεκατομμύρια συνάψεις. Ο ανθρω-

πινος εγκέφαλος έχει 100 τρισεκατομμύρια, δηλαδή πεντακόσιες εβδομήντα φορές περισσότερες. Και όμως, λέει ο Χίντον, με το ένα κλάσμα του μεγέθους του εγκεφάλου μας οι τεχνητές αυτές ευφυίες μπορούν να θυμούνται το σύνολο σχεδόν της ανθρώπινης γνώσης. Ο μέσος άνθρωπος θα χρειαστεί να ψάξει το διαδίκτυο ή τη βιβλιοθήκη του για να θυμηθεί πότε και τι ακριβώς ήταν πχ η Μάχη του Μαραθώνα. Το ChatGPT θα απαντήσει αμέσως: «Η Μάχη του Μαραθώνα έγινε το 490 π.Χ. Ήταν μια σημαντική μάχη στους Ελληνοπερσικούς Πολέμους... Οι Αθηναίοι, με επικεφαλής τον στρατηγό τους Μιλτιάδη, απέκρουσαν με επιτυχία τις περσικές δυνάμεις εισβολής υπό τη διοίκηση του Δαρείου Α'».

Προς το παρόν, είναι αλήθεια, οι πληροφορίες που δίνει η τεχνητή νοημοσύνη χρειάζεται να ελέγχονται διπλά: όταν δεν γνωρίζει κάτι έχει την τάση να ψεύδεται, να βγάζει γεγονότα, μελέτες και ημερομηνίες κυριολεκτικά «από την κοιλιά του». Στις ΗΠΑ ένας δικηγόρος επικαλέστηκε πρόσφατα στο δικαστήριο «έξι παλαιότερες δικαστικές αποφάσεις» που δικαίωναν τον πελάτη του –τις οποίες είχε βρει με ερώτηση στο ChatGPT. Ο δικαστής όμως δεν μπόρεσε να βρει καμιά από αυτές για τον απλό λόγο ότι δεν υπήρχαν.¹⁰ Αλλά είναι βέβαιο ότι αυτές οι παιδικές ασθένειες θα διορθωθούν γρήγορα.

Από καθαρά τεχνική άποψη ο Χίντον έχει δίκιο, η «τεχνητή νοημοσύνη» θα μας φτάσει και θα μας ξεπεράσει –για αυτό δεν υπάρχει αμφιβολία. Και δεν θα είναι ούτε η πρώτη, ούτε η τελευταία φορά που τα προϊόντα της τεχνολογίας ξεπερνάνε σε ικανότητα τους ανθρώπους. Ο Αρχιμήδης ισχυριζόταν ότι οι μοχλοί του θα μπορούσαν να κουνήσουν ακόμα και τη γη –και δεν είχε άδικο. Τα ρολόγια, ήδη από την αρχαιότητα, μετράνε τον χρόνο με πολύ μεγαλύτερη ακρίβεια από ότι οι άνθρωποι. Τα τρένα ξεπερνούν από τα μέσα του 19ου αιώνα κιόλας κατά πολύ τον πιο γρήγορο δρομέα. Οι «υπολογιστές τσέπης»

που εμφανίστηκαν για πρώτη φορά τη δεκαετία του 1970 μπορούσαν να κάνουν πράξεις με πολλά ψηφία και πολλά δεκαδικά μέσα σε κλάσματα του δευτερολέπτου που ο μέσος άνθρωπος θα ήθελε λεπτά για να ολοκληρώσει. Τα ρομπότ μπορούν να δουλεύουν 365 μέρες το χρόνο, 24 ώρες το 24ωρο χωρίς διάλειμμα για τουαλέτα, φαγητό και ξεκούραση. Οι υπολογιστές έχουν ξεπεράσει εδώ και πολλά χρόνια τους ανθρώπους στο σκάκι. Το διαδίκτυο έχει πολύ περισσότερες γνώσεις από τον μεγαλύτερο σοφό του πλανήτη.

Αλλά θα ήταν λάθος να βγάλει κανείς από αυτό το συμπέρασμα ότι η τεχνητή νοημοσύνη είναι ή θα γίνει σύντομα πιο «έξυπνη» από εμάς.

Μοντελοποίηση

Η τεχνητή νοημοσύνη δεν είναι καθόλου έξυπνη. Στην πραγματικότητα δεν έχει την παραμικρή ιδέα για το τι κάνει. Οι απαντήσεις δεν είναι αποτέλεσμα λογικού συλλογισμού αλλά τυφλής «αντιστοιχίας μοτίβων». Τα τεχνητά νευρωνικά δίκτυα έχουν την ικανότητα να συγκρίνουν πχ μια φωτογραφία διαβατηρίου, ένα «μοτίβο» δηλαδή, με εκατομμύρια άλλα «μοτίβα» και να εξετάσουν, ποια είναι στατιστικά η πιο πιθανή.

Αλλά είναι άλλο πράγμα η μοντελοποίηση και άλλο η θεωρητική κατανόηση.

Ο Αριστοτέλης υποστήριζε ότι η ταχύτητα ενός σώματος που πέφτει εξαρτάται από το βάρος του. Ο Γαλιλαίος, πολλούς αιώνες αργότερα, διόρθωσε τον Αριστοτέλη υποστηρίζοντας, ορθά, ότι όλα τα σώματα θα έπεφταν με την ίδια ταχύτητα αν δεν υπήρχε η αντίσταση του αέρα. Άρα (σε σύγχρονη διατύπωση) η πτώση ενός αντικειμένου προσδιορίζεται από την αλληλεπίδραση δυο φυσικών νόμων, της βαρύτητας και της τριβής. Ένα τεχνητό νευρωνικό δίκτυο μπορεί, αν τροφοδοτηθεί με αρκετά δεδομένα, να φτιάξει ένα «μοντέλο» με το οποίο θα υπολογίζει με ακρίβεια την ταχύτητα πτώσης ενός σώματος, αν ξέρει το βάρος του, το σχήμα του, την επιφάνειά του κλπ. Αλλά δεν θα έχει ιδέα ούτε

ότι υπάρχουν νόμοι, ούτε πως αλληλοεπιδρούν μεταξύ τους.

Ο μεγάλος φυσικός και φιλόσοφος Έρνστ Μαχ υποστήριζε ότι οι φυσικοί νόμοι υπήρχαν μόνο στα μυαλά των ανθρώπων. Αν ισχύει αυτό τότε η τεχνητή νοημοσύνη θα μας ξεπεράσει σίγουρα σε ευφυΐα –αν δεν το έχει κάνει ήδη.

Αλλά δεν ισχύει. Ο Λένιν είχε αφιερώσει πολλές σελίδες στο βιβλίο του «Υλισμός και εμπειριοκριτικισμός» για να απαντήσει στα επιχειρήματά του –που είχαν μεγάλη επιρροή την εποχή εκείνη σε ένα τμήμα της αριστεράς.¹¹ Ο άνθρωπος δεν εφευρίσκει τους φυσικούς νόμους –τους ανακαλύπτει. Και αυτό δεν μπορεί να το κάνει η τεχνητή νοημοσύνη.

Η τεχνητή νοημοσύνη στηρίζεται στις γνώσεις που έχει ήδη κατακτήσει η ανθρωπότητα. Και μπορεί να ενσωματώσει προφανώς σε αυτές και τους νόμους της φυσικής ή των μαθηματικών που της έχουμε διδάξει.¹² Αλλά δεν γνωρίζουμε τα πάντα. Ούτε μπορούν να αναχθούν τα πάντα σε αυτά που ήδη γνωρίζουμε. Πολλοί επιστήμονες και φιλόσοφοι έχουν υποστηρίξει (και υποστηρίζουν ότι ο ανθρώπινος νους δεν είναι απλά μια «μηχανή Τούρινγκ».)¹³

Την άποψη ότι ο ανθρώπινος νους είναι ριζικά διαφορετικός από τις μηχανές τεχνητής νοημοσύνης έχει υποστηρίξει πρόσφατα με διάφορα άρθρα και συνεντεύξεις και ο Νόαμ Τσόμσκι: «Ο ανθρώπινος νους δεν είναι, όπως το ChatGPT και τα παρόμοια του, μια βαρετή στατιστική μηχανή για την αναζήτηση και αντιστοιχία μοτίβων... Αντίθετα, το ανθρώπινο μυαλό είναι ένα εκπληκτικά αποτελεσματικό ... σύστημα που λειτουργεί με μικρές ποσότητες πληροφοριών. Δεν συμπεράνει από τη συχνότητα των συσχετισμών μεταξύ των τμημάτων του λόγου που ανευρίσκει στα δεδομένα, αλλά προσπαθεί να συνάγει συμπεράσματα από τις πληροφορίες, να δώσει εξηγήσεις...Ενώ οι άνθρωποι είμαστε περιορισμένοι στα είδη των εξηγήσεων που μπορούμε λογικά να συνάγουμε,

Διαδήλωση εργαζόμενων στις επιχειρήσεις της Silicon Valley στην Καλιφόρνια.

τα συστήματα μηχανικής μάθησης μπορούν να μάθουν τόσο ότι η γη είναι επίπεδη, όσο και ότι η γη είναι στρογγυλή. Αλιεύουν απλώς τις πιο συχνές φράσεις από τα δεδομένα, οι οποίες αλλάζουν με την πάροδο του χρόνου».¹⁴

Ούτε το επιχείρημα του μεγέθους είναι σωστό. Τα συστήματα τεχνητής νοημοσύνης θα ξεπεράσουν σύντομα τον ανθρώπινο νου και σε αριθμό νευρώνων και σε αριθμό συνάψεων –και για αυτό δεν υπάρχει αμφιβολία. Αλλά η ευφυΐα μας δεν είναι απλά και μόνο αποτέλεσμα κάποιας τυφλής εφαρμογής της διαλεκτικής μετατροπής της «ποσότητας σε ποιότητα». Οι ελέφαντες έχουν περίπου τρεις φορές περισσότερους νευρώνες από εμάς. Αλλά δεν έχουν ούτε γλώσσα, ούτε γραφή, ούτε επιστήμη, ούτε τεχνολογία.

Σημείο καμψής για την ανθρωπότητα;

Η ανθρωπότητα δεν κινδυνεύει από την τεχνητή νοημοσύνη. Κινδυνεύει όμως σοβαρά από αυτούς που την ελέγχουν –από τον καπιταλισμό και τις άρχουσες τάξεις. Ο καπιταλισμός είναι ένα δυναμικό σύστημα. «Η αστική τάξη», έγραφε ο Μαρξ στο Κομμουνιστικό Μανιφέστο, «δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς τη συνεχή επαναστατικοποίηση των εργαλείων της παραγωγής και κατά συνέπεια των σχέσεων παραγωγής και μαζί τους όλων των κοινωνικών σχέσεων. Η

συντήρηση των παλιών τρόπων παραγωγής χωρίς καμιά αλλαγή στη μορφή τους ήταν... η πρώτη προϋπόθεση για την ύπαρξη όλων των προηγούμενων κυρίαρχων τάξεων. Η συνεχής επαναστατικοποίηση της παραγωγής, η αδιάκοπη διακύμανση όλων των κοινωνικών συνθηκών, η συνεχής αβεβαιότητα και ταραχή διακρίνουν την αστική εποχή από όλες τις προηγούμενες».¹⁵

Όλα τα μεγάλα τεχνολογικά άλματα –από την εισαγωγή των πρώτων μηχανών στα εργοστάσια μέχρι την αντικατάσταση της κλασσικής στοιχειοθεσίας στα τυπογραφεία από τους υπολογιστές και την μαζική εισαγωγή των ρομπότ στην αυτοκινητοβιομηχανία– συνοδεύτηκαν από μεγάλες κοινωνικές αναταραχές και συχνά από μεγάλα εργατικά κινήματα. Σε έναν κόσμο που δεν θα ελεγχόταν από μια αχόρταγη μειοψηφία κάθε πρόοδος στην τεχνολογία θα ήταν ευπρόσδεκτη, αφού θα μπορούσε να απαλλάξει τους ανθρώπους από κάποιες κουραστικές δουλειές και να προσφέρει στην κοινωνία νέα πολύτιμα αγαθά. Η τεχνητή νοημοσύνη μπορεί να προσφέρει, για παράδειγμα, ένα πολύτιμο εργαλείο διάγνωσης στην ιατρική. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την πρόληψη συγκρούσεων στα αυτοκίνητα. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την χαρτογράφηση (και αντιμετώπιση) των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής.

Αλλά ο κόσμος μας κυριαρχείται από

μια αχόρταγη μειοψηφία, μια μειοψηφία την οποία τα μόνα που την ενδιαφέρουν είναι το κέρδος και ο ανταγωνισμός. Και για αυτό πέφτουν πάντα «με τα μούτρα» στις νέες τεχνολογίες. «Οι νέες τεχνολογίες δημιουργούν ενθουσιασμό», έγραφε πριν από λίγες ημέρες η εφημερίδα Financial Times. «Η εφεύρεση του σιδηροδρόμου οδήγησε στη 'Σιδηροδρομική Μανία' στη δεκαετία του 1840 στο Ηνωμένο Βασίλειο, η οποία είδε τους επενδυτές να επενδύουν τα πάντα σε μετοχές σιδηροδρόμων. Τη δεκαετία του 1920 το ραδιόφωνο αιχμαλώτισε με παρόμοιο τρόπο τη φαντασία. Και πιο πρόσφατα, η ευφορία για την υιοθέτηση του Διαδικτύου είδε τον Nasdaq να πενταπλασιάζεται μεταξύ 1995 και 2000... Η άνοδος της τεχνητής νοημοσύνης έχει πυροδοτήσει μια παρόμοια φρενιτίδα... Η Goldman Sachs εκτίμησε ότι θα μπορούσε να οδηγήσει σε κέρδη στην παραγωγικότητα που θα μπορούσαν να αυξήσουν το παγκόσμιο ΑΕΠ κατά 7% μέσα στην ερχόμενη δεκαετία».¹⁶

Για τους εργάτες τα πράγματα είναι πολύ διαφορετικά. Οι νέες τεχνολογίες δημιουργούν σχεδόν πάντα νέες, «καλύτερες» θέσεις εργασίας –αφού καταστρέψουν όμως πρώτα χιλιάδες παλιότερες και πετάξουν χιλιάδες εργάτες στην ανεργία. Το ίδιο έχει αρχίσει ήδη να συμβαίνει με την τεχνητή νοημοσύνη. «Σύμφωνα με τη μηνιαία έκθεση της Challenger, Gray, and Christmas για την

αμερικανική αγορά εργασίας, τον Μάιο», μετέδιδε πριν λίγες ημέρες ο Σκάι, «έγιναν στις ΗΠΑ περίπου 80.000 απολύσεις, με 3.900 εξ αυτών να αποδίδονται στην τεχνητή νοημοσύνη... Η Goldman Sachs έχει υπολογίσει ότι 300 εκατ. θέσεις εργασίας θα χαθούν, λόγω της τεχνητής νοημοσύνης».¹⁷ Ανάμεσα στα επαγγέλματα που κινδυνεύουν δεν είναι μόνο κακοπληρωμένες θέσεις εργασίας πχ σε «κέντρα εξυπηρέτησης πελατών» αλλά και καλοπληρωμένες, όπως είναι οι θέσεις εργασίας των προγραμματιστών. Το ChatGPT μπορεί ήδη να γράψει το 40% περίπου του κώδικα που γράφει ένας προγραμματιστής –και μάλιστα σε μερικά κλάσματα του δευτερολέπτου.

Η άρχουσα τάξη είναι βέβαιο ότι θα προσπαθήσει να χρησιμοποιήσει την τεχνητή νοημοσύνη σε κάθε τομέα όπου μπορεί να μειωθεί το κόστος –χωρίς φυσικά να απειληθούν τα δικά της συμφέροντα και προνόμια. Η τεχνητή νοημοσύνη, λένε ήδη κάποιιοι, θα ήταν πολύ πιο αμερόληπτος δικαστής. Η οργή των εργατών απέναντι στο δικαστικό σώμα (δεν είναι μόνο οι Έλληνες Αεροπαγίτες αυτοί που δίνουν πχ το πράσινο φως της ασυδοσίας στα κοράκια των funds) είναι κατανοητή. Αλλά είναι αυταπάτη να πιστεύει κανείς ότι ένα τεχνητό νευρωνικό δίκτυο εκπαιδευμένο από αυτούς, θα είναι πιο δίκαιο απέναντι στους φτωχούς. Ο Γιάννης Αγιάννης, ο μυθικός ήρωας του Ουγκό ήταν, σε τελευταία ανάλυση, κλέφτης. Είναι γελοίο να πιστεύει κανείς ότι μια μηχανή που δεν έχει ιδέα τι σημαίνει αγάπη, παιχνίδι, φίλοι, πόνος, φόβος, έρωτας –όλα αυτά που κάνουν έναν άνθρωπο άνθρωπο– θα έδειχνε κάποια επιείκεια απέναντι σε έναν φτωχό που άρπαξε ένα καρβέλι για να χορτάσει την πείνα του.

Και είναι βέβαιο ότι η άρχουσα τάξη δεν έχει κανέναν ενδοιασμό να χρησιμοποιήσει την τεχνητή νοημοσύνη στην «άμυνα» –στον ανταγωνισμό της με τις άρχουσες τάξεις των άλλων χωρών. Την χρησιμοποιούν ήδη σε κατεθυνόμενες βόμβες και ρουκέτες. Και εύκολα μπο-

ρούμε να φανταστούμε ότι οι ΗΠΑ θα την χρησιμοποιήσουν πχ για τον εντοπισμό και την έγκαιρη απόκριση σε μια ενδεχόμενη πυρηνική επίθεση από τη Ρωσία ή την Κίνα. Τότε πραγματικά η τεχνητή νοημοσύνη θα μπορεί να «αφανίσει την ανθρωπότητα» –όχι γιατί θέλει (οι μηχανές δεν έχουν βούληση) αλλά γιατί στα διεστραμμένα μυαλά της άρχουσας τάξης ο πυρηνικός όλεθρος είναι προτιμότερος από την επικράτηση του αντίπαλου ιμπεριαλισμού.

Η τεχνητή νοημοσύνη είναι ένα επίτευγμα της ανθρωπότητας, ένα επίτευγμα που στηρίχτηκε στη δουλειά όχι μόνο των μεγάλων και διάσημων σαν τον Τούρινγκ, τον Χίντον και την Γκεμπρού αλλά και χιλιάδων ανώνυμων –ερευνητών, μαθηματικών, φιλοσόφων, μηχανικών, τεχνητών και εργατών που δούλεψαν και δουλεύουν είτε στα πανεπιστήμια είτε στις εταιρίες που αναπτύσσουν τις τεχνολογίες αυτές.

Η τεχνητή νοημοσύνη δεν είναι ατύχημα. Ούτε απειλή για την ανθρωπότητα. Ατύχημα και απειλή είναι ο καπιταλισμός. Από αυτόν πρέπει να απαλλαγούμε και όχι από τα θαύματα της ανθρωπίνης εφευρετικότητας που κάνουν τη ζωή μας καλύτερη και ανοίγουν νέα παράθυρα προς την γνώση και τον κόσμο.

Σημειώσεις

1. Το ιστοιούτο έχει δημιουργηθεί από την διάσημη επιστήμονα της πληροφορικής Τίμνι Γκεμπρού. Η Γκεμπρού, που έχει γεννηθεί στην Αιθιοπία, απολύθηκε το 2020 από την Google όταν δημοσίευσε μια μελέτη η οποία έδειχνε ότι τα γλωσσικά μοντέλα που χρησιμοποιούσαν τα συστήματα τεχνητής νοημοσύνης ήταν «ρατσιστικά και σεξιστικά πολωμένο».
2. <https://www.ft.com/content/03895dc4-a3b7-481e-95cc-336a524f2ac2>
3. Στο ίδιο
4. «Αν ζεις σε ένα καπιταλιστικό σύστημα δεν μπορείς να μην έχεις ανταγωνισμό ανάμεσα στην Google και την Microsoft... Είναι αναπόφευκτο σε ένα σύστημα σαν τον καπιταλισμό, ή ένα σύστημα με ανταγωνισμό ανάμεσα σε χώρες σαν τις ΗΠΑ και την Κίνα ότι αυτά τα συστήματα θα αναπτυχθούν. Η μοναδική μου ελπίδα είναι, επειδή αυτό θα είναι κακό για όλους μας, ότι θα υπάρξει κάποια συμφωνία ανάμεσα στην Κίνα και τις ΗΠΑ, όπως είχε γίνει με τα πυρηνικά...»
5. Το τεστ έχει πάρει το όνομά του από τον Άλαν Τούρινγκ (1912-1954), τον «πατέρα της επιστήμης

των υπολογιστών». Ο Τούρινγκ έπαιξε καθοριστικό ρόλο στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο στην αποκρυπτογράφηση των γερμανικών μηνυμάτων. Το 1952 δικάστηκε για «σεξουαλική διαστροφή» (ήταν ομοφυλόφιλος) και υποχρεώθηκε σε αναγκαστική ορμονοθεραπεία η οποία τον έσπρωξε στην αυτοκτονία. Στο ερώτημα αν οι υπολογιστές μπορούν να αναπτύξουν πραγματική ευφροσύνη ο Τούρινγκ απαντούσε ότι αν ο μέσος άνθρωπος συνομιλεί με έναν υπολογιστή και νομίζει ότι συνομιλεί με έναν άλλο άνθρωπο τότε θα πρέπει να θεωρήσουμε ότι η μηχανή διαθέτει πράγματι ευφροσύνη. Ο ίδιος είχε προβλέψει ότι αυτό θα συμβεί γύρω στο 2000. Έπεσε εξω 20 περίπου χρόνια.

6. Για την ακρίβεια μια παρωδία της «ατομοκεντρικής θεραπευτικής μεθόδου» που είχε αναπτυχθεί από τον αμερικάνο ψυχολόγο Καρλ Ρότζερς. Υπάρχουν ακόμα και σήματα στο δίκτυο σε λειτουργία διάφορες απομιμήσεις της Eliza.
7. «Το 1943 οι Warren McCulloch και Walter Pitts πρότειναν μια γενική θεωρία επεξεργασίας πληροφοριών στηριζόμενη σε δίκτυα διαδικτυωμένων διακοπών... τα οποία κατ'εμφημιμό ονόμασαν 'νευρώνες'. Το καθένα από αυτά τα στοιχεία μπορεί να πάρει την τιμή 0 ή 1, όπου 0 σημαίνει ανενεργή κατάσταση και 1 ενεργή... Οι McCulloch και Pitts έδειξαν ότι ένα τέτοιο δίκτυο μπορεί, εξ'ορισμού, να φέρει σε πέρας κάθε υπολογισμό που μπορούμε να φανταστούμε, όπως και ένας προγραμματιζόμενος ψηφιακός υπολογιστής ή η μαθηματική του αφαίρεση, η μηχανή Τούρινγκ». B.Müller, J.Reinhardt, Neural Networks, Springer Verlag 1990, σελ 13
8. https://www.youtube.com/watch?v=aircArUnKk&list=PLZHQB0BOWTQDNU6R1_67000Dx_ZCJB-3pi&index=1
9. B.Müller, J.Reinhardt, σελ VIII
10. <https://www.kathimerini.gr/world/562445968/ipa-dikigoros-chrisimopoiise-pseytikeparapompes-apo-to-chatgpt/>
11. Το βιβλίο του Άντον Πάνεκουκ «Ο Λένιν σαν φιλόσοφος», παρά τηνσαρδάρεια εχθρική του στάση απέναντι στον Λένιν, δίνει μια καλή εικόνα της συζήτησης που υπήρχε την εποχή εκείνη μέσα στην αριστερά για τη φιλοσοφία της επιστήμης.
12. Οι πρώτες μηχανές τεχνητής νοημοσύνης δυσκολεύονταν ακόμα και με απλές μαθηματικές πράξεις. Όχι πια. Αν ζητήσετε από το ChatGPT να υπολογίσει πχ την ταχύτητα με την οποία θα συγκρουστεί ένα βαρίδι που απεθεί να πέσει από ένα ύψος στη γη θα το κάνει χρησιμοποιώντας όλους τους γνωστούς τύπους της φυσικής –τους οποίους όμως τους του έχουμε απλά διδάξει.
13. Οι πιο σημαντικές αντιρρήσεις στις θεωρίες που αντιμετωπίζουν τον άνθρωπο ως αν «μηχανισμό» είχαν έρθει από τον φιλόσοφο J.R.Lucas και τον φυσικό R.Penrose. Μια καλή σύνοψη της συζήτησης αυτής υπάρχει στην «Διαδικτυακή Εγκυκλοπαίδεια της Φιλοσοφίας». <https://iep.utm.edu/lp-argue/>
14. Στις αρχές Μαρτίου η εφημερίδα New York Times δημοσίευσε ένα κείμενο των Chomsky, Robertrs και Watumull για τις «ψευτικές υποσχέσεις της τεχνητής νοημοσύνης». Το κείμενο υπάρχει στο kommon.gr σε ελληνική μετάφραση και επιμέλεια των Α. Αναγνωστάκη, Ε. Παπαδοπετρακή. <https://kommon.gr/theoria/item/6636-oi-froydes-elpides-gia-to-chatgpt-no-amchomsky-ian-roberts-kai-jeffrey-watumull>
15. Αλεξ Καλλίνικος. Οι επαναστατικές ιδέες του Μαρξ. Εκδόσεις Εργατική Δημοκρατία 1998, σελ 160.
16. <https://www.ft.com/content/3b145574-760f-49fd-b42c-a2c4ae22101c>
17. <https://www.skai.gr/news/technology/tehnologia-4000-atomata-apolythikan-mono-ton-maio-antikatastathikan-apo-mixanes>

Πριν λίγους μήνες εκδόθηκε το βιβλίο σου «Οι εργάτες της τέχνης – Το επάγγελμα του ηθοποιού στην Ελλάδα σε καιρούς κρίσης». Τι πραγματεύεται;

Αυτό το βιβλίο είναι ο καρπός μιας μακρόχρονης ενασχόλησης με το χώρο κυρίως των ηθοποιών, που ξεκίνησε τυχαία τη δεκαετία του 2000, με μία συνέντευξη με έναν ηθοποιό για ένα συλλογικό τόμο για τα εργασιακά. Έτσι προέκυψε το “μικρόβιο” για το συγκεκριμένο επάγγελμα. Ακολούθησε πάλι μια ποιοτική έρευνα που την ολοκλήρωσα όταν ξεκίνησε η οικονομική κρίση, σε σχέση με βασικά ζητήματα του επαγγέλματος. Κυρίως με την οριοθέτησή του και κάποια χαρακτηριστικά της αγοράς εργασίας που είχαν να κάνουν με την επισφάλεια, τον τρόπο αμοιβής, με την αόρατη εργασία, με τις δραματικές σχολές κοκ. Όταν ξεκίνησε η πανδημία έβλεπα όλο και περισσότερο μέσα από τις συνεντεύξεις, τις αναρτήσεις στο Facebook, μέσω του Support Art Workers κλπ, την ανάγκη να τονίσουν οι καλλιτέχνες ότι

Το κίνημα των Εργατών της Τέχνης

Η Χριστίνα Καρακιουλάφη διδάσκει στο τμήμα Κοινωνιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης. Το τελευταίο βιβλίο της «Οι Εργάτες της Τέχνης – Το επάγγελμα του ηθοποιού στην Ελλάδα σε καιρούς κρίσης» κυκλοφόρησε λίγο πριν το πρόσφατο κίνημα των καλλιτεχνών, τους πρώτους μήνες της χρονιάς, με αφορμή την υποβάθμιση των καλλιτεχνικών σπουδών.

Με αφορμή το βιβλίο, μιλάει στον Στέλιο Μιχαηλίδη για τη διαδικασία μέσα από την οποία οι καλλιτέχνες τα τελευταία χρόνια μαζικοποίησαν τα σωματεία τους, βγήκαν στο δρόμο, απήργησαν, κατέλαβαν χώρους δουλειάς και σχολές και διεκδικούν τα δικαιώματά τους ως «εργάτες της Τέχνης».

είναι εργαζόμενοι. Και διαβάζοντας το περιεχόμενο των αιτημάτων (επειδή ήταν μες την πανδημία τα περισσότερα ήταν διαδικτυακά διατυπωμένα) διαπίστωνα ότι πολλά από αυτά που είχαμε πει ήδη πολλά χρόνια πριν, δηλαδή πριν το 2008, ανέκυπταν εκ νέου και τελικά ήταν και η πηγή του προβλήματος. Πολλά από τα ζητήματα και τις διεκδικήσεις που προέκυψαν μέσα στην πανδημία είχαν να κάνουν με χρόνιες παθολογίες και ιδιαιτερότητες του καλλιτεχνικού κλάδου. Η πανδημία ήταν μία «καλή ευκαιρία» από ερευνητικής άποψης, διότι η χρονική διαθεσιμότητα των ανθρώπων αυτών μου επέτρεψε να κάνω τις συνεντεύξεις την οποία διαφορετικά δεν θα είχα. Οι περισσότεροι εργαζόμενοι σε δυο-τρεις δουλειές ταυτόχρονα. Έτσι κάπως προέκυψε αυτή η έρευνα, που ουσιαστικά κουμπώνει τα συμπεράσματά της με αυτά που είχαν προκύψει ήδη πριν την οικονομική κρίση, ως προς την επισφάλεια και την ένταση της ευαλωτότητας αυτών των εργαζομένων. Ταυτόχρονα ήταν και μία πάρα πολύ καλή ευκαιρία –κι αυτό φάνηκε και διεθνώς– να αναδείξουν οι καλλιτέχνες τα εργασιακά τους προβλήματα. Δηλαδή να προβληθεί όχι τόσο η καλλιτεχνική, αλλά η εργασιακή τους ιδιότητα.

Ποιες ήταν λοιπόν οι διεκδικήσεις που άρχισαν να αναδεικνύονται μέσα στην πανδημία;

Οι βασικές διεκδικήσεις εκείνη την περίοδο δεν είχαν να κάνουν αυστηρά με τα ζητήματα που ανέκυψαν στο πιο πρόσφατο κίνημα, δηλαδή το πώς οριοθετείται και αναγνωρίζεται ένα επάγγελμα. Αλλά με το αν αυτοί οι εργαζόμενοι μπορούν να έχουν πρόσβαση σε μία σειρά από “διευκολύνσεις” που δόθηκαν κατά την περίοδο της πανδημίας, όπως έγινε με άλλες κατηγορίες εργαζομένων. Και εκεί ανέκυψε το πρόβλημα, ότι πολλοί, επειδή ακριβώς ο τρόπος με τον οποίον γίνεται αυτή η δουλειά στην Ελλάδα είναι τέτοιος, είτε δεν είχαν τα ένσημα, είτε αυτά που είχαν δεν ήταν αρκετά για να έχουν πρόσβαση σε κάποιο

επίδομα ανεργίας, είτε ήταν ανεπαρκή για να μπορούν να αποδείξουν ότι ασκούν κατά κύριο λόγο τη συγκεκριμένη επαγγελματική δραστηριότητα, του ηθοποιού, του μουσικού κλπ. Υπήρχαν πολλοί καλλιτέχνες λοιπόν που δεν μπόρεσαν να πάρουν το επίδομα. Κάποιοι το πήρανε όχι ως καλλιτέχνες αλλά μέσω μιας άλλης δευτερεύουσας επαγγελματικής δραστηριότητας.

Άρα ένα βασικό ζήτημα των διεκδικήσεων αρχικά, ήταν αυτό που έχει να κάνει με τα επιδόματα και τα μέτρα ασφάλειας απέναντι στις οικονομικές συνέπειες της καραντίνας. Κάτω όμως από αυτό φάνηκε ότι υπήρχε ένας σαθρό εργασιακό σύστημα, το οποίο βγήκε στην επιφάνεια την περίοδο της πανδημίας. Μέχρι τότε μπορεί να μη φαινόταν και να καλυπτόταν γιατί κάπως μπορεί να κατάφερναν να τα βγάζουν πέρα. Αλλά πλέον δεν υπήρχε η δυνατότητα συμπλήρωσης του εισοδήματός τους από άλλες πηγές.

Λόγω και των χειρισμών του Υπουργείου Πολιτισμού φάνηκε ακόμα πιο έντονα η ανάγκη να διεκδικήσουν ορατότητα ως εργαζόμενοι και να χαιρούν μιας ίσης μεταχείρισης με τους υπόλοιπους κλάδους. Αυτό που εξέλαβα από τις συνεντεύξεις είναι ένας τρομερός θυμός κι ένα μεγάλο αίσθημα αδικίας σε σχέση με την πολιτική για τους καλλιτέχνες.

Αυτό έφτασε να μεταφράζεται και με κινηματικούς όρους, με παρουσία στο δρόμο. Έγινε απόσπασμα ο πρώτος κλάδος που –μαζί με τους υγειονομικούς εκείνη την περίοδο– έσπασε το σιωπητήριο που πήγε να επιβληθεί με την καραντίνα.

Ναι. Η αλήθεια είναι ότι ήταν από τους κλάδους που βρέθηκε σε μία τρομερή συνθήκη ακραίας οικονομικής ευαλωτότητας και ευπάθειας. Πολλοί δεν είχαν να φάνε, δεν είχαν τα βασικά για την επιβίωση. Αυτό μεταφράστηκε σε μια κινητοποίηση η οποία αρχικά πήρε μορφή κυρίως διαδικτυακά μέσω έκφρασης παραπόνων, αιτη-

μάτων και ανάγκης συντονισμού μέσω του Facebook και μέσω της ομάδας του support art workers. Στη συνέχεια μεταφράστηκε σε μια πιο κινηματική δράση, με την οργάνωση διαδηλώσεων. Μάλιστα οι προσδοκίες του κόσμου αυτού για τη συμμετοχή του κλάδου στις κινητοποιήσεις ήταν ακόμα μεγαλύτερες από τον αριθμό που κατέβηκαν στο δρόμο. Αρχίζουν να βλέπουν τον εαυτό τους σαν εργατές της Τέχνης.

Αυτή η συνειδητοποίηση γίνεται λόγω της οικονομικής ανάγκης. Σε ένα κομμάτι του κλάδου που ήδη είχε μια πολιτική ταυτότητα, η συνειδητοποίηση αυτή υπήρχε. Απέκτησε πιο μαζικά χαρακτηριστικά μέσα στην πανδημία. Δεν είμαι σίγουρη ότι αυτό είναι μια μόνιμη συνειδητοποίηση για όλους. Σίγουρα πολλούς η συνειδητοποίηση του εαυτού τους ως «εργάτη της Τέχνης» θα τους συνοδέψει καθ’ όλη τη διάρκεια του εργασιακού τους βίου. Κυρίως αυτούς που είχαν και θα συνεχίσουν να έχουν συμμετοχή στα κινήματα. Δεν είμαι σίγουρη ότι θα παραμείνει σε όλους όσο γίνεται επιστροφή στην «κανονικότητα» ως το πούμε.

Σίγουρα μια μετρήσιμη αλλαγή είναι η επιστροφή του κλάδου στο συνδικαλισμό. Ξαφνικά το ΣΕΗ έγινε ένα σωματείο το οποίο έχει χιλιάδες μέλη, κάνει συνελεύσεις με εκατοντάδες κόσμο, πολύ περισσότερο από πριν. Ένα μέρος του βιβλίου περιγράφει αυτή τη διαδικασία. Πες μας με λίγα λόγια πώς γίνεται αυτή η επιστροφή.

Η επιστροφή στο σωματείο γίνεται ακριβώς εκείνη τη χρονική στιγμή που συνειδητοποιούν την εργασιακή τους ευαλωτότητα. Βέβαια θα μπορούσε να μην γίνει. Δεν ήταν δεδομένη θέλω να πω η επιστροφή στο ΣΕΗ. Μέχρι εκείνη την περίοδο το σωματείο ήταν απαξιωμένο. Οι περισσότεροι απείχαν για διάφορους λόγους, είτε πολιτικούς, είτε επειδή θεωρούσαν ότι το σωματείο δεν εκπροσωπούσε αποτελεσματικά τα συμφέροντά τους.

Νομίζω ότι περισσότερο είχε να κά-

νει με μία απόφαση, κυρίως νέων ανθρώπων, να μπουν στο σωματείο, να εμπλακούν, να αξιοποιήσουν νέους τρόπους δράσης, νέους τρόπους προσέγγισης, ίσως και ένα διαφορετικό λεξιλόγιο. Ένας λόγος για τον οποίον υπήρξε αυτή η ενδυνάμωση του σωματείου ήταν και λόγω της συνθήκης αλλά και επειδή αποφάσισε να μπει μια νέα γενιά εργαζομένων των Τεχνών που είχε γνωρίσει μόνο κρίση. Μια γενιά που μπήκε στην αγορά εργασίας από τις αρχές της οικονομικής κρίσης και μετά, δεν γνώρισαν ποτέ καλούς μισθούς, δεν γνώρισαν ποτέ συλλογική σύμβαση, δεν γνώρισαν τι σημαίνει πληρωμένη πρόβα. Αυτοί οι άνθρωποι με κάποιον τρόπο το πάλεψαν κι επιβίωσαν μέσα σε αυτές τις συνθήκες. Θεωρώντας πια ότι βγήκαμε από την οικονομική κρίση στο τέλος της δεκαετίας, ήρθε καπάκι η πανδημία. Οπότε ήρθε πιο επιτακτικά η ανάγκη να ανακαλύψουν ένα όπλο για να αντισταθούν και να διεκδικήσουν. Έβλεπαν ταυτόχρονα ένα σωματείο το οποίο λειτουργούσε με άλλους όρους. Δηλαδή λειτουργούσε με άλλον διαφορετικό τρόπο διεκδίκησης πιο απαρχαιωμένο στα δικά τους τα μάτια, από ανθρώ-

πους που ήταν μιας παλιάς γενιάς ηθοποιών, οι οποίοι δεν είχαν καλή επαφή με την εργασιακή πραγματικότητα των νέων ηθοποιών. Κι έτσι οι περισσότεροι μέχρι τότε δεν πήγαιναν στο σωματείο, θεωρούσαν ότι είναι ένα μικρό κύκλωμα. Δεν είχαν διαμορφωθεί και οι μηχανισμοί, όσο καλές προθέσεις και αν είχε το σωματείο, ώστε ο νέος ηθοποιός που ζει κι εργάζεται μες στην επισφάλεια να νιώσει ότι μπορεί να πάει στο σωματείο να καταγγείλει.

Η στροφή στο σωματείο έκανε τη διαφορά. Αν δεν είχε γίνει αυτό θα παρέμενε ένα απαρχαιωμένο και απαξιωμένο σωματείο από τη μια, και μια έντονη κινηματική δράση από την άλλη, που όμως όσο βγαίναμε από την πανδημία κάποια στιγμή θα ξεφούσκωνε. Το Support Art Workers και μεν ξεκίνησε πολύ δυναμικά αλλά κι αυτό θα ξεφούσκωνε. Οι ίδιοι που το έστησαν θεωρούσαν ότι το Support είναι σαν το λάδι στην κινηματική μηχανή, αλλά δεν είναι η μηχανή η ίδια, ο πυρήνας της. Ένα κίνημα στο Facebook δεν μπορεί να διεκδικήσει θεσμικά, δεν μπορεί να μιλήσει με εργοδότες, δεν μπορεί να υπογράψει συλλογική σύμβαση εργασίας,

δεν μπορεί να βγάλει απεργία. Την ίδια στιγμή έχεις ένα ιστορικό σωματείο σε έναν κλάδο όπου και μεν για 10 χρόνια δεν έχει συλλογική σύμβαση, αλλά παρ' όλα αυτά μόνο μέσω αυτού μπόρεσαν να ασκηθούν πιέσεις.

Ταυτόχρονα βλέπουμε στη συγκεκριμένη περίοδο να συνδέονται τα συνδικαλιστικά-οικονομικά αιτήματα με το ζήτημα του σεξισμού και των σεξουαλικών επιθέσεων, με αποκορύφωμα τις περιπτώσεις Λιγνάδη και Φιλίππιδη.

Το ενδιαφέρον είναι ότι το ζήτημα των παρενοχλήσεων εντάχθηκε σε ένα πλαίσιο εργασιακό. Δηλαδή η παρενόχληση καταγγελλόταν ως τέτοια στον εργασιακό χώρο, κάτι το οποίο ήταν στενά συνυφασμένο με το γεγονός ότι πρόκειται για μία αγορά εργασίας απορρυθμισμένη που διακρίνεται από επισφάλεια. Οι καταγγελίες συνδέθηκαν με το υπάρχον εργασιακό καθεστώς που διαμορφώνει τις συνθήκες για τις παρενοχλήσεις.

Επίσης ενδιαφέρον έχει ότι πέρα από τις περιπτώσεις που έφτασαν στα φώτα της δημοσιότητας και προβλήθηκαν, είμαι σίγουρη ότι έχουν γίνει πά-

ρα πολλές καταγγελίες στο πειθαρχικό που δεν είχαν πάρει την ίδια έκταση. Είναι θετικό ότι όλο αυτό δεν περιορίστηκε σε μια εξατομικευμένη ερμηνεία για κάποιον συγκεκριμένο κακοποιητή, αλλά εντάχθηκε σε ένα πλαίσιο σύμφωνα με το οποίο, το ζήτημα έχει να κάνει με σχέσεις εξουσίας, οι οποίες διαμορφώνονται λόγω επισφάλειας, στις οποίες ο κάθε εργοδότης μπορεί να θεωρεί ότι επειδή έχει το πάνω χέρι, μπορεί να εκμεταλλεύεται.

Το βιβλίο βγαίνει λίγο πριν το νέο ξέσπασμα το κινήματος των εργατών της Τέχνης με αφορμή το ΠΔ 85. Μάλιστα το ζήτημα της καλλιτεχνικής εκπαίδευσης το πιάνεις στο βιβλίο, πριν ακόμα γίνουν οι καταλήψεις στα θέατρα και τις δραματικές σχολές. Πως είδες αυτό που ακολούθησε;

Αν δεν υπήρχαν όλες αυτές οι ζυμώσεις που προηγήθηκαν και οι αγώνες μέσα στην πανδημία, αν αυτή η επίθεση ερχόταν σε μια άλλη συγκυρία, η επίθεση του ΠΔ85 ίσως δεν θα έμπαινε καν ως θέμα. Σε όλες τις συνεντεύξεις, όχι μόνο τώρα αλλά και παλαιότερα, αυτές που πήρα πριν το 2008, βασικό θέμα ήταν η δημιουργία μιας ανώτατης σχολής παραστατικών τεχνών και γενικότερα να υπάρξει μια ανωτατοποίηση της θεατρικής εκπαίδευσης. Είναι ένα πάγιο αίτημα από τότε που καταργήθηκε η άδεια ασκήσεως επαγγέλματος κι ο καθένας μπορεί να δηλώνει ηθοποιός. Αλλού υπάρχει αυτό. Στη Γαλλία ας πούμε που ξέρω καλά, μιλάμε για ανώτατες σπουδές ισότιμες με τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Εδώ υπάρχουν άνθρωποι που έδωσαν εξετάσεις για να μουν στις σχολές, το Υπουργείο Πολιτισμού καταρτίζει μια λίστα των αναγνωρισμένων δραματικών σχολών και την ίδια στιγμή που τις θεωρεί αναγνωρισμένες καταλήγει να τις απαξιώνει. Αλλά είναι και το πιο ουσιαστικό, ότι έχεις ανθρώπους που έχουν μελετήσει, έχουν αφιερώσει χρόνο, συχνά αόρατο χρόνο που κανείς δεν μπορεί να τον εκτιμήσει, να τον πληρώσει,

να τον αξιολογήσει, και τους θεωρείς απόφοιτους λυκείου.

Υπήρχε ένας συσσωρευμένος θυμός που αφορά την υπουργό Πολιτισμού. Οι καλλιτέχνες είχαν συσσωρεύσει πολύ οργή απέναντι στην κ.Μενδώνη, λόγω δηλώσεών της, λόγω της στάσης της, του πώς απαξίωνε τους καλλιτέχνες. Πετούσε το μπαλάκι στους ίδιους για τις συνθήκες που βίωσαν. Π.χ η δήλωσή της για την ανασφάλιστη εργασία ήταν σαν να έλεγε ότι εσείς φταίτε που δουλεύετε μαύρα. Αυτή η συσσωρευμένη οργή ήταν η κινητήριος δύναμη για αυτό που ακολούθησε από τον Δεκέμβρη και μετά. Σου λένε οι καλλιτέχνες, εργαζόμενοι και σπουδαστές, «μας απαξίωσες μες στην πανδημία και συνεχίζεις να κάνεις το ίδιο». Και το ζήτημα μπήκε ευρύτερα γιατί είναι σαν να έχουμε δύο Πολιτισμούς. Τον έναν τον πιο εμπορικό, αυτόν που θα φέρει έσοδα από τουρίστες, ό,τι έχει να κάνει με μνημεία, με την Αρχαία Ελλάδα κλπ. Κι από την άλλη μεριά τις παραστατικές τέχνες που τις έχεις μέσα στην απαξίωση. Διαπίστωσαν ότι το ίδιο το Υπουργείο Πολιτισμού αντί να προσπαθεί να ικανοποιήσει το σύνολο των διεκδικήσεων των καλλιτεχνών ακολουθεί δύο διαφορετικές στάσεις και στρατηγικές.

Κι ενώ μέσα στην πανδημία δεν υπήρχε πρόσβαση στους εργασιακούς χώρους και τις σχολές, ο συντονισμός γινόταν διαδικτυακά, γίνονταν κάποιες κινητοποιήσεις και δράσεις στο δρόμο, τώρα αυτό είχε αλλάξει. Υπήρχε η δυνατότητα να αντιδράσουν μέσα στους χώρους δουλειάς. Γι' αυτό έγιναν οι καταλήψεις και είδαμε κινητοποιήσεις εν ώρα εργασίας κατά τη διάρκεια των παραστάσεων. Εκμεταλλεύτηκαν τις δυνατότητες που τον καιρό της καραντίνας δεν υπήρχαν.

Νομίζω ότι αυτή η γενιά που είναι τώρα στις δραματικές σχολές, όπως και η γενιά που βγήκε στην αγορά εργασίας μέσα στην κρίση και μόνο αυτό έζησε, έχει πια τη συνειδητοποίηση ότι αν δεν κάνουμε κάτι αυτή η συνθήκη δεν θα

αλλάξει. Η προηγούμενη γενιά ίσως είχε και μια καβάτζα. Οι σημερινοί όμως σαραντάρηδες, τριαντάρηδες και πιο νέοι δεν έχουν καβάτζα. Πήρα συνέντευξη από ανθρώπους που πραγματικά πρέπει να έχουν μία πολυδιάσπαση και επαγγελματική εξουθένωση από τις τόσες δουλειές που κάνουν για να επιβιώσουν οικονομικά και καλλιτεχνικά. Το ότι ενεπλάκησαν με αυτόν τον έντονο τρόπο τα νέα παιδιά στις δραματικές σχολές, ακόμα και στα καλλιτεχνικά-μουσικά σχολεία, σημαίνει ότι υπάρχει η αντίληψη «αν εμείς δεν κάνουμε κάτι, αυτή η αέναη συνθήκη κρίσης θα είναι ο κανόνας κι όχι η εξαίρεση». Δηλαδή έχεις ένα κλάδο που είναι 10 χρόνια χωρίς συλλογικές συμβάσεις εργασίας και βλέπεις πόσο απροστάτευτος έμεινε. Αυτό το βλέπει όλο και περισσότερος κόσμος και ξέρει ότι αν δεν κάνει κάτι δεν θα σταματήσει. Γι' αυτό βλέπουμε χιλιάδες που αποφάσισαν να πάρουν την τύχη στα χέρια τους, να αντιδράσουν, να ριζοσπαστικοποιηθούν.

Σε ένα μέρος του βιβλίου ασχολείσαι με το ζήτημα των ΑΜΚΕ. Μικρών εταιριών δηλαδή που στήνουν ηθοποιοί και που μέσω αυτών προσλαμβάνονται από τους εργοδότες. Η ύπαρξη των ΑΜΚΕ και οι όροι με τους οποίους συνάπτουν συμφωνίες με τους παραγωγούς, χρησιμοποιούνταν σαν επιχείρημα στις συνελεύσεις του ΣΕΗ, κόντρα σε μια -οριακά πλειοψηφική- διεκδίκηση για απεργία διαρκείας.

Ναι το ζήτημα των ΑΜΚΕ κι εμένα μου ανέκυψε ως κάτι μη αναμενόμενο στις συνεντεύξεις. Οι ΑΜΚΕ αν κι έδωσαν λύση σε ένα βιοποριστικό πρόβλημα -και δημιουργικό ίσως γιατί κάποιιοι άνθρωποι έσθησαν έτσι τις ομάδες τους, έκαναν δουλειές που ήθελαν- αναπαρήγαγαν τελικά αυτή τη συνθήκη της επισφάλειας και τη στρεβλή κατάσταση ότι είμαι κι εργαζόμενος κι εργοδότης, από που διεκδικώ; Ή ότι υπάρχουν ρήτρες που έχουν υπογραφεί στη συμφωνία με τον παραγωγό, που είναι πολύ αυστηρές και

Μετά το έγκλημα στα Τέμπη, καλλιτεχνική διαμαρτυρία στην Πανεργατική της 8 Μάρτη 2023.

τιμωρητικές. Αλλά η απεργία είναι δικαίωμα αναφαίρετο και κατοχυρωμένο και δεν θα έπρεπε μια τέτοιου είδους επιχειρηματολογία να το αναιρεί. Δηλαδή αν πάμε σε έναν άλλο κλάδο, τον ερευνητικό για παράδειγμα, κι ένας ερευνητής που παίρνει μια υποτροφία αποφασίσει να απεργήσει, επιτρέπεται να έρθει το ΙΚΥ και να του πει δεν μου παρέδωσες, πλήρωνε; Κανείς δεν μπορεί να σου στερήσει το δικαίωμα να απεργήσεις πόσο μάλλον μία ρήτρα.

Από τις πιο επιτυχημένες κινητοποιήσεις ήταν στις 15 Φλεβάρη όταν οι καλλιτέχνες βάδισαν μαζί στο δρόμο με τους απεργούς εκπαιδευτικούς. Και στην απεργία των υγειονομικών εκείνες τις μέρες είδαμε τις καταλήψεις να κατεβαίνουν με το πανό τους στη διαδήλωση. Βλέπεις ότι η συνειδητοποίηση των καλλιτεχνών ως εργατών της Τέχνης, συνοδεύεται και με την αντίληψη ότι αποτελούν κομμάτι μιας ευρύτερης εργατικής τάξης κι εργατικού κινήματος;

Ναι, και μάλιστα αυτό έγινε με όρους διεκδίκησης απέναντι και στην υπόλοιπη εργατική τάξη. Ότι και οι άλλοι οι εργαζόμενοι θα πρέπει να τους βλέ-

πουν ως τέτοιους. Υπήρχε η ανάγκη να αποδείξουν ότι και αυτοί ως εργαζόμενοι πρέπει να αμοιφθούν, έχουν ανάγκη από ωράριο, έχουν ανάγκη από ασφάλιση, έχουν νοίκι να πληρώσουν και λογαριασμούς, έχουν εργασιακά δικαιώματα. Και χρειάστηκε να πείσουν τον υπόλοιπο κόσμο ότι δεν είναι άνθρωποι που απλά κάνουν το χόμπι τους. Σου λένε, αν θέλω να κάνω το χόμπι μου το κάνω και σπίτι μου, αλλά όταν ανεβαίνω σε μια σκηνή, χρησιμοποιώ τις γνώσεις μου, την εργασιακή μου εμπειρία, μοχθώ και γ' αυτό θέλω να πληρώνομαι.

Και ταυτόχρονα συμπορεύτηκαν με την υπόλοιπη εργατική τάξη πάνω σε κοινά αιτήματα. Αυτό είναι μια ακόμα επιτυχία των ζυμώσεων που έγιναν από την πανδημία και μετά. Δεν βλέπουμε κάτι τέτοιο να γίνεται πιο πριν με τους ίδιους όρους. Ότι παρά τα επιμέρους ζητήματα του κάθε κλάδου υπάρχει κοινός τόπος. Οι διεκδικήσεις είναι κοινές. Για αξιοπρεπή αμοιβή, για ωράριο, για συλλογική σύμβαση, για κοινωνική ασφάλιση, αξιοπρεπείς συνθήκες εργασίας.

Πως βλέπεις τη συνέχεια αυτού του κινήματος;

Δεν μπορώ να πω αν είμαστε σε μια

φάση κάμψης μετά τις καταλήψεις ή κάτι τέτοιο και δεν χρειάζεται να το προεξοφλήσουμε. Αυτό που μπορώ να πω είναι όλοι αυτοί οι άνθρωποι που ενεπλάκησαν πιο ενεργά, στήριξαν το κίνημα, ασχολήθηκαν με τις διάφορες παρατάξεις του ΣΕΗ, είναι ζητούμενο να συνεχίσουν μαζί με τη νέα γενιά που έρχεται τελειώνοντας τις σχολές και θα μπει ενεργά στην εργασία του κλάδου. Θα το κάνει; Ή λόγω πολυαπασχόλησης δεν θα έχει κανείς το χρόνο να ασχοληθεί; Αυτό είναι ο κίνδυνος με αυτά τα επαγγέλματα. Επειδή ακριβώς δεν μπορούν να τα βγάλουν πέρα με την κυρία εργασία τους και μπλέκουν με χίλια δυο άλλα πράγματα είτε για λόγους καλλιτεχνικής έκφρασης, είτε για λόγους βιοποριστικούς, τελικά ο χρόνος που απομένει είναι πολύ λίγος.

Ίσως αυτά τα παιδιά που άρχισαν τις σπουδές τους μέσα στην πανδημία κι έζησαν την εμπειρία, τόσο των διεκδικήσεων εκείνης της φάσης όσο και τώρα με το κίνημα που βγήκε με το ΠΔ, έχοντας μάλιστα συνειδητοποιήσει την επισφαλή τους εργασιακή συνθήκη, να αποτελέσουν μια καλή μαγιά για να εμπλακούν στο σωματείο. ■

Βιβλιοκριτική

Στη Σκιά του Στάλιν-Μια παγκόσμια ιστορία του ελληνικού κομμουνισμού

Νίκος Μαραντζίδης

396 σελίδες, 19 ευρώ

Εκδόσεις Αλεξάνδρεια

Ο Νίκος Μαραντζίδης έγινε γνωστός τα προηγούμενα χρόνια για την συνεργασία του με τον Στάθι Καλύβα στο λεγόμενο «νέο κύμα» της ιστοριογραφίας. Αυτή η «μετα-αναθεωρητική σχολή», όπως αυτοπροσδιορίζονταν, υποστήριζε επί της ουσίας ότι για τη βία των ταγματασφαλιτών συνεργατών των ναζί στην Κατοχή έφταγε η βία της ΕΑΜικής Αντίστασης και ότι τον Εμφύλιο τον προκάλεσε το ΚΚΕ. Ο Καλύβας σήμερα είναι σύμβουλος του Μητσοτάκη. Ο Μαραντζίδης από την άλλη μετά τη θητεία του στο Ποτάμι -και το «Ναι» στο δημοψήφισμα του 2015- κατέληξε στο ΣΥΡΙΖΑ. Στο βιβλίο αναπαράγει την ουσία της θέσης του «νέου κύματος» διανοημένη με αναφορές στους «συναισθηματικούς λογαριασμούς» του με τον «κομμουνισμό» και τη «γοητεία» που του ασκεί.

Θέμα του βιβλίου είναι η διερεύνηση της ιστορίας του ΚΚΕ από το 1918 μέχρι το 1956 μέσα από τις σχέσεις του και την ένταξή του στους «διεθνείς θεσμούς» του κομμουνιστικού κινήματος με κέντρο τη Μόσχα. Το πρώτο μέρος του βιβλίου καλύπτει την περίοδο του Μεσοπολέμου μέχρι το 1939 και το δεύτερο την περίοδο του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου και τα πρώτα «ψυχροπολεμικά χρόνια» μέχρι το 1956. Το 1956 είναι η χρονιά της «μυστικής έκθεσης» του Χρουστσόφ για τα εγκλήματα του Στάλιν στο 20ο Συνέδριο του ΚΚΣΕ και της καθαίρεσης του Νίκου

Ζαχαριάδη από γραμματέα του ΚΚΕ μετά την επέμβαση της Μόσχας. Το 1931 είχε γίνει γραμματέας από μια άλλη τέτοια επέμβαση.

Το πρόβλημα είναι ακριβώς αυτή η ενιαία περιοδολόγηση, από το 1918-1956. Για τον Ν. Μαραντζίδη υπάρχει μια αδιάσπαστη συνέχεια ανάμεσα στον Λένιν και τον Στάλιν, έστω κι αν αναγνωρίζει ότι υπάρχουν αλλαγές σε αυτήν την περίοδο που αντανακλάστηκαν και στα Κομμουνιστικά Κόμματα όπως στο ΚΚΕ. Πρόκειται για το κλασικό σχήμα των αντικομμουνιστών φιλελεύθερων εδώ και δεκαετίες, δεν έχει τίποτα «νέο».

Αυτό το σχήμα αγνοεί τα γεγονότα. Μια θάλασσα αίματος χωρίζει το μπολσεβικισμό από τον σταλινισμό όπως έγραφε ο Τρότσκι στα μέσα της δεκαετίας του '30. Είναι, για παράδειγμα, διαστρέβλωση της ιστορίας να ισχυρίζεται ο Μαραντζίδης ότι ο Στάλιν: «*συνέχισε την πολιτική υποστήριξης των 'δικαιωμάτων των εθνότητων' ίσως και επειδή, σε τελική ανάλυση, στην περίπτωση του Στάλιν η σύνδεση της τάξης με την εθνότητα να αποκτούσε βαθιά ταυτοτικό χαρακτήρα καθώς συνέδεε τον Γεωργιανό με τον προλετάριο*». Στην πραγματικότητα η δεκαετία του '30 ήταν μια δεκαετία απεπανάστασης κατά την οποία ξηλώθηκαν όλες οι κατακτήσεις του Οκτώβρη απ' τα στοιχειώδη δικαιώματα στο χώρο δουλειάς μέχρι τα δικαιώματα των γυναικών -και στο «εθνικό ζήτημα».

Το ίδιο ισχύει και για την ιστορία του ΚΚΕ. Ο συγγραφέας ισχυρίζεται ότι η «σταλινοποίηση» του ΚΚΕ ήταν απλά η κορυφή της «ρωσοποίησής» του η οποία είχε ξεκινήσει σχεδόν με την ίδρυσή του. Κι όμως μια τεράστια, ποιοτική, απόσταση χωρίζει το ΣΕΚΕ/ΚΚΕ του Πουλιόπουλου που έλεγε ότι ο εχθρός είναι στην ίδια μας τη χώρα με το ΚΚΕ του Ζα-

χαριάδη που έλεγε ότι στον «πόλεμο που διευθύνει η κυβέρνηση Μεταξά» δίνουμε όλες μας τις δυνάμεις. Ανάμεσα στο ΣΕΚΕ/ΚΚΕ που οργάνωνε απεργίες στη διάρκεια της Μικρασιατικής Εκστρατείας και το ΚΚΕ που θυσίασε τον ηρωικό Μάη του '36 στη Θεσσαλονίκη γιατί επεδίωκε την συνεργασία με τους Φιλελεύθερους.

Το παράδοξο αποτέλεσμα αυτής της ισοπεδωτικής οπτικής είναι ένα βιβλίο στο οποίο συνυπάρχουν ο θαυμασμός στον Ζαχαριάδη και το σταλινικό ΚΚΕ με την αναπαραγωγή των εξοργιστικών κλισιέ του «νέου κύματος». Από τη μια αναφορές στην «τόλη» και τις «υπερβάσεις» του Ζαχαριάδη που δυστυχώς λόγω «ταμπεραμέντου» δεν διέθετε «ταλέντο σχοινοβάτη» ώστε να οδηγήσει το ΚΚΕ στο δρόμο του Γαλλικού ή του Ιταλικού κόμματος.

Απ' την άλλη, διαβάζουμε, στις πρώτες κίολας σελίδες, για τις «αμφιλεγόμενες πρακτικές του μετεμφυλιακού καθεστώτος». Το κράτος της Δεξιάς, του χωροφύλακα και των πιστοποιητικών «κοινωνικών φρονιμάτων», των εκτελεσμένων και των πολιτικών κρατούμενων και εξόρι-

στων εξαφανίζεται. Όταν φτάνουμε στο 1944, η πλευρά της άρχουσας τάξης και του βρετανικού ιμπεριαλισμού εξαφανίζεται και αυτό που μένει είναι οι «επαναστατικές ορμές» ενός μέρους της ηγεσίας του ΚΚΕ που έψαχνε, αλλά τελικά δεν βρήκε, στήριγμα στους Βαλκάνιους και Ρώσους συντρόφους.

Αυτό που αποσιώζει εκκωφαντικά από το βιβλίο και την οπτική του Μαραντζίδη είναι η εργατική τάξη, οι αγώνες και οι πολιτικές της εμπειρίες. Τα επαναστατικά κόμματα που άρχισαν να διαμορφώνονται από το 1919 με πρωτοβουλία της Κομμουνιστικής Διεθνούς (Κομμιντέρν) και των μπολσεβίκων δεν έπεσαν από τον ουρανό. Ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος είχε φέρει τη μεγάλη ρήξη στην Αριστερά της εποχής. Οι ρεφορμιστές, οι υποστηρικτές του κοινοβουλευτικού δρόμου κατέληξαν να στηρίζουν τις άρχουσες τάξεις στο σφαγείο. Οι επαναστάτες αντιτάχτηκαν στον ιμπεριαλιστικό πόλεμο. Οι μπολσεβίκοι οδήγησαν τα εργατικά συμβούλια στη νίκη τον Οκτώβρη του 1917. Και πίστευαν ακράδαντα ότι το μέλλον της Ρώσικης Επανάστασης θα καθοριζόταν από τη νίκη της εργατικής επανάστασης στις άλλες χώρες, για την ακρίβεια ότι ήταν η πρώτη τους πράξη.

Από το Βερολίνο μέχρι τη Σαγκάη εκατοντάδες χιλιάδες πρωτοπόροι εργάτριες και εργάτες στρέφονταν στο παράδειγμα του Οκτώβρη και των μπολσεβίκων για να παλέψουν νικηφόρα ενάντια στο σύστημα. Αυτό έκανε τη «Μόσχα του Λένιν» (για να θυμηθούμε το βιβλίο του Α. Ροσμέρ) κέντρο της επαναστατικής Αριστεράς, όχι μιας «κοσμικής θρησκείας» όπως αρέσκειται να επαναλαμβάνει ο Μαραντζίδης. Ήταν η σταλινική αντεπανάσταση εκείνη που μετέτρεψε την Κομμιντέρν και τα κόμματά της σε «συννοριακές περιπόλους του υπουργείου Εξωτερικών» όπως επεσήμαινε καυστικά ο Τρότσκι ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του '20.

Το κίνημα, όμως, αποσιώζει εξίσου εκκωφαντικά όταν το βιβλίο καταπιάνεται με τη δεκαετία του '40 και την Αντίσταση. Η ηγεσία του ΚΚΕ, και μετά την επιστροφή του Ζαχαριάδη την άνοιξη του 1945, ήταν σταθερά προσανατολισμένη στο κοινοβουλευτικό δρόμο όπως οι ηγεσίες των ΚΚ της Δύσης που θυσιάζαν την επανα-

στατική δυναμική της Αντίστασης για να συμμετέχουν στις αστικές κυβερνήσεις «εθνικής ενότητας». Όμως, το κίνημα που είχε κάνει την Γενική Απεργία που ακύρωσε την επιστράτευση το 1943, το κίνημα που είχε απελευθερώσει τα 2/3 της χώρας, ασφυκτιούσε σε αυτό το πλαίσιο. Δεν μπορούμε να κατανοήσουμε τις παλινωδίες και τα ζιγκ-ζαγκ της ηγεσίας του ΚΚΕ σε όλη αυτή την περίοδο αγνοώντας τον κόσμο που πάλευε και έλπισε ότι η κοινωνία θα αλλάξει ουσθέμελα.

Το βιβλίο του Ν. Μαραντζίδη προσπαθεί να στριμώξει την ιστορία της Αριστεράς στα καλούπια ενός αντιδραστικού «αναθεωρητισμού» που έχει χρεωκοπήσει εδώ και χρόνια. Πάνε οι εποχές όπου μεσουρανούσαν οι θεωρίες για το «τέλος της ιστορίας». Η πάλη για να αλλάξουμε τον κόσμο συνεχίζεται και τις απαντήσεις, για το τι πήγε στραβά στο παρελθόν πρέπει να τις ψάξουμε στην κληρονομιά του Τρότσκι και του Πουλιόπουλου, όχι σε θεωρίες που προσπαθούν να υποβιβάσουν τον κόσμο της Αριστεράς σε οπαδούς μιας κόκκινης «θρησκείας».

Λεάνδρος Μπόλαρης

Μετανάστες εργάτες γης, καθεστώς εξαίρεσης στην εργασία και στην κινητικότητα

Απόστολος Καψάλης

232 σελίδες, 15€

Εκδόσεις Απάρσις

Ο Απόστολος Καψάλης ερευνά τις συνθήκες εργασίας των 300.000 μεταναστών εργατών γης στην Ελλάδα, μέσα σε περίοδο όπου η άρχουσα τάξη και η ΝΔ έχει ψηλά στην ατζέντα της το ρατσισμό και την επίθεση στα εργασιακά δικαιώματα όλων των εργατών.

Σε ένα ολόκληρο κομμάτι της εργατικής τάξης, τους μετανάστες εργάτες γης, που το εκτιμά ότι αποτελεί το 95% των μεροκαματιάρηδων στα χωράφια, έχει επιβληθεί μια σειρά νόμων και ρατσιστικών ρυθμίσεων ώστε να εργάζεται και να ζει σε «καθεστώς εξαίρεσης». Η εργασία του δεν

αντιμετωπίζεται ισότιμα ως μόνιμη αλλά ως περιστασιακή και εποχική με αποτέλεσμα οι κυβερνήσεις να της επιβάλλουν «ειδικές» ρυθμίσεις. Η συντριπτική πλειοψηφία εργάζεται χωρίς χαρτιά, ασφάλιση και πολλές φορές χωρίς κατάλυμα. Η είσοδος αυτού του πολυάριθμου κομματιού της εργατικής τάξης στην οργανωμένη δράση θα έκανε την διαφορά στη δύναμη και τις μάχες ενάντια στο κεφάλαιο.

Το βιβλίο είναι πολύτιμο. Καταγράφει τις αλλαγές στο νομικό πλαίσιο που επέβαλαν οι κυβερνήσεις μετά το 1992, ένα σύνολο νόμων και ρυθμίσεων συστηματικών διακρίσεων σε βάρος των μεταναστών εργατών γης προκειμένου να επιβάλουν ότι οι επιχειρηματίες της υπαίθρου θα απολαμβάνουν υψηλά κέρδη έχοντας πειθαρχημένη εργατική δύναμη, χωρίς συνδικαλισμό, με χαμηλούς μισθούς και αυστηρό έλεγχο από το κράτος. Παρουσιάζει πολύτιμα στοιχεία της διασποράς σε όλη την χώρα αυτής της εργατικής τάξης και των καλλιεργειών στις οποίες εργάζεται. Χωρίς αυτήν είναι αδιανόητη η παραγωγή και η συγκομιδή.

Όπως αναφέρει, το τελευταίο διάστημα αυξάνονται οι κραυγές για έλλειψη εργατικών χεριών στην υπαίθρο και τον τουρισμό αλλά με προσπάθεια διατήρησης της νεοφιλελεύθερης αντιμετώπισης της απορρύθμισης χωρίς υπαναχώρηση «από τις ασφαλειοκεντρικού περιεχομένου δεσμεύσεις περί μηδενικής ανοχής απέναντι στις παράτυπες μεταναστεύσεις, άρα και από τις υποσχέσεις στο ακροδεξιό ακροατήριο περί πάση θυσία διαφυλάξης της καθαρότητας του έθνους».

Διαπιστώνει ότι η ΝΔ πιεζόμενη από τους επιχειρηματίες, ιδιαίτερα μετά την πανδημία, έχει προχωρήσει σε ορισμένες αλλαγές με στόχο να εξασφαλίσει εργατικό δυναμικό στα χωράφια: με νέες ρυθμίσεις για μετακλήσεις εργατών από τα Βαλκάνια και την Ασία δηλ. είσοδο κατ' ευθείαν από τη χώρα τους χωρίς βίζα και άδειες παραμονής, με δυνατότητα απασχόλησης ακόμη και κατηγοριών προσφύγων που διαμένουν στην Ελλάδα χωρίς χαρτιά. Ο περιορισμός των γραφειοκρατικών εμποδίων για Αλβανούς εποχικούς εργάτες που απασχολούνται ιδιαίτερα στη Βόρεια Ελλάδα και η εποχική μετάκληση εργατών γης με τις Συμφωνίες της Ελλάδας με το

Μπαγκλαντές και την Αίγυπτο, είναι οι δύο πιο σημαντικές αλλαγές. Σε αυτές συμπεριλαμβάνεται η δυνατότητα «νομιμοποίησης» της εργασίας 15.000 Μπαγκλαντεσιανών εργατών που ζουν στην Ελλάδα χωρίς χαρτιά, χωρίς να τους αποδίδεται η οποιαδήποτε άδεια παραμονής!

Ακόμη χειρότερα για το σύνολο των μεταναστών εργατών ανοίγει η προοπτική να σπάσουν οι παλιές άδειες μακράς διάρκειας και να αντικατασταθούν με ελαστικές μορφές απασχόλησης, περιορισμένης σε κλάδους του αγροτικού τομέα και του τουρισμού. Έτσι, στην περίπτωση των μετακλητών εργατών από το Μπαγκλαντές, η σύμβαση εργοδότη-εργάτη διαρκεί μέχρι 5 χρόνια αλλά με απασχόληση στο κάθε έτος μόνο για 9 μήνες και τους υπόλοιπους τρεις θα επιστρέφει αναγκαστικά στη χώρα του! Σε καμιά περίπτωση αυτές οι συμβάσεις δεν οδηγούν σε μεταπήδηση σε άδειες παραμονής μακράς διάρκειας, ούτε κατοχυρώνουν δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης. Άλλωστε, έτσι «πούλησε» την συμφωνία στους ακροδεξιούς ο Μηταράκης.

Ορθά ο Α.Καψάλης διαπιστώνει ότι «τα προγράμματα εποχικής μετανάστευσης και οι επισφαλείς νομιμοποιήσεις δεν είναι παρά σύγχρονες εκδοχές δουλικής και μη αξιοπρεπούς εργασίας». Πρόκειται για το κράτος που αναλαμβάνει το ρόλο του διακινητή-δουλέμπορου μεταναστών σε συνεργασία με τα προξενεία «ψωνίζοντας από την πηγή» (όπως είπε ο Α.Καψάλης στη σύσκεψη δικηγόρων για το ναυάγιο της Πύλου) ενώ αφήνει να πνίγονται οι μετανάστες στη θάλασσα.

Ήδη, πριν από το 2009 είχαν δρομολογηθεί αυτές οι πολιτικές. Την περίοδο 2009-2019, επί κυβερνήσεων ΝΔ, ΠΑΣΟΚ, Σαμαροβενιζέλων, κυβερνήσεων συνεργασίας με ΛΑΟΣ και ΔΗΜΑΡ αλλά και ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ το 2015 επισημοποιείται το καθεστώς διάκρισης με την εισβολή του εργοσήμου. Η εξάπλωσή του σε άλλους κλάδους παραγωγής είναι εργαλείο ελαστικοποίησης των εργασιακών σχέσεων και περικοπής μισθών. Η διαίωση αυτού του καθεστώτος εξαιρέσεις με το εργαλείο του εργοσήμου είχε φέρει τον ίδιο σε ρήξη με την κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ.

Αντί για τη νομιμοποίηση των μεταναστών όπως συνοψίζει ο Α.Καψάλης έχου-

με σειρά ρυθμίσεων «εξαιρετικού χαρακτήρα» όπως την μετάκληση των άρθρων 12 και 13 του Κώδικα Μετανάστευσης και την κατ'εξαιρέση διαδικασία του άρθρου 13Α του ίδιου Κώδικα και η «κατά παρέκκλιση» διαδικασία του άρθρου 16ου του ν.4783/2021.

Πρακτικά με τις τελευταίες ρυθμίσεις της ΝΔ το 2021 θεσμοθετείται η ελαστικοποίηση ακόμη και με την απαλοιφή της υποχρέωσης παροχής κατάλληλου καταλύματος, κάτι που έφεραν με εκκωφαντικό τρόπο οι μεγάλοι αγώνες των εργατών γης στη Νέα Μανωλάδα το 2012, την αθλιότητα της παράγκας τύπου θερμοκήπιο ως χώρο διαμονής.

Η εργασία του Α.Καψάλη ρίχνει φως στην υποκρισία των ρατσιστικών πολιτικών σε βάρος των εργατών γης χωρίς όμως να απαντά ποιος και πως θα βάλει τέλος στο ρατσισμό της απορρύθμισης των εργασιακών σχέσεων. Δεν ξεπερνά το ρεαλισμό ότι μια πιο δίκαιη πολιτική, με κριτήριο τις ανάγκες των επιχειρηματιών, μπορεί να συμβαδίσει με μερική νομιμοποίηση των μεταναστών κατά κλάδο, με ορθή καταγραφή των αναγκών σε εργατικά χέρια.

Η σύγκρουση με τον ρατσισμό για να νικήσει χρειάζεται την δράση της εργατικής τάξης και των συνδικάτων. Αυτό είναι όμως ακριβώς που απουσιάζει από το βιβλίο: ο ρόλος που έχουν παίζει τόσο το αντιρατσιστικό κίνημα όσο και τα εργατικά συνδικάτα στην μάχη για την νομιμοποίηση των μεταναστών, ιδιαίτερα στη δεκαετία του 1990 όταν τα Εργατικά Κέντρα έκαναν την υπόθεση αυτή δικιά τους μάχη.

Αυτό είναι πολύ σημαντικό σε περίοδο που οι μετανάστες εργάτες γης έχουν καταγράψει σημαντικές κινητοποιήσεις ενάντια στην εργοδοτική τρομοκρατία, τις απάνθρωπες σχέσεις εργασίας, από την Σκάλα Λακωνίας και τη Νέα Μανωλάδα μέχρι τη Μηχανιώνα, τη Θήβα, τον Μαραθώνα κλπ. Επίσης είναι χιλιάδες πλέον γραμμένοι στα συνδικάτα από τον επισιτισμό και τα ντελίβερι μέχρι τις οικοδομές δίνοντας δύναμη στο συνδικαλισμό και την πάλη ενάντια στο ρατσισμό. Η συμμετοχή των Μπαγκλαντεσιανών εργατών στις 19 Μάρτη 2022, στην οποία αναφέρεται ο συγγραφέας, ήταν μια οργανωμένη δράση κομματιών που δέθηκαν με την ΚΕΕΡΦΑ κόντρα στην κυβέρνηση της ΝΔ και στην πρεσβεία του Μπαγκλαντές που στήριζε τις απελάσεις. Η παρουσία τους στις Πανεργατικές Απεργίες και την Πρωτομαγιά πάντα ξεσήκωνε ενθουσιασμό από όλα τα άλλα κομμάτια των απεργών.

Το βιβλίο αυτό δίνει μια καλή ευκαιρία για να ανοίξει η συζήτηση μέσα στην αριστερά και τα συνδικάτα για το ποια χρειάζεται να είναι η αντιμετώπιση για τους μετανάστες σε σύγκρουση με την κλιμάκωση της ρατσιστικής εκστρατείας που φτάνει να βουλιάζει καράβια προσφύγων στη Πύλο, με εκατοντάδες μετανάστες εργάτες να πνίγονται από το Λιμενικό.

Οι απαντήσεις χρειάζεται να προχωρήσουν μακριά από λογικές «εξορθολογισμού» του συστήματος με ένα ρόλο του κράτους-ρυθμιστή των εργασιακών σχέσεων. Να απαντά ότι οι φράχτες πρέπει να γκρεμιστούν, ότι χωράνε όλοι και όχι όσους υπολογίζει το κεφάλαιο ως αναγκαίους για τα κέρδη του. Να συγκρούεται με τους περιορισμούς εισόδων και το σύγχρονο δουλεμπόριο των κρατικών συμφωνιών. Ο δρόμος του αγώνα για ανοιχτά σύνορα για τους μετανάστες, κόντρα στις ποσοτώσεις εισόδου με βάση τις ειδικότητες και την υποταγή στις ανάγκες των αφεντικών, κόντρα στις ρατσιστικές συμφωνίες, η νομιμοποίηση όλων των μεταναστών είναι ώρα να μπει στο κέντρο των αιτημάτων της εργατικής τάξης, των συνδικάτων και της αριστεράς.

Πέτρος Κωνσταντίνου